

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

SOCIALINĖS POLITIKOS FAKULTETAS

SOCIALINIO DARBO KATEDRA

VAIDA KUŠLIENĖ

TAPSMO VAIKO GLOBĖJU (-A) MOTYVACIJA

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

Vadovė

doc. dr. A. Petrauskienė

VILNIUS, 2009

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

SOCIALINĖS POLITIKOS FAKULTETAS

SOCIALINIO DARBO KATEDRA

TAPSMO VAIKO GLOBĖJU (-A) MOTYVACIJA

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

Studijų programa

Recenzentas

2009-12

Vadovė

doc. dr. A. Petrauskienė

2009 12

Atliko

SDkmm7.1 gr. stud

V. Kušlienė

2009 12 17

VILNIUS, 2009

TURINYS

ĮVADAS.....	6
1. VAIKO GLOBOS IR VAIKO GLOBĖJO (-OS) (TEISINIAI, MOKSLINIAI, PSICHOLOGINIAI, SOCIALINIAI) ASPEKTAI	9
1.1.Vaiko globos samprata	9
1.1.1. Globos tikslas ir uždaviniai	10
1.1.2. Globos nustatymo principai	11
1.1.3. Globos rūšys ir formos	12
1.1.4. Vaiko globa šeimoje	14
1.2.Vaiko globėjo (-os) charakteristikos	17
1.2.1.Vaiko globėjo (-os) teisės ir pareigos	19
2. TAPSMO VAIKO GLOBĖJU (-A) PROCESAS	22
2.1. Asmenų, norinčių tapti vaiko globėjais, rengimas	22
2.2.Tapimo vaiko globėju (-a) atrankos procesas.....	23
2.2.1. Globėjo (-os) parinkimo ir skyrimo tvarka.....	24
2.2.2. Kriterijai, kuriais remiantys asmenys gali / negali tapti vaiko globėju (-a).....	25
2.3. Asmens (šeimos), norinčio (-ios) tapti globėju vertinimas.....	27
2.3.1. Individualių pokalbių reikšmė su asmenimis, besiruošiančiais tapti vaiko globėjais	27
2.3.2. Psichologinio testo MMPI aprašymas	28
2.3.3. Mokymai – įtėvių ir globėjų rengimo programa PRIDE	29
3. TAPSMO VAIKO GLOBĖJU (-A) MOTYVACIJOS VEIKSNIAI.....	34
3.1. Motyvacijos charakteristikos.....	34
3.2. Vaiko globėjo (-os) motyvacijos veiksniai.....	38
4. „TAPIMO VAIKO GLOBĖJU (-A) MOTYVACIJOS“ TYRIMO METODOLOGIJA.....	42
4.1. Tyrimo metodologija	42
4.2. Duomenų analizė ir apibendrinimas	45
4.2.1. Globėjų motyvacijos veiksniai bei jų demografinės charakteristikos, gautos nagrinėjant išrašus iš bylų	45
4.2.2. Būsimųjų vaiko globėjų motyvacijos vidinių ir išorinių veiksnių charakteristikos.....	54
4.2.3. Tyrėjos refleksija apie tyrimo duomenis	72
IŠVADOS	75
REKOMENDACIJOS SPECIALISTAMS, RUOŠIANTIEMS VAIKO GLOBĖJUS	77
LITERATŪRA.....	78
SANTRAUKA.....	83
SUMMARY	84
PRIEDAI.....	85

SĄVOKOS

Išorinė motyvacija - tai procesas ar veikla atliekama siekiant išvengti nemalonių padarinių ar gauti materialinę naudą, taip pat kai stengiamasi įtikti kitam asmeniui, aplinkai, imponuoti žmogui, gauti dovaną, pagerinti įvaizdį (V. Legkauskas, 2001, I. Lehman, 2009, G. Felser, 2006).

Laikinoji globa (rūpyba) – tai laikinai be tėvų globos likusio vaiko priežiūra, auklėjimas, jo teisių ir teisėtų interesų atstovavimas bei gynimas šeimoje, šeimynoje ar institucijoje (Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas, 2008).

Motyvacija - tai tam tikro elgesio, veiklos paskatos, motyvų veikti turėjimas (Tarptautinių žodžių žodynas, 2008).

Motyvas - skatinamoji priežastis, veiksnys, veikimo pagrindas, įrodymas, argumentas (Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas, 2000).

Nuolatinė globa (rūpyba) - nustatoma be tėvų globos likusiems vaikams, kurie esamomis sąlygomis negali grįžti į savo šeimą, ir jų priežiūra, auklėjimas, teisių bei teisėtų interesų atstovavimas ir gynimas pavedamas kitai šeimai, šeimynai ar vaikų globos (rūpybos) institucijai (Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas, 2008).

PRIDE – (PARENTS – ŠALTINIAI; RESOURSCES – TĖVŲ; For – INFORMACIJAI; INFORMACION – TOBULĖJIMUI; DEVELOPMENT – IR; EDUCATION – MOKYMU) - yra JAV sukurta programa, naudojama ir daugelyje Europos šalių, pavyzdžiui: Olandijoje, Skandinavijos šalyse, Vengrijoje, Slovakijoje, Lenkijoje, Rusijoje (Globėjų ir tėvių rengimo programos medžiaga, 2007).

Savivaldybės Vaiko teisių apsaugos tarnyba – Vaiko teisių apsaugos institucija (tarnyba), savivaldybės teritorijoje įgyvendinanti pagrindines Jungtinių Tautų Organizacijos 1989 metų Vaiko teisių konvencijos nuostatas, vykdanči vaiko teisių apsaugą ir teisinėmis priemonėmis ginanti vaiko teises bei jo teisėtus interesus, organizuojanti ir prižiūrinti likusio be tėvų globos vaiko globą (rūpybą) (Vaiko globos organizavimo nuostatai, 2002).

Socialiniai partneriai – valstybės ir savivaldybių įstaigos, nevyriausybines institucijas ir organizacijos, susijusios su vaiko teisių apsauga, su kuriomis savivaldybė arba jos įgaliota Vaiko teisių apsaugos tarnyba yra sudariusi terminuotą (neterminuotą) bendradarbiavimo sutartį dėl vaiko globos (rūpybos) organizavimo, priežiūros, vaiko globėjų (rūpintojų) parinkimo, jų pasirengimo (Vaiko globos organizavimo nuostatai, 2002).

Vaiko globa (rūpyba) - likusio be tėvų globos vaiko, įstatymų nustatyta tvarka patikėto fiziniam ar juridiniam asmeniui, priežiūra, auklėjimas ir ugdymas, kitų jam tinkamų dvasiškai ir

fiziškai augti sąlygų sudarymas ir palaikymas, jo asmeninių, turtinių teisių bei teisėtų interesų gynimas ir atstovavimas jiems (Vaiko globos organizavimo nuostatai, 2002).

Vaiko globėjas - fizinis ar juridinis asmuo, kuriam įstatymų nustatyta tvarka pavesta be tėvų globos likusio vaiko priežiūra, auklėjimas, teisių bei teisėtų interesų gynimas ir atstovavimas jam (Išmokų vaikams įstatymas, 2008).

Vidinė motyvacija - tai veikla, atliekama pasitenkinimui, kuri suteikia pats atlikimas, kai žmogus deda visas pastangas iš smalsumo, malonumo ar susidomėjimo ta veikla ir joks išorinis postūmis nereikalingas (V. Legkauskas, 2001, I. Lehman, 2009).

IVADAS

Temos aktualumas: Lietuvoje globos namuose apgyvendintų vaikų skaičius yra vienas iš didžiausių ne tik tarp Europos Sąjungos, bet ir tarp buvusių pokomunistinių valstybių (D. Kabašinskaitė, 2007). A. Blebienė (2006) teigia, kad Lietuva išsiskiria iš kitų Europos šalių nukreipdama daug mažamečių vaikų į valstybines globos įstaigas. L. Žalimienė (2007) nurodo, jog kasmet Lietuvoje beveik 3000 vaikų netenka tėvų globos, trečdalis iš jų – ikimokyklinio amžiaus. Šiuo metu valstybė yra prisiėmusi atsakomybę už 13000 vaikų. Kai vaikas negali augti savo šeimoje, geriausia išeitis jam – augti globėjų šeimoje. Asmenų norinčių tapti vaiko globėjais yra nepakankamai. 2007 metais Kauno mieste paruošti 5 globėjai, 2008 metais - 12 globėjų, 2009 m. paruošta – 12 globėjų, šiuo metu 9 asmenys/ šeimos dar yra vertinimo procese (Vaikų gerovės centro „Pastogė“ statistika, VŠĮ „Šeimos santykių instituto statistika“, 2009). Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 2008 metais Lietuvoje 2691 vaikas neteko tėvų globos, iš jų 1216 vaikų nustatyta globa (rūpyba) šeimose (640 vaikų– senelių globoje, 240 – dėdės, tetos šeimoje, 132 – sesės, brolio šeimoje, 204 – kitų asmenų šeimoje). Didelę dalį tėvų globos netekusių vaikų, kuriems nusišypso laimė gyventi šeimoje, o ne institucijoje, ryžtasi globoti artimieji ar tolimieji giminaičiai. Tačiau tėvų globos netekusiems vaikams, kurie neturi galimybės augti giminaičių šeimoje yra nedidelė tikimybė, kad atsiras šeima, ar asmuo, kurioje jie galėtų užaugti. Asmenys (šeimos), galvojantys apie globą, kreipiasi į savo miesto Vaiko teisių apsaugos skyrių arba jų socialinį partnerį ir išitraukia į globėjų vertinimo procesą. Atliekant magistro studijų tyrimą, svarbu išsiaiškinti asmenų, norinčių globoti tėvų globos netekusius vaikus, vidinės bei išorinės motyvacijos charakteristikas, kurios leistų pateikti prielaidas, susijusias su tai, kokių motyvų vedami žmonės ryžtasi globoti vaikus. Remiantis gautomis tyrimo išvadomis, numatyti būdus ar priemones, kuriomis būtų galima pritraukti naujų globėjų, tuo būdu suteikiant tėvų globos netekusiems vaikams galimybę augti šeimoje.

Temos ištirtumas: A. Bačėnienė (1997) pateikė visuomenės nuomonę, apie institucinę vaikų globą. L. Grigonytė (1999) nagrinėjo neformalių globėjų Kauno mieste problemas ir ateities planus. A. Šivickytė (2006) magistro tezėse tyrė laikinųjų globėjų patirtis bendraujant su globojamo vaiko tėvais. K. Maciulevičiūtė (2001), atlikusi tyrimą atskleidė Kauno miesto vaikus globojančių šeimų patirtį. D. Snieškienė (2001) savo disertacijoje tema „Globa šeimose kaip socialinis veiksmas“, ištyrė globėjų ne giminaičių ir giminaičių globos motyvus bei juos palygino. Tačiau būsimų globėjų motyvacija, kurie tik pareiškė norą globoti vaikus, susidomėjo globa ir yra vertinimo procese, bet dar nėra patvirtinti globėjais, nėra plačiai nagrinėta.

Tyrimo problema: Kauno mieste asmenis (šeimas) norinčius tapti globėjais ruošia Vaikų gerovės centras „Pastogė“ ir VŠĮ „Šeimos santykių institutas“. Pastarųjų metų paruošiamu

Kauno mieste globėjų statistika atskleidė, kad 2007 m. buvo paruošti 5 globėjai, 2008 m. – 12 globėjų, 2009 m. – 12 globėjų. Tačiau Kauno mieste 2007 m. 275 vaikai neteko tėvų globos, 2008 m. – 265 vaikai. Vertinant statistinius duomenis, tikslinga atsigręžti į tuos žmonės, kurie vis tik ryžtasi globoti tėvų globos netekusius vaikus ir paklausti, kokių motyvų vedini jie imasi atsakomybės. Žinodami tai, galime imtis reikiamų priemonių, kad asmenis (šeimas) motyvuoti tapti globėju.

Tyrimo objektas: Tapsmo vaiko globėju (-a) motyvacijos vidiniai ir išoriniai veiksniai.

Tyrimo klausimai:

1. Kokie motyvacijos veiksniai skatina asmenis (šeimas) tapti globėjais?
2. Kokios asmenų, norinčių globoti vaikus, demografinės charakteristikos (lytis, amžius, šeimyninė padėtis, išsilavinimas)?
3. Ar finansinė parama yra pagrindinė priežastis, dėl kurios asmenys nori tapti globėjais?

Tikslas: Išanalizuoti tapimo vaiko globėju (-a) motyvacijos vidinius ir išorinius veiksnius.

Uždaviniai:

1. Išryškinti vaiko globos ir vaiko globėjo (teisinius, mokslinius, psichologinius, socialinius) aspektus.
2. Atskleisti tapimo vaiko globėju (-a) procesą.
3. Apibūdinti globėjo motyvacijos veiksnius.
4. Nustatyti Kauno miesto globėjų demografinės charakteristikas bei motyvacijos veiksnius.
5. Atskleisti besiruošiančių tapti vaiko globėju (-a) motyvacijos charakteristikas.

Tyrimo metodai: Taikyta:

1. Mokslinės literatūros duomenų analizė.
2. Kokybinio fenomenologinio tyrimo analizė; interviu metodas. Tyrime dalyvavo Kauno miesto Vaikų gerovės centre „Pastogė“ bei VŠĮ „Šeimos santykių institute“ užsiregistravę asmenys, norintys tapti vaikų globėjais.
3. Dokumentų (bylų) analizė. Kauno miesto globėjų motyvacijos veiksniai sugrupuoti analizuojant Vaikų gerovės centro „Pastogė“ bylose esančių įrašų turinį, taip pat remiantis bylų duomenimis nustatytos globėjų demografinės charakteristikos.

Darbo naujumas ir reikšmingumas: Lietuvoje stokojama tyrimų, kuriuose būtų nagrinėjama būsimų globėjų motyvacija, taip pat nėra išskiriami būsimųjų globėjų motyvacijos vidiniai ir išoriniai veiksniai. Tyrimas yra aktualus, nes išsiaiškinus globėjų motyvacijos vidinius bei išorinius veiksnius, galima sužinoti, kokios priežastys ar aplinkybės paskatina asmenis

(šeimas) ryžtis globoti tėvų globos netekusį vaiką. Magistro darbe pateikiamos vaiko globos ir vaiko globėjo sampratos, kurios iliustruojamos teisiniu, moksliniu, psichologinius bei socialiniais aspektais. Taip pat darbe atskleidžiamas tapimo vaiko globėju procesas, jo eiga. Motyvacijos samprata bei globėjų motyvacijos veiksniai apibrėžiami remiantis įvairių autorių traktuotėmis. Tyrimas reikšmingas tuo, kad atskleidžiamos globėjų demografinės charakteristikos Kauno mieste, globėjų motyvacijos veiksniai bei būsimųjų vaiko globėjų motyvacijos veiksniai. Remiantis gautomis tyrimo išvadomis, pateikiamos rekomendacijos stiprinančios naujų asmenų (šeimų) tapimą globėjais. Magistro darbo tyrimas atskleidė, kad asmenys (šeimos) ryžtasi vaikų globai dažniausiai vedini vidinių motyvacijos veiksnių.

Darbo struktūra: Darbą sudaro turinys, įvadas, sąvokos, teorinė dalis, kurioje išskirti trys pagrindiniai skyriai (vaiko globos ir vaiko globėjo sampratos, tapsmo vaiko globėju procesas, tapsmo vaiko globėju motyvacijos veiksniai), tyrimo metodologija, duomenų analizė ir apibendrinimas, tyrėjos refleksijos apie tyrimo procesą bei tyrimo duomenis, išvados, rekomendacijos bei naudotos literatūros sąrašas. Magistro darbe naudota 52 mokslinės literatūros šaltinis, 13 dokumentinių šaltinių, 9 užsienio literatūros šaltiniai bei 10 internetinių šaltinių (iš jų 3 užsienio internetiniai šaltiniai). Iš viso magistro darbe buvo naudota 83 literatūros šaltiniai.

1. VAIKO GLOBOS IR VAIKO GLOBĖJO (-OS) (TEISINIAI, MOKSLINIAI, PSICHOLOGINIAI, SOCIALINIAI) ASPEKTAI

1.1. Vaiko globos samprata

Vaikui turi būti suteikta tokia apsauga ir globa, kad būtų užtikrinta jo gerovė. Vaikas turi turėti tokias gyvenimo sąlygas, kokių reikia jo fizinei, protinei, dvasinei, dorovinei ir socialinei raidai. Užtikrinti vaikų poreikius, visapusiškai rūpintis jais, sudaryti palankias visapusiškos raidos sąlygas, kad jie būtų paruošti savarankiškai gyventi visuomenėje, visų pirma, yra tėvų pareiga. Vaikas šias teises turi neatsižvelgiant į tai, ar jo tėvai gali šias pareigas atlikti, ar ne, todėl jam turi būti sudarytos sąlygos tinkamai augti, vystytis ir tais atvejais, kai jo tėvų nėra, kai tėvai savo pareigų atlikti negali arba kai tėvų valdžia ribota (Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija, 1995).

Vaikas ir globa – tai dvi sąvokos. Dabartiniame lietuvių kalbos žodyne (2000) sąvoka „vaikas“ yra apibrėžiama kaip tėvams sūnus ar duktė; berniukas ar mergaitė; jauniklis. Svarbus vaiko teisinis apibūdinimo aspektas – amžius. Lietuvoje vaiku yra laikomas asmuo iki 18 metų. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje (1995) apibrėžiama, kad vaiku laikomas žmogus, neturintis aštuoniolikos metų, jei pagal įstatymą jo pilnametystė nepripažinta anksčiau.

Įvairiuose informacijos šaltiniuose sąvoka „globa“ apibūdinama nevienodai, akcentuojami skirtingi globos aspektai. Lietuvos tarybinėje enciklopedijoje (1978) globa apibūdinama kaip nepilnamečių vaikų auklėjimo ir neveiksnių piliečių asmeninių, ir turtinių teisių, ir interesų apsaugos forma.

Dabartiniame Lietuvių kalbos žodyne (2000), sąvoka globa turi teisinę prasmę, nes apibrėžiama kaip nepilnamečių našlaičių ir neveiksnių piliečių teisių ir interesų apsauga.

Socialinės apsaugos terminų žodyne (1999), globotiniu yra apibūdinamas asmuo, dažniausiai našlaitis arba tėvų paliktas vaikas, kuriam teisiškai yra paskirta globa.

Globa bendriausia prasme yra valstybinė tėvų globos netekusių vaikų teisių apsaugos ir auklėjimo forma: giminių, draugų ar kaimynų teikiama pagalba asmenims, kurie patys negali atlikti kai kurios kasdienės veiklos. Globa gali rūpintis bendruomenės, savivaldybės, valstybė (M. Andrašūnienė, 2007).

Pasak I. Leliūgienės (2002), globa nustatoma: vaikams, neturintiems 18 metų, likusiems be tėvų, siekiant jiems suteikti tinkamų materialinių išteklių, deramą auklėjimą, išsimokslinimą, taip pat asmenims, kuriems medikų ir teisėtvarkos institucijų teigimu pripažintas nedarbingumas dėl psichinių sutrikimų.

Vaiko globa – tai valstybės teikiama kompleksinė paslauga vaikui ir jo šeimai, kuri dėl moralinių, socialinių, ekonominių, sveikatos ar teisinių sunkumų negali užtikrinti jam tėvų globos (R. Pabedinskienė, 2003).

Teisiniuose dokumentuose sąvoka „globa“ įgyja naujus aspektus, susijusius su tam tikra netektimi, aplinkos pakeitimu, visuomenės institucijų ir valstybinių struktūrų kišimusi į natūralų vaiko gyvenimo savo tėvų aplinkoje procesą. Vaiko globos organizavimo nuostatuose (2002), vaiko globa (rūpyba) apibrėžiama kaip likusio be tėvų globos vaiko, įstatymų nustatyta tvarka patikėto fiziniam ar juridiniam asmeniui, priežiūra, auklėjimas ir ugdymas, kitų jam tinkamų dvasiškai ir fiziškai augti sąlygų sudarymas ir palaikymas, jo asmeninių, turtinių teisių bei teisėtų interesų gynimas ir atstovavimas jiems. Pastebėtina, kad šalia „globos“ sąvokos atsiranda „rūpybos“ terminas. Pasak V. Montrimienės, R. Kukauskos, D. Matulevičiūtės (2005) vaiko globos sąvoka kartais yra apibūdinama kaip rūpyba. Šios sąvokos skiriasi tik tuo, kad globa nustatoma vaikams, kurie neturi 14 metų, o rūpyba nustatoma vaikams, sulaukusiems 14 metų. Tarptautiniuose dokumentuose, kaip antai Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje (1995), globos ir rūpybos sąvokos neskiriamos.

R. Pabedinskienė (2003) vaiko globą apibūdina kaip socialinį – istorinį reiškinį, žmogaus kuriamą istorijos procese ir žmonių kūrybos procesą, kurį istorijos eigoje kiekviena žmonių bendruomenė formavo individualiai. Taip pat ta pati autorė mano, kad vaiko globa yra viena iš prevencinių priemonių siekiant apsaugoti socialiai nuskriaustus vaikus.

Vaiko globa ir rūpyba padeda įgyvendinti vaiko teises, kai šito negali arba nenori daryti jo tėvai (D. Matulevičiūtė, R. Kukauskas, V. Montrimienė, 2005).

Istoriškai ir tradiciškai vaiko globa visada buvo jautri ir aktuali visuomenės problema, kuri neatsiejama nuo gailestingumo ir altruistinės pagalbos artimui (R. Pabedinskienė, 2003).

1.1.1. Globos tikslas ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse (2008), vaiko globos tikslas - užtikrinti vaiko auklėjimą ir priežiūrą aplinkoje, kurioje jis galėtų saugiai tinkamai augti, vystytis, tobulėti. Taip pat yra išskiriami trys vaiko globos uždaviniai:

1. Paskirti vaikui globėją, kuris rūpintųsi, auklėtų, jam atstovautų ir gintų jo teises ir teisėtus interesus.
2. Sudaryti vaikui gyvenimo sąlygas, kurios atitiktų jo amžių, sveikatą ir išsivystymą.
3. Rengti vaiką savarankiškam gyvenimui šeimoje ir visuomenėje.

Pirmu uždaviniu norima pasakyti, kad globėjas turi ginti vaiko teises ir teisėtus interesus, nes jis yra vaiko atstovas pagal įstatymą. Jis privalo rūpintis globotiniu, jį auklėti ir užtikrinti jo

saugumą. Pagal įstatymą vaiko globėju gali būti institucija, šeimyna arba šeima. Antrame uždavinyje teigiama, kad globos steigimas turi užtikrinti ir tai, kad vaikui būtų sudarytos gyvenimo sąlygos, atitinkančios jo amžių, sveikatą, psichinę ir fizinę raidą. Trečias uždavinys labiausiai susijęs su vaiko teise į mokslą, kuris ugdo išprusimą, intelektą, pažiūras, atsakomybę, sudaro sąlygas asmenybei augti. Globėjas turi padėti ir sudaryti sąlygas vaikui pasirengti savarankiškai gyventi, dirbti, pritaipyti visuomenėje.

1.1.2. Globos nustatymo principai

Vaiko globa nustatoma remiantis principais, kurie yra apibrėžiami Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse (2008). Visų pirma, nustatant globą vadovaujama vaiko interesų pirmumo principu, tai yra parenkant globos formą ir skiriant asmenį globėju būtina vadovautis tik vaiko interesais, atsižvelgti, kokia aplinka jam priimtinesnė, labiau atitinka jo sveikatą, amžių, raidą, nuomonę, kitas vaikui svarbias aplinkybes.

Antrasis principas teigia, kad pirmumo teisę tapti globėjais turi vaiko artimieji giminaičiai. Tačiau šio principo gali būti nesilaikoma, jeigu jo laikymasis neatitinka vaiko interesų, pvz., artimieji giminaičiai neturi tinkamų gyvenimo sąlygų arba gyvenimas su artimaisiais giminaičiais kelia pavojų vaikui ir pan. Vaikui, netekusiam tėvų globos, ypač aktualu parinkti tinkamus globėjus. Pasak G. Sakalausko (2000), atsižvelgiant į vaiko interesus yra būtina (jei yra galimybė), išsaugoti vaiko giminystės ryšius, tai susiję su vaiko teise išsaugoti savo identiškumą, todėl pirmumo teisę tapti vaiko globėju suteikiama vaiko artimiesiems giminaičiams. Tokiu būdu yra išsaugomas vaiko identiškumas bei nenutrūksta giminystės ryšiai. Lietuvoje vaiko artimaisiais giminaičiais laikomi seneliai, broliai, seserys. Tolimi vaiko giminaičiai yra tetos, dėdės, pusbroliai, pusseserės ir kiti giminaičiai. (Vaiko globos organizavimo nuostatai, 2002).

Trečiasis principas – pirmenybė teikiama vaiko globai šeimoje. Taip siekiama sukurti kuo artimesnę aplinką, kuri atstotų vaikui tikrąją šeimą. Be to, natūralioje šeimos aplinkoje yra palankiausias sąlygos vaiko psichinei, moralinei ir dorovinei raidai. Tik augdamas šeimoje vaikas matys pilnaverčius jos narių santykius ir šeimos bendravimo modelį pritaikys, kai kurs savo šeimą. M. Markovienės – Pileckaitės, T. Lazdausko teigimu, šeima yra patikimiausias paramos šaltinis, geriausia priedanga, kur galima „pasislėpti“ nuo išorinio pasaulio pavojų, pailsėti, atgauti fizines ir dvasines jėgas.

Ketvirtas principas teigia, kad nustatant vaiko globą turi būti siekiama neišskirti brolių ir seserų. Taip norima labiau priartinti vaiko gyvenimo sąlygas prie natūralios šeimos, sudaryti jam kuo palankesnę psichologinę aplinką. Organizuojant vaiko globą yra būtina ieškoti galimybių brolius ir seseris įkurdinti vienoje globos vietoje (šeimoje, šeimynoje, institucijoje). Tačiau

šiam principui, galima išvengti didelį trūkumą, kuris tampa prieštaringu trečiajam principui (pirmenybė teikiama vaiko globai šeimoje). Didžiausia netekusių tėvų globos vaikų dalis yra iš socialinės rizikos šeimų. Dažnai socialinės rizikos šeima yra daugiavaikė šeima, kurioje yra trys, keturi ir daugiau vaikų. Rasti globėjų šeimą, kuri priimtų visus vaikus iš vienos šeimos, yra labai sudėtinga, todėl dažnai tokie vaikai apgyvendinami institucijoje.

Vaikui sugebančiam suformuluoti savo pažiūras, būtina garantuoti laisvai reikšti visais su juo susijusiais klausimais. Nustatant ar naikinant globą, skiriant globėją, vaikui, galinčiam išreikšti savo nuomonę, suteikiama galimybė būti išklaustam ir į jo nuomonę atsižvelgiama.

Pagal šiuos principus galima įvertinti vaiko globos organizavimo kokybę.

1.1.3. Globos rūšys ir formos

Lietuvoje vaiko globa skirstoma pagal rūšis: laikinoji ir nuolatinė (Vaiko globos organizavimo nuostatai, 2002).

Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse (2008) vaiko laikinoji globa (rūpyba) – tai laikinai be tėvų globos likusio vaiko priežiūra, auklėjimas, jo teisių ir teisėtų interesų atstovavimas bei gynimas šeimoje, šeimynoje ar institucijoje. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) tikslas – gražinti vaiką į šeimą (Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas, 2008).

Vaiko laikinosios globos nuostatuose (2007), vaiko laikinoji globa (rūpyba) apibūdinama kaip laikinai likusio be tėvų globos vaiko, įstatymų nustatyta tvarka patikėto fiziniam arba juridiniam asmeniui, priežiūra, auklėjimas ir ugdymas, kitų jam tinkamų dvasiškai ir fiziškai augti sąlygų sudarymas ir palaikymas, jo asmeninių, turtinių teisių bei teisėtų interesų gynimas ir atstovavimas jiems, išliekant tėvų pareigai išlaikyti savo vaikus.

Laikinoji globa yra laikina vaiko priežiūra tais atvejais, kai vaikas tik laikinai yra netekęs tėvų globos ir specialistai mano, jog teikiant vaiko šeimai socialinę pagalbą, vaikas po kurio laiko galės grįžti gyventi į savo šeimą ir ateityje tėvai sugebės pasirūpinti vaiku patys, taip pat tais atvejais, kai nėra galimybių vaikui grįžti į savo šeimą, kol bus išspręstas nuolatinės globos nustatymo klausimas.

R. Pabedinskienė (2003) teigia, kad vaiko laikinoji globa organizuojama, kai vaiko tėvai negali tinkamai pasirūpinti vaiku. Socialinės tarnybos organizuodamos vaiko laikinąją globą, bendrauja su vaiko biologine šeima, siekdamos padėti išspręsti susidariusias problemas ir pagelbėti vaikui grįžti į šeimą.

Nustatant laikinąją globą paprastai dar nėra aišku, ar priežastys ir aplinkybės, dėl kurių ji nustatoma, bus laikinai ar nuolatinai. Pavyzdžiui, dingus be žinios vaiko tėvams ar vieninteliam iš tėvų, vaikui reikia steigti laikinąją globą, kad būtų žmogus, galintis prisiimti atsakomybę už

vaiką. Tėvams arba vieninteliam iš jų atsiradus, laikinoji globa baigsis. Jeigu tėvai bus pripažinti nežinia kur esančiais ar paskelbti mirusiais, bus steigta nuolatinė globa. Kokios rūšies globą reikės steigti, priklausys nuo padėties, į kurią patekęs vaikas. Bendras visų laikinosios globos steigimo pagrindų bruožas, kad ji tęsiama tol, kol priežastys, dėl kurių ji įsteigta, išnyks arba atsiras pagrindo steigti nuolatinę globą.

Nuolatinė globa (rūpyba) nustatoma be tėvų globos likusiems vaikams, kurie esamomis sąlygomis negali grįžti į savo šeimą, ir jų priežiūra, auklėjimas, teisių bei teisėtų interesų atstovavimas ir gynimas pavedamas kitai šeimai, šeimynai ar vaikų globos (rūpybos) institucijai (Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas, 2008).

Nuolatinė vaiko globa nustatoma tais atvejais, kai vaikas negali gyventi su savo tėvais dėl tokių priežasčių, kurių negalima pašalinti teikiant šeimai socialinę pagalbą, ir specialistai mano, kad ateityje tėvai negalės patys rūpintis vaiku. Tam tikrais atvejais net ir nuolatinės globos tikslas yra gražinti vaiką į šeimą, kai vaiko tėvams laikinai apribota tėvų valdžia. Skirtingai nuo laikinosios, nuolatinė globa nustatoma tada, kai vaikas lieka be tėvų globos ne dėl laikinų, trumpalaikių priežasčių, o ilgesniam laikui arba visiškai netenka tėvų globos. Nuolatinės globos steigimas siejamas su priežastimis, dėl kurių vaikas arba neturi jokios galimybės grįžti į savo šeimą, arba be tėvų priežiūros tol kol išnyks pagrindas, kuriam esant nuolatinė globa buvo steigta. Visais atvejais kai vaikui nustatyta nuolatinė globa, išlieka galimybė vaikui grįžti į šeimą, kai vaiko tėvai įrodo, kad gali rūpintis vaiku ir imasi priemonių susigrąžinti vaiką.

Vaiko laikinąją ar nuolatinę globą sieja tai, kad likusio be tėvų globos vaiko priežiūra, auklėjimas, jo teisių ir teisėtų interesų atstovavimas bei gynimas yra pavedamas šeimai, šeimynai ar vaikų globos institucijai.

Remiantis Lietuvos Respublikos Civiliniu kodeksu (2008), vaiko globos formos yra šios: globa šeimoje, globa šeimynoje ir globa vaikų globos institucijoje.

Tiek Lietuvoje, tiek užsienyje, nėra visuotinai priimto šeimyninės globos apibrėžimo, teigia G. Ūsaitė (2005).

R. Pabedinskienės manymu (2003), vaiko globa šeimoje – tai globos modelis, kai vaikas yra globojamas natūralioje šeimos aplinkoje (senelių, brolio/ sesers, tetos/ dėdės, globėjų šeimoje bei šeimynoje).

G. Kvieskienė (2003) šeimyną apibūdina kaip unikalią Europos patirties atžvilgiu vaikų globos instituciją, kurioje siekiama sukurti šeimyninę aplinką, labiausiai atitinkančią vaikų psichologinius bei socialinius poreikius. Vaiko globos organizavimo nuostatuose (2002), šeimyna, tai nevyriausybinių institucijų, organizacijų ir fizinių asmenų įsteigta vaikų globos įstaiga, įregistruota Juridinių asmenų registre ir įstatymų nustatyta tvarka užtikrinanti likusio be tėvų globos vaiko priežiūrą, auklėjimą, atstovavimą jam, jo teisėms ir teisėtiems interesams.

Vaiko globa vaikų globos institucijoje – kai vaiką globoja valstybinės ar nevyriausybinės institucijos, kai nėra galimybių globoti vaiką šeimoje (Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas, 2008).

Pagrindiniai globos formų skirtumai yra tokie, kad šeimoje gali būti globojama ne daugiau penkių vaikų. Šeimyna yra juridinis asmuo, joje gali būti globojama nuo šešių vaikų, bet ne daugiau kaip dvylika įskaitant ir savus vaikus. Vaikų gali būti ir daugiau, kai neišskiriami broliai ir seserys arba mažiau, jeigu globojamas neįgalus vaikas. Šeimynos globėjams mokamas atlyginimas. Šeimoms globojančioms vaikus, atlyginimas nemokamas, tačiau mokama globos pašalpa vaikui.

Pagal vaiko globos šeimoje modelį yra išskiriamos dvi globos grupės:

1. Vaiko globa šeimoje pagal giminystės (kraujo) ryšius, kai vaiką globoja seneliai, vaiko sesuo ar brolis, tetos, dėdės.

2. Vaiko globa šeimoje, kai nėra giminystės ar kraujo ryšių - vaiko globa ne giminaičių šeimoje ar šeimynoje.

Giminystės globos privalumai yra tokie, kad išsaugomi šeimos, bendruomenės ir kultūriniai ryšiai, išvengiama traumos dėl persikėlimo gyventi pas svetimus žmones, mažesnė tikimybė, kad vaikui teks dar kartą būti perkeltam pas naujus globėjus (Prieiga per internetą http://209.85.129.132/search?q=cache:5tZ32rSbD3kJ:www.ivaikinimas.lt/document_db/tfiles/361.doc+vaiko+globa+%C5%A1eimoje&cd=4&hl=lt&ct=clnk&gl=lt, 2009).

1.1.4. Vaiko globa šeimoje

Šeima yra apibūdinama įvairiose mokslo srityse: ekonomikoje, teisėje, filosofijoje, sociologijoje ir kitose srityse. Įvairių sričių specialistai turi sukūrę savitus apibrėžimus arba mąsto, kad juos sukurti. Dar sunkiau yra apibrėžti, kas yra vaikus globojanti šeima.

Pasak D. Snieškienės (2001), apibrėžiant šeimą dažnai nurodomos reprodukcijos, socializacijos, globos ir kitos funkcijos, todėl galima daryti prielaidą, kad bet kuri šeima yra arba gali būti vaikus globojanti šeima.

Šeima yra tobuliausias vaiko auginimo ir auklėjimo institutas. Tinkamai auklėdami vaikus tėvai išugdo jų darbštumą, sąžiningumą, savarankiškumą, gerumą ir daugelį kitų asmenybės bruožų. Tėvų tarpusavio santykiai, požiūris į gyvenimą, darbą, save yra nepakeičiama terpė vaikams socializuoti ir auklėti. Šeima kaip vaikų auginimo vygė, turi savų privalumų: vaikas tėvams yra artimiausias asmuo, nuo pat gimimo jų prižiūrimas ir visapusiškai ugdomas. Didelę gyvenimo dalį jis bendrauja su savo šeimos nariais. Tokia grupinė integracija nėra įmanoma kitose auklėjimo grandyse (darželyje, globos namuose). Šeimoje vaikas nuolat stebi ir perima

šeimoms gyvenimo būdą, jos narių dorovinę ir dvasinę kultūrą, elgesį, vertybines orientacijas. Šeima jam padeda įveikti vienišumą, nepasitikėjimą savimi, nerimą, atstatyti emocinę pusiausvyrą. Šeimoje labai individualiai tenkinami vaiko materialiniai ir dvasiniai poreikiai, joje vaikai formuojasi kaip būsimieji tėvai (J. Bikulčius, 1996).

Moksliniais tyrimais pagrįsta, jog šeima yra pagrindinis faktorius, nulemiantis vaiko socializaciją. Pasak G. Velicko (1997), nuo pat pirmųjų gyvenimo akimirų prasideda socializacijos procesas, kurį galima apibūdinti kaip egzistuojančių elgesio normų ir vertybių sistemų, socialinių vaidmenų interiorizaciją, socialinės patirties perėjimą bei atgaminimą asmenybės veiklos ir bendravimo metu. Taigi šeima yra svarbiausia terpė, kurioje vaikas gali sėkmingai augti, vystytis ir tobulėti. Nesant galimybei vaikui augti savo tėvų šeimoje, pirmumo teisė teikiama vaiko globai šeimoje, kurioje jis galėtų tinkamai augti ir vystytis.

Pasak K. Miškinio (2003), šeima, tai daugiau nei teisinis, visuomeninis ir ekonominis vienetas. Tai meilės ir solidarumo bendruomenė, unikalios suderintos mokytis ir perduoti kultūrinės, etinės, visuomeninės, dvasinės bei religinės vertybės, kurios yra esminės jos narių ir visuomenės vystymuisi ir gerovei. Todėl vaikas netekęs tėvų globos patekęs į tokią globėjų šeimą, kokią apibūdina K. Miškinis, gali užaugti doru, teisingu, pilnaverčiu piliečiu.

Z. Bajoriūnas (1997) šeimą apibūdina kaip pirminę visuomenės ląstelę, kuri yra viena pagrindinių jos struktūros elementų. Pirminė todėl, kad joje visų pirma ugdomi vaikai, formuojamas charakteris, idealai. Šeima yra ne tik raginimas gyventi, bet ir gyvenimas.

Šeima vaikui yra pirmoji ir pati svarbiausia socialinė sistema, kuri turėtų sukurti saugią, mylinčią ir raidos poreikių patenkinimą užtikrinančią aplinką. Deja, kiekvienais metais daugybė vaikų būtent savo šeimoje yra apleisti ar patiria prievartą, kuri neretai būna tokia didelė, kad vaikui likti šeimoje tampa nesaugu ir šeimos funkcijas turi perimti valstybė (V. Čepukienė, 2008).

Pasak I. Leliūgienės (2003), kiekvienam vaikui sėkmingai augti ir tobulėti reikia šeimos, kuria jis galėtų džiaugtis ir jaustis saugus. Šeima sudaro geriausias sąlygas vaikui visapusiškai vystytis. Susidarę šeimos ir vaiko santykiai yra pagrindas toliau plėtoti savo santykius su aplinka, pasirengti visuomeniniam gyvenimui. Todėl natūraliausia vaikui yra šeimos globa.

M. Barkauskienės ir V. Griekpėdienės (1998) teigimu, 1928 m. įvykusioje Pabaltijo motinų ir vaikų apsaugos konferencijoje Rygoje metu, buvo priimta rezoliucija, kurioje pasakyta, kad vaiko auklėjimas šeimoje duoda geresnių rezultatų negu prieglaudoje. Buvo teigiama, kad pavyzdgingiausiai organizuota prieglauda savo gera įtaka negali prilygti šeimynai.

Atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę, pradėta labiau rūpintis tėvų globos netekusiais vaikais. Gyvenantiems internatuose vaikams, buvo stengiamasi surasti globėjus, pas kuriuos

vaikai galėtų praleisti savaitgalius, o blogiausiu atveju – žiemos, pavasario ir vasaros atostogas (A. Bleblienė, 2006).

Visame pasaulyje ir Lietuvoje, įvairūs autoriai besidomintys vaikų globa, teisinė įstatyminė bazė bei specialistai dirbantys vaikų globos srityje akcentuoja tai, kad vaikui likusiam be tėvų globos geriau augti kitoje šeimoje – globėjų šeimos aplinkoje, negu vaikų globos institucijose. R. Lekavičienė (2001) teigia, kad tais atvejais, kai tėvams atimamos tėvystės teisės, kai vaikas nelaimės atveju netenka tėvų arba atsiranda kitos nepalankios jo auginimui priežastys, į vaikų namus ar internatinę mokyklą atiduoti dera vaiką tik tada, kai nėra jokių galimybių įkurdinti naujoje šeimoje. Šeima palankiausiai veikia vaiko psichiką, skatina jo protinį ir dorovinį vystymąsi. Čia yra visapusiškai tenkinami jo emociniai poreikiai, prierašumas artimiesiems, tėvų dėmesys vaikams. Taigi ir vaikų vystymosi raida priklauso nuo deramo šeimos gyvenimo organizavimo ir nuo pagrindinių šeimos funkcijų įgyvendinimo.

Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse (2008) teigiama, kad nustatant globą, pirmenybė yra teikiama vaikų globai šeimoje.

Anot V. Staskevičienės ir N. Bankauskienės (2003), šeimyninė vaikų globa dėl savo pobūdžio yra svarbi ir efektyvi globos forma, nes vaikui netekus tėvų globos, ugdytojo vaidmenį atlieka globėjai, o vaiko socializacija arba „pirminės kultūros“ perėmimo procesas ir toliau vyksta šeimoje, aišku, pasikeičia ugdymo proceso vykdytojai – tėvų edukacines teises ir pareigas tam tikram laiko tarpui perima globėjai. Globėjų buvimas šalia tėvų globos netekusio vaiko yra ypač svarbus globotinio pirminės socializacijos etape. I. Braslauskienė (2000) teigia, kad globėjai (83,5 %) padeda įveikti globotiniui vienišumą, nepasitikėjimą savimi, nerimą, atstatyti emocinę pusiausvyrą, labai individualiai tenkinami vaiko materialiniai ir dvasiniai poreikiai. Kartu su tėvais – globėjais tvarkydamas šeimos ūkį vaikas išmoksta šeimyniškai ūkininkauti, vykdyti šeimos ir visuomenės užduotis. Globėjų šeima yra pozityvių, socialiai priimtinių šeimos narių tarpusavio santykių pavyzdys.

Svarbu tai, kad nėra vieningai priimto šeimyninės globos apibrėžimo. Socialinio darbo žodyne (2007) vaikų globa yra traktuojama kaip apibendrintas terminas, kurį galima pritaikyti bet kuriai pakaitinės globos formai tais atvejais, kai vaikai yra globojami ne savo namuose ir kai juos prižiūri ne tėvai. Į šį apibendrintą terminą įeina institucinė globa, įvaikinimas, šeimyninė globa.

Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas (2008), vaiko globą šeimoje apibūdina ne daugiau kaip penkių vaikų globą (bendras skaičius šeimoje su savais vaikais – ne daugiau kaip penki vaikai) natūralioje šeimos aplinkoje.

Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatyme apibrėžiama, kad vaikus globojanti šeima – tai sutuoktiniai (ar vienas gyvenantis vyresnis kaip 21 metų asmuo), įstatymų ar kitų

teisės aktų nustatyta tvarka prižiūrintys ar globojantys (besurūpinantys) nesusietus giminystės ryšiais likusius be tėvų globos vaikus, socialinės rizikos vaikus, vaikus su negalia (Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas, 2006).

G. Ūsaitė (2005), globojančią šeimą apibrėžia kaip tikrosios šeimos pakaitalą. Globėjai tam tikrą laiką perima tikrųjų tėvų teises ir atsakomybę, tai patvirtinama teisiškai.

Didžiosios Britanijos mokslininkai apibrėždami vaikų globą šeimoje, svarbiausiais aspektais laiko vaiko priežiūrą, teisišką apsisprendimą globoti bei gaunamą atlygį už globojimą. Jie teigia, kad šeimyninė globa gali būti apibūdinama kaip šeimos apsisprendimas prižiūrėti kieno nors vaiką kelias dienas, savaites, mėnesius, kartais net daugelį metų. Šis apsisprendimas pripažįstamas teisiškai ir už jį mokama (J. Triselioti, C. Sellic, R. Short, 1995).

Kanados mokslininkai šeimyninę vaikų globą apibrėžia kaip trumpalaikę ar ilgalaikę globą specialiai parinktų globėjų namuose, kurie gali būti vaiko giminaičiais arba ne giminėmis, tarpininkaujant valdžios institucijai, turinčiai teisinę galią (M. Colton, M. Williams, 1997).

Kiti Kanados specialistai vaikus globojančią šeimą apibrėžia kaip „pakaitinę šeimą“, kuri vaikams ir jaunuoliams suteikia šeimyninę aplinką: pastogę, priežiūrą, paramą, saugumą ir ugdymą (Prieiga per internetą <http://www.hrsdc.gc.ca>, 2008).

Mūsų kaimyninėje šalyje Latvijoje vaikus globojanti šeima užtikrina globą ir priežiūrą našlaičiui ar vaikui, likusiam be tėvų globos iki to momento, kai jis galės grįžti į savo šeimą (Prieiga per internetą <http://www.bm.gov.lv>, 2008). Iš to galima daryti prielaidą, kad vaikui netekus tėvų globos ir jam gyvenant laikinųjų globėjų šeimoje, ypatingai stengiamasi dirbti socialinį darbą su vaiko biologiniais tėvais, kad vaikas vėl galėtų sugrįžti į savo šeimą.

Galima daryti prielaidą, kad šeimyninė vaiko globa pranašesnė už kitas globos formas tuo, kad vaiko ugdymas ir toliau vyksta šeimoje, kas labai svarbu vaiko vystymuisi ir socializacijai. Palyginti net su geriausiomis įstaigomis, šeimos aplinka ir jos siūlomos galimybės paprastai suteikia vaiko raidai be galo svarbių ryšių (C. Sutton, 1999).

1.2. Vaiko globėjo (-os) charakteristikos

Sąvokų apibūdinančių vaiko globėją, yra labai ne daug. Globėjus apibūdina Lietuvos Respublikos įstatymai, autoriai besidominantys vaikų globa, taip pat moksliniai leidiniai – žodynai. Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse (2008), globėjas apibrėžiamas kaip toks asmuo, kuriam patikėta laikinoji arba nuolatinė vaiko globa (rūpyba). Vaiko globos organizavimo nuostatuose (2002), vaiko globėjas apibrėžiamas kaip nuolat Lietuvos Respublikos teritorijoje gyvenantis fizinis asmuo, kuris įstatymų nustatyta tvarka paskirtas užtikrinti likusio be tėvų globos vaiko priežiūrą, auklėjimą, atstovavimą jam, jo teisėms ir teisėtiems interesams.

Socialinės apsaugos terminų žodyne (1999) globėjas (-a) suprantamas kaip asmuo, kuris rūpinasi globos reikalingu asmeniu.

Dabartiniame Lietuvių kalbos žodyne (2000), globėjas suprantamas tikrai kaip nuolatinei galintis globoti vaikus, visiškai neminint tokio, kaip laikinojo globėjo, nes jis apibrėžiamas kaip teismo paskirtas globos vykdytojas. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (2008) reglamentuoja, kad nuolatinis globėjas yra paskiriamas teismo sprendimu, o laikinasis – savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu.

Pasak I. Leliūgienės (2002), globėjas yra teisėtas globojamojo atstovas, ginantis vaiko teises ir interesus.

N. Bankauskienės bei V. Staskevičienės (2003) nuomone, globėjai yra priskirtiniai beglobio vaiko ugdytojai, jie nėra tie asmenys, kurie suteikė biologinį pradą, tačiau jie yra atsakingi už sėkmingą vaiko socializaciją, už vaiko tapimą asmenybe, individualybe. Jie skatina ir palaiko vaiko individualizaciją per socializacijos procesą.

I. Leliūgienės (2003) manymu, globėjų ir patronuojančios (globėjų) šeimos yra pavaduojančios. Pastarosios šeimos, nebūdamos biologiniais tėvais, sudaro tarsi savotišką „socialinį šeimos protezą“. Kaip šeimos socializacijos forma, pavaduojanti šeima turi šiuos charakteristikos bruožus:

- natūrali, būdinga vaiko prigimčiai socializacija galima tik šeimoje;
- biologinius tėvus pavaduoja įtėviai be giminytės ryšių tarp vaiko ir įtėvių nustatymo;
- pavaduojančios šeimos sąlygomis vaikas atlieka socialinius vaidmenis: tėvų, brolių, seserų, kitų šeimos narių atžvilgiu garantuojamos psichosocialinės identifikacijos, vyro ir moters etalono, elgesio normų statusas.

Autorės besidominančios globėjais, išskiria eilę dalykų, kurių gali suteikti globėjas savo globojamam vaikui. Globėjai globojamam vaikui suteikia „pirminę kultūrą“, įskiepija moralines taisykles ir nuostatas, suformuoja pirmąjį gėrio supratimą, skatina globojamo vaiko individualybės susiformavimą ir autonomijos plėtrą (V. Staskevičienė, N. Bankauskienė, 2003).

Pasak I. Leliūgienės (2003), vaikus globojanti šeima pasižymi tam tikrais ypatumais, kurie skiriasi nuo ne globojančios šeimos:

- globėjai yra priskirtiniai vaiko ugdytojai šeimoje; santykiai tarp ugdytojo ir ugdytinių tokioje šeimoje remiasi socialiniais ryšiais;
- globėjams būtinas pasirengimas globoti vaikus (tai nėra privaloma tikrajai šeimai);
- tokioje šeimoje yra stipriai išreikšta terapinė – prevencinė funkcija, nes čia edukacinio veikdinimo objektas yra emociškai ir psichologiškai pažeisti vaikai;

- globėjai siekdami efektyviai ugdyti ir socializuoti globotinius, turi bendradarbiauti su institucijomis, prižiūrinčiomis globos procesą jų šeimose bei su pedagogais, psichologais ir kt.

Nustačius vaikui globą šeimoje, tarp vaiko ir globėjo šeimos nesukuriama šeimos teisiniai santykiai. Tai reiškia, kad globėjas neįgyja visos tėvų valdžios, taip pat ir globojamas vaikas neįgyja visų teisių ir pareigų, kurias turi vaikai savo tėvų atžvilgiu. Pavyzdžiui, globojamam vaikui negali būti pakeista pavardė į globėjo pavardę, globėjo mirties atveju globojamas vaikas neturi teisės paveldėti globėjo turto, globėjas taip pat nepaveldi globojamo vaiko turto, globojamo vaiko išlaikymui lėšų skiria valstybė.

1.2.1. Vaiko globėjo (-os) teisės ir pareigos

Asmuo tapęs globėju, privalo tinkamai rūpintis globotiniu ir vykdyti savo, kaip globėjo pareigas. Svarbiausios globėjo pareigos reglamentuotos Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse (2008):

1. Užtikrinti vaiko fizinį ir psichinį saugumą (vaiko globėjui tenka sunki užduotis – padėti fiziškai bei psichologiškai atsigauti vaikui, tapusiam tėvų nesirūpinimo, išnaudojimo ar piktnaudžiavimo auka);
2. Rūpintis vaiko sveikata ir mokymusi (vaikas turi teisę augti sveikas, naudotis geriausiomis sveikatos sistemos paslaugomis, ligų gydymo bei reabilitacijos priemonėmis);
3. Auklėti vaiką (vaiko globėjas gali pasirinkti auklėjimo būdus, tačiau turi atsižvelgti į paties vaiko nuomonę, jeigu jis ją sugeba savarankiškai suformuluoti, religinę ir kultūrinę vaiko priklausomybę);
4. Sprendžiant klausimus, susijusius su vaiko interesais, bendradarbiauti su suinteresuotomis valstybės ir vietos savivaldos institucijomis (tai reiškia, kad vaiko globėjas nėra savarankiškas, o turi bendradarbiauti su vaiko globą prižiūrinčiomis institucijomis);
5. Netrukdyti vaikui bendrauti su tėvais, jei tai nekenkia vaiko interesams (nesvarbu dėl kokių priežasčių vaikas neteko tėvų globos, daugeliu atvejų išlieka vaiko ryšiai su tėvais, artimaisiais giminaičiais, noras matytis su jais ir bendrauti. Net apribojus tėvų valdžią laikinai arba neterminuotai, išlieka tėvų teisė matytis su vaiku, jeigu tai neprieštarauja vaiko interesams. Tėvai, kurių valdžia vaikams apribota, gali pasitaisyti, pripažinti savo klaidas. Todėl vaiko globėjas privalo gerbti šią vaiko teisę ir sudaryti sąlygas ją įgyvendinti. Vaiko bendravimas su tėvais ir giminaičiais gali būti ribojamas, jeigu tai

6. Palaikyti ryšius su vaiko tėvais, informuoti vaiko tėvus ar artimuosius giminaičius, jeigu jie to pageidauja, apie vaiko vystymąsi, sveikatą, mokymąsi ir kitais svarbiais klausimais;
7. Rūpintis vaiko laisvalaikiu, atsižvelgiant į jo amžių, sveikatą, išsivystymą bei polinkius;
8. Rengti vaiką savarankiškam gyvenimui ir darbui šeimoje, pilietinėje visuomenėje ir valstybėje (vaikui likusiam be tėvų globos, sudėtingiau sudaryti reikiamas sąlygas visapusiškai pasirengti savarankiškam gyvenimui. Visos globėjo pareigos turi būti atliekamos taip, kad globotinis tinkamai pasirengtų savarankiškai gyventi ir dirbti šeimoje, visuomenėje, valstybėje).

Anglijoje vaikus globojančios šeimos pareigos yra panašios, kaip ir Lietuvoje: sudaryti globotiniams palankią ir saugią aplinką, rūpintis globotinių auginimu ir priežiūra, spręsti jų edukacines problemas, spręsti globotinių fizinės ir psichinės sveikatos problemas, skatinti vaiko socialinį ir emocinį vystymąsi, tenkinti jo kultūrinės reikmes, užtikrinti vaiko globos tęstinumą, padėti vaikui išgyventi „sunkius“ jausmus, tobulinti savo kaip ugdytojų kompetenciją, užtikrinti šeimos gerovę, skatinti vaiką palaikyti santykius su tėvais, bendradarbiauti su specialistais (J. Triseliotis., M. Borland., M. Hill, 2000).

Vaiko globos organizavimo nuostatuose (2002) apibrėžiamos vaiko globėjo teisės ir atsakomybė. Globėjas atstovaudamas savo globotinio interesams, turi veikti tik vaiko labui. Globėjas turi teisę teismo tvarka reikalauti grąžinti jam vaiką iš bet kurių asmenų, laikančių jį pas save neteisėtai. Asmenys, pas kuriuos be įstatyme nurodyto pagrindo yra vaikas, gali būti vaiko tėvai, jo artimieji giminaičiai, kiti asmenys. Ši globėjo teisė gali būti įgyvendinama ypač tais atvejais, kai tėvai pripažinti neveiksniais, tėvų valdžia yra apribota arba vaikas nuo jų atskirtas, kai buvimas pas tuos asmenis kenkia vaiko interesams.

Lietuvoje globėjams yra numatytos socialinės garantijos, susijusios su vaiko priežiūros atostogomis. Lietuvos Respublikos Darbo kodeksas (2009) įtvirtina nuostatą, jog pagal šeimos pasirinkimą motinai (įmotei), senelei, seneliui arba kitiems giminaičiams, faktiškai auginantiems vaiką, taip pat darbuotojui, paskirtam vaiko globėju, suteikiamos atostogos vaikui prižiūrėti, kol jam sueis treji metai. Atostogas galima imti visas iš karto arba dalimis.

Tuo tarpu Vakarų šalyse, tik pradėję globoti vaikus asmenys, tampa agentūros darbuotojai, kurie turi socialines garantijas bei teisę į poilsį - 12 ar 20 dienų per metus, 1 savaitgalį per mėnesį (V Staskevičienė, N. Bankauskienė, 2006).

Lietuvoje vaikui, globojamam šeimoje, jo globos laikotarpiu skiriama 4 MGL dydžio išmoka per mėnesį (Prieiga per internetą: <http://ivaikinimas.is.lt/index.php?p=LT@n=86>, 2009).

1 MGL - 130 lt. Taigi globojamam vaikui skiriama 520 lt. išmoka. Tuo tarpu Lietuvos kaimyninėje šalyje Latvijoje, globos pašalpa yra didesnė ir ją sudaro: kompensacija (apie 70 latų (~343,58 Lt per mėn.) nepriklausomai nuo vaikų skaičiaus, pašalpa vaiko išlaikymui ~27 metai (132,52Lt per mėn.), pašalpa drabužiams, avalynei, mokykliniams reikmenims, kurios dydį nustato savivaldybė (Prieiga per internetą <http://www.bm.gov.lv>, 2008).

Kanadoje globos pašalpa yra diferencijuojama ne tik pagal globotinio amžių, bet ir pagal jo poreikius. Kuo didesni globotinio poreikiai, tuo didesnė globos išmoka (Prieiga per internetą <http://www.hrsdc.gc.ca>, 2008).

Vaiko globėjas turi teisę gauti iš valstybės institucijų visą reikalingą pagalbą globojant vaiką. Vaiko globėjas atleidžiamas nuo pareigų, jeigu negali globoti vaiko dėl objektyvių priežasčių – dėl savo ar artimųjų giminaičių ligos, turtinės padėties pablogėjimo ar dėl kitų svarbių priežasčių, jeigu globėjas netinkamai atlieka savo pareigas, neužtikrina globojamo vaiko teisių ir interesų apsaugos, naudojasi savo teisėmis savanaudiškais tikslais, jis yra nušalinamas nuo globėjo pareigų (Globėjų ir tėvių rengimo programos PRIDE medžiaga, 2007).

Beveik visose Vakarų Europos šalyse, taip pat ir kaimyninėse valstybėse (Lenkijoje, Baltarusijoje, Latvijoje) vaikų globa šeimose suprantama kaip socialinė paslauga, už kurią globėjai gauna atlygį (V. Montrimienė, R. Kukauskas, D. Matulevičiūtė, 2005).

Apibendrinimas.

Vaiko globa teisiniu aspektu yra civilinės teisės objektas, apibrėžiantis vaiko globą, jos tikslus ir uždavinius, rūšis ir formas, vaiko globos nustatymo ir pasibaigimo pagrindus, globėjo skyrimo tvarką bei globos organizavimo mechanizmą. Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse (2008), vaiko globa apibrėžiama kaip likusio be tėvų globos vaiko, įstatymų nustatyta tvarka patikėto fiziniam ar juridiniam asmeniui, priežiūra, auklėjimas ir ugdymas, kitų jam tinkamų dvasiškai ir fiziškai augti sąlygų sudarymas ir palaikymas, jo asmeninių, turtinių teisių bei teisėtų interesų gynimas ir atstovavimas jiems.

Vaikas gali būti globojamas šeimoje, šeimynoje bei vaikų globos institucijoje. Socialiniame pranešime (2006 - 2007) teigiama, kad globa šeimoje yra viena iš geriausių alternatyvų globos formų be tėvų globos likusiam vaikui.

Šeimos svarbą, likusiam be tėvų globos vaikui, pripažįsta dauguma pasaulio šalių, tarp jų ir Lietuva. Vakarų šalyse jau daugelį metų yra labiausiai pripažįstama globa šeimoje ir būtent jai teikiama pirmenybė, dedamos visos pastangos į tokių šeimų stiprinimą. Šeimyninė vaikų globa Vakarų šalyse gyvuoja nuo XIX amžiaus, o Lietuvoje šeimyninės vaikų globos teorija ir praktika pradėta formuoti nuo 1998 metų (V. Staskevičienė, 2006). Pasak N. Bankauskienės (2006), vaikus globojanti šeima Lietuvoje yra kitokia negu Vakaruose, nes Vakaruose vaikus globojanti

šeima veikia kaip edukacinė institucija, o Lietuvoje – to siekiama. Lietuvoje globėjai veikia pavieniui, o Vakaruose jie traktuojami kaip komandos, dirbančios vaiko labui, nariai.

Vaiko globa globėjo šeimoje geriausiai atitinka vaiko netekusio tėvų globos teises ir teisėtus interesus, jo psichologinius bei socialinius poreikius. Globėjas gali padėti vaikui visapusiškai augti, vystytis, tobulėti, tapti pilnaverte asmenybe visuomenėje. Išmokų vaikams įstatyme (2008), vaiko globėjas yra apibrėžiamas kaip fizinis ar juridinis asmuo, kuriam įstatymų nustatyta tvarka pavesta be tėvų globos likusio vaiko priežiūra, auklėjimas, teisių bei teisėtų interesų gynimas ir atstovavimas jam.

2. TAPSMO VAIKO GLOBĖJU (-A) PROCESAS

2.1. Asmenų, norinčių tapti vaiko globėjais, rengimas

XIX a. pradžioje, šeima norinti paimti vaiką iš prieglaudos, turėjo pristatyti 2 liudijimus: vieną iš valsčiaus apie turtą ir apie šeimos sudėtį (kiek vaikų turi ir kokio amžiaus), o kitą nuo vietinio klebono su liudijimu, kad prašytojas yra tvirtos moralės žmogus, kuriam galima leisti globoti vaiką. Į šeimą buvo duodamas tik vienas vaikas (M. Barkauskienė, V. Griepėdienė, 1998).

Lietuvoje, po nepriklausomybės atkūrimo atsirado žmonių, norinčių padėti institucijose gyvenantiems vaikams. Tuo laikotarpiu nemažai iniciatyvių moterų važiuodavo į vaikų įstaigas ir imdavo vaikus į savo namus. Iš pradžių vaikų, patenkančių į institucijas, skaičius kiek sumažėjo, bet vėliau, smunkant pragyvenimo lygiui, didėjant socialinėms problemoms, tokių vaikų skaičius išaugo ir globos namai prisipildė (A. Blebienė, 2006).

Globėjus ruošti laikinai globoti vaikus Lietuvoje pradėta tik 1996 m. Tai padaryta Kaune, Vaikų gerovės centre „Pastogė“. Tai pirmoji organizacija Lietuvoje pradėjusi rengti šeimas vaiko globai ir ilgą laiką, iki 2005 m. buvo vienintelė šia veikla užsiimanti Vaiko teisių apsaugos skyriaus socialinė partnerė (Vaikų gerovės centro „Pastogė“ medžiaga, 2009).

Vaikų gerovės centro „Pastogė“ veiklos pradžioje, ruošiant globėjus buvo naudotas paskaitų metodas. Paskaitas skaitydavo Vytauto Didžiojo Universiteto dėstytojai, vėliau patys „Pastogės“ darbuotojai. Šis mokymo metodas taikytas iki 2000 m., kai buvo pastebėta, jog ilgiau išlieka ir geriau įsisavinamos žinios, kurios pateikiamos naudojantis ne paskaitų metodu, bet rengiant mokymus grupėse. 2005 m. globėjų mokymai truko 16 valandų. Pirmasis 2 valandas trunkantis užsiėmimas būdavo susitikimas su patirties turinčiais globėjais, kurie dalindavosi savo patirtimi, atsakydavo į klausimus. Likusios 6 užsiėmimų temos būdavo analizuojamos 3 dienas (temų pavadinimai: susitikimas su globos patirtį turinčiais globėjais; įstatymai ir kiti teisės aktai, reglamentuojantys vaiko teisių apsaugą, globą/ rūpybą; vaiko raida, paauglystė, vaikystės įtaka

žmogaus gyvenime; globos įtaka vaikui ir jo šeimai; vaiko elgesys, jo valdymas; saugus ir nesaugus prierašumas; išsiskyrimo ir netekties palyginimas; smurtas prieš vaiką ir pagalba jam). Kiekvieną dieną būdavo kalbama dviem temomis, kiekvienai jų skiriant 2 valandas (Vaikų gerovės centro „Pastogė“ medžiaga, 2009).

2007 07 24 Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba kartu su JAV asociacija CWLA (Child Welfare League of America) pasirašė sutartį, pagal kurią Lietuva tampa oficialia PRIDE programos licencijos turėtoja ir jai suteikiama išimtinė teisė naudotis šią mokymų programą rengiant ir įvertinant būsimas įtėvių ir globėjų šeimas, taip pat teikiant kvalifikuotą pagalbą jau įvaikinusioms ir globojančioms šeimoms. Programos esmė – pagrindinis dėmesys skiriamas gebėjimams, kuriuos privalo turėti asmenys, ketinantys globoti vaiką (Prieiga per internetą: <http://www.vilnius.lt/newvilniusweb/index.php/101/?itemID=87572>, 2009).

Užsienio šalyse, vaiko globėjų rengimas yra suprantamas kaip mokymo ir/ ar mokymosi procesas skirtas padėti globėjams tinkamai vykdyti prisiimtas pareigas, sudarant jiems sąlygas įgyti reikiamų žinių, sugebėjimų ir įgūdžių (E. M. Pasztor, R. Evans, 1999).

Pasak A. Šivickytės (2006), vaiko globėjų šeimos rengimosi ir palaikymo organizavimas apima organizacinių prielaidų, sudarančių sąlygas globojamo vaiko gerove suinteresuotiems asmenims, jų grupėms ar organizacijoms efektyviai siekti vaiką globojančios šeimos tinkamo parengimo, nuolatinio tobulėjimo ir paramos tinklų tikslų, sukūrimo procesas.

Asmenis norinčius tapti globėjais, Kauno mieste ruošia Vaikų gerovės centras „Pastogė“ ir VŠĮ „Šeimos santykių institutas“.

2.2. Tapimo vaiko globėju (-a) atrankos procesas

Asmuo norintis globoti vaiką, turi kreiptis į gyvenamosios vietos savivaldybės Vaiko teisių apsaugos tarnybą (skyrių) arba jų socialinius partnerius ir pateikti prašymą bei kitus dokumentus, reikalingus vertinant asmens tinkamumą globoti. Gavęs šiuos dokumentus, savivaldybės Vaiko teisių apsaugos skyrius ar jų socialinis partneris surenka informaciją apie norinčio globoti asmens ir kartu su juo gyvenančių kitų asmenų teistumą bei padarytus administracinius teisės pažeidimus. Tuomet savivaldybės Vaiko teisių apsaugos skyrius ar jų socialinis partneris įvertina, ar norinčio globoti asmens pateikti dokumentai atitinka teisės aktų reikalavimus ir priima pirminės atrankos sprendimą dėl asmens teikimo tapti vaiko globėju (Prieiga per internetą <http://ivaikinimas.is.lt/index.php?p=LT@n=86>, 2009).

Priėmus teigiamą pirminės atrankos sprendimą, organizuojamas asmens pasirengimas globoti (mokymai), kurį vykdo savivaldybių Vaiko teisių apsaugos skyriaus socialiniai partneriai. Mokymų pabaigoje parengiama išvada apie asmens pasirengimą globoti. Išnagrinėjęs šią išvadą, savivaldybės Vaiko teisių apsaugos skyrius priima sprendimą dėl asmens tinkamumo

skirti jį vaiko globėju. Jeigu asmuo pripažįstamas tinkamu globoti vaiką, savivaldybės Vaiko teisių apsaugos skyrius, įvertinęs, kuriam be tėvų globos likusiam vaikui šis asmuo būtų tinkamiausias globėjas ir geriausiai galėtų patenkinti vaiko poreikius, pateikia jam informaciją apie vaiko sveikatą, jo šeimos istoriją. Asmuo apie savo sutikimą globoti vaiką ar motyvuotą atsisakymą priimti į savo šeimą pasiūlytą vaiką turi informuoti Vaiko teisių apsaugos skyrių. Asmeniui sutikus globoti vaiką, jis skiriamas vaiko globėju savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu arba teismo sprendimu atsižvelgiant į tai, kokios rūšies globa turėtų būti nustatyta vaikui. Jeigu vaiko globėjas turi būti skiriamas teismo sprendimu, prašymą teismui pateikia Vaiko teisių apsaugos tarnyba (skyrius) (Globėjų ir įtėvių rengimo programos PRIDE medžiaga, 2007).

2.2.1. Globėjo (-os) parinkimo ir skyrimo tvarka

Vaiko globėjo skyrimo tvarka yra apibrėžiama Lietuvos Respublikos Civiliniame Kodekse (2008), kuriame pirmas straipsnio punktas teigia, kad jeigu nustatoma vaiko laikinoji globa (rūpyba), vaiko globėjas (rūpintojas) skiriamas rajono (miesto) savivaldybės valdybos (mero) sprendimu (potvarkiu) pagal to rajono (miesto) valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos teikimą. Rekomendacijas dėl globėjo skyrimo valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai gali pateikti valstybinės ir nevalstybinės organizacijos, susijusios su vaiko teisių apsauga. Antras straipsnio punktas teigia, kad rajono (miesto) savivaldybės valdybos (mero) sprendime (potvarkyje) dėl vaiko globėjo skyrimo nurodoma: institucijos, priėmusios sprendimą, pavadinimas, sprendimo priėmimo data, vaiko globos rūšis, vaiko globėjas, globojamas vaikas, vaiko globos vieta, institucija, atsakinga už globojamam vaikui nuosavybės teise priklausančio turto apsaugą, kitos svarbios aplinkybės, turinčios reikšmės vaiko globai ir jos nustatymui. Trečias straipsnio punktas nurodo, kad jeigu nustatoma vaiko nuolatinė globa (rūpyba), vaiko globėjas (rūpintojas) skiriamas teismo nutartimi pagal rajono (miesto) valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos pareiškimą. Ketvirtu straipsnio punktu teigiama, kad kai steigama vaiko globa (rūpyba), atsižvelgiama į mirusių tėvų (įtėvių) testamente pareikštą valią dėl vaiko globėjo (rūpintojo) skyrimo, jei tai neprieštarauja Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 3.269 straipsniui.

Vaiko globėjo (rūpintojo) parinkimo tvarka yra nusakoma Lietuvos Respublikos Civiliniame Kodekse (2008):

1. Vaiko globėjas (rūpintojas) parenkamas atsižvelgiant į jo asmenines savybes, sveikatos būklę, sugebėjimą būti globėju (rūpintoju), jo santykius su netekusiu tėvų globos vaiku bei vaiko interesus.

2. Asmuo, norintis tapti vaiko globėju (rūpintoju), rajono (miesto) valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai pateikia tokius dokumentus:
 - 1) Prašymą, kuriame nurodoma pageidaujamų globoti ir auklėti vaikų skaičius, jų amžius, globos rūšis;
 - 2) Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatytos formos sveikatos pažymėjimą;
 - 3) Kartu gyvenančių vyresnių kaip šešiolikos metų asmenų rašytinį sutikimą.

2.2.2. Kriterijai, kuriais remiantys asmenys gali / negali tapti vaiko globėju (-a)

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos puslapyje apibrėžiama, kokie reikalavimai yra keliami asmenims, norintiems tapti vaiko globėjais (prieiga per internetą: <http://ivaikimas.is.lt/index.php?p=LT@n=86>, 2009). Vaiko globėju (-a) gali tapti artimi giminaičiai arba svetimi asmenys. Reikalavimai, keliami svetimiems asmenims, norintiems globoti vaikus, ir vaikų artimiesiems giminaičiams, pareiškusiems norą globoti, skiriasi. Vaiko globėju gali tapti asmuo, sulaukęs 21 metų, o jeigu vaiką globoti pageidauja artimas giminaitis, jis globėju gali tapti sulaukęs 18 metų. Artimieji giminaičiai turi pirmumo teisę tapti vaiko globėjais. Jiems taip pat netaikomas reikalavimas, kad vienam šeimos nariui tektų ne mažiau kaip 10 kv. m. bendro naudingo ploto. Artimiesiems giminaičiams nereikalingi mokymai. Visi kiti asmenys, norintys tapti vaikų globėjais, turi šiai veiklai pasiręngti. Asmenų, norinčių tapti vaikų globėjais, atranką ir mokymus rengia rajono (miesto) VTAS ar socialinė tarnyba. Asmenys, norintys tapti vaiko globėjais, turi būti mokomi ir gauti pažymėjimą, kad tinka globoti vaiką.

Lietuvos Respublikos Civiliniame Kodekse (2008) yra nurodoma sąrašas kriterijų, pagal kuriuos asmuo negali būti skiriamas vaiko globėju:

1. Neturintis dvidešimt vienerių metų, išskyrus atvejus, kai globoti pageidauja artimasis giminaitis;
2. Nuo kurio buvo atskirtas vaikas;
3. Buvęs tėviu (įmote), jeigu jo tėvų valdžia buvo apribota dėl to, kad tėvis (įmotė) netinkamai atliko savo pareigas arba jis buvo atskirtas nuo vaiko (net tais atvejais, kai tėvų valdžios ribojimas panaikintas, toks asmuo vis tiek negali būti skiriamas globėju, nes jo moralinės ir kitos asmeninės savybės neatitinka vaiko globai keliamų reikalavimų ir yra realus netinkamo globėjo pareigų atlikimo, kartu netinkamos globotinio teisių ir interesų apsaugos pavojus).
4. Jeigu anksčiau jo, kaip vaiko globėjo (rūpintojo), įgaliojimai buvo nutraukti šio kodekso 3.246 straipsnyje numatytais pagrindais (jeigu asmuo, buvęs globėju, netinkamai atliko savo pareigas, neužtikrino globotinio teisių ir interesų apsaugos, naudojosi globėjo

teisėmis savanaudiškais tikslais ir todėl tos teisės buvo atimtos, jis negali vėl būti skiriamas vaiko globėju);

5. Teistas už tyčinius nusikaltimus (pakanka vien fakto, kad asmuo buvo nuteistas už tyčinį nusikaltimą, nesvarbu, ar jo teistumas išnykęs ar neišnykęs);
6. Sulaukęs šešiasdešimt penkerių metų arba vyresnis, išskyrus artimąjį giminaitį, jei jis nori laikinai globoti jaunesnį kaip dešimties metų vaiką (galimybė būti vaiko globėju siejama ne tik su minimalia, bet ir su maksimalia amžius riba. Asmuo, sulaukęs 65 metų arba vyresnis, negali būti jaunesnio kaip 10 metų vaiko globėjas. Šis reikalavimas netaikomas, jeigu vaiką nori globoti jo artimas giminaitis, tačiau siejamas su kitais reikalavimais, keliamais vaiko globėjui, pavyzdžiui, su sveikatos būkle);
7. Sergantis chronišku alkoholizmu, narkomanija, psichinėmis ar kitomis ligomis, kurių sąrašą tvirtina Vyriausybės įgaliota institucija (Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministro įsakyme Nr. 386, yra patvirtintas sąrašas, kuriame aiškiai išskiriamos ligos, kuriomis sergantis asmuo negali būti skiriamas vaiko globėju (rūpintoju): lėtinis alkoholizmas F10, narkomanija (F11.2, F12.2, F13.2, F14.2, F15.2, F16.2, F18.2, F19.2), psichikos ligos (F00 – F09, F20 – F29, F30 – F39, F40 – F48, F50 – F59, F60 – F69, F70 – F79, F99), žmogaus imunodeficito viruso (ŽIV) liga (B20 – B24), ŽIV nešiojimas (Z21), plaučių tuberkuliozė (A15), kai išskiriamos tuberkuliozės mikrobakterijos, lėtinis inkstų nepakankamumas (N18), kai reikalinga dializė, alzheimerio liga (G30), huntington'o liga (G10), šoninė amiotrofinė sklerozė (G12.2), epilepsija (G40) su psichikos asmenybės pakitimais, daugiasistemė degeneracija (G90.3), onkologinės ligos III, IV stadijos. Asmens sveikatos būklę atspindi sveikatos pažymėjimas, kurį asmuo, pageidaujantis tapti globėju, turi pristatyti. Sveikatos medicininis pažymėjimas privalo būti 046a formos).

Daugumoje Europos Sąjungos valstybių, kriterijai norint tapti globėju yra labai panašūs. Anglijoje, asmuo norintis tapti globėju, turi būti bent 21 metų, turi turėti tinkamas buitines sąlygas, nepiktnaudžiauti alkoholiu, narkotinėmis medžiagomis, fiziškai ir emociškai stiprus, kad galėtų tinkamai pasirūpinti vaiku, būti neteistas ir neturėti administracinių nuobaudų, turėti pakankamai pajamų, kad vaiko globos pašalpa nebūtų naudojama ne pagal paskirtį (prieiga per internetą: <http://www.adopting.org/adoptions/becoming-a-foster-parent-2.html>, 2009).

Dokumentai reikalingi pristatyti asmenims, norintiems tapti vaiko globėju (-a)

Asmuo, norėdamas tapti vaiko globėju, Vaiko teisių apsaugos skyriui arba jo socialiniam partneriui turi pateikti tam tikrus dokumentus, kurie yra apibrėžti Vaiko globos organizavimo

nuostatuose (2007). Kandidatas besiruošiantis tapti vaiko globėju, turi pateikti prašymą, kuriame būtų nurodoma pageidaujama globoti ir auklėti vaikų skaičius, jų amžius, globos rūšis; Sveikatos apsaugos ministerijos nustatytos formos sveikatos pažymėjimą (046 a forma); Kartu gyvenančių vyresnių kaip 16 metų asmenų rašytinį sutikimą; Asmens tapatybę patvirtinančias dokumentų kopijas; Gyvenimo aprašymą, kuriame turi būti nurodomas vardas, pavardė, gimimo data ir vieta, gyvenamoji vieta, adresas, šeiminei padėtis, išsimokslinimas, darbo patirtis; Pažyma apie šeimos sudėtį; Santuokos liudijimo kopija, jeigu asmuo susituokęs; Teismo sprendimo dėl santuokos nutraukimo arba ištuokos liudijimo kopija, jeigu asmuo išsituokęs; Teismo sprendimo dėl santuokos pripažinimo negaliojančia kopija, jei teismas santuoką pripažino negaliojančia; Teismo sprendimo dėl sutuoktinių gyvenimo skyrium kopija, jeigu yra teismo sprendimas dėl sutuoktinių gyvenimo skyrium; Sutuoktinio mirties liudijimo kopija, jeigu asmuo yra našlys (našlė); Kartu su juo gyvenančių kitų asmenų sąrašą; Dokumentus apie asmens norinčio tapti vaiko globėju, ir kitų jo šeimos narių gaunamas pajamas; Dokumentus apie asmens, norinčio tapti vaiko globėju, ir jo šeimos gyvenamąsias patalpas; Dokumentus, įrodančius artimo giminaičio, norinčio tapti vaiko globėju, giminystę su vaiku (Vaiko globos organizavimo nuostatai, 2002).

2.3. Asmens (šeimos), norinčio (-ios) tapti globėju vertinimas

Asmenys ar šeimos norintys tapti globėjais, turi dalyvauti įtėvių ir globėjų rengimo programoje PRIDE. Įtėvių ir globėjų rengimo programą PRIDE apima mokymai, individualūs pokalbiai su kandidatais, psichologinio testo atlikimas bei galutinis įvertinimas (išvadų parašymas).

Visų pirma, Vaiko teisių apsaugos skyriaus socialiniai partneriai, kurie organizuoja globėjų rengimą, suorganizuoja pradinį pokalbį, kurio metu būsimųjų globėjų grupė gauna pirminę informaciją apie įstaigą, nuolatinę ir laikinąją globą, globos tikslus, globėjų pareigas ir uždavinius, kuriuos jie įgyvendins, paėmę globoti vaiką iš probleminės šeimos. Vėliau prasideda vertinimo procesas, kuris apima mokymus, psichologinio testo atlikimą, individualius pokalbius kandidatų namuose ir įstaigoje, rekomendacijas (Vaikų gerovės centro „Pastogė“ medžiaga, 2009).

2.3.1. Individualių pokalbių reikšmė su asmenimis, besiruošiančiais tapti vaiko globėjais

Socialiniai darbuotojai vertinimo metu, keturis ar penkis kartus lankosi kandidatų namuose, bendrauja individualiai. Kandidatas su socialiniu darbuotoju įvertina, ar busimas

globėjas galės išsiugdyti gebėjimus, reikalingus norint tapti globėju ir ar iš tikrųjų žmogus nori tapti globėju. Susitikimų metu vyksta pokalbiai grindžiami kriterijais, kurie atsispindi ir klausimynuose (yra suskirstyti į atskiras sritis) (Globėjų ir tėvių rengimo programos medžiaga, 2007):

- 1) Saugios aplinkos užtikrinimas ir fizinių poreikių tenkinimas, kuris apima pareiškėjų namų aplinką, išsilavinimą, žinias, finansinę šeimos padėtį, mitybos įpročius, šeimos sveikatą.
- 2) Vaikų poreikių tenkinimas bei raidos sunkumų kompensavimas, kuris apima motyvaciją, lūkesčius, sveikatos sutrikimų kompensavimą, gyvenimo būdą (įpročius, malonumus, pomėgius), gyvenimo įgūdžius, ugdymą, mokymą, auklėjimą, emocinius poreikius, savęs vertinimą, aukštesnius poreikius (vertybės, idealai, tikėjimas), netektis.
- 3) Vaiko ryšių su jo biologine šeima užtikrinimas, kuris apima kandidato ryšį su savo tėvais arba giminaičiais (santykiai, parama, tradicijos), atvirumas, šeimos svarbos vaiko gyvenime supratimą (požiūris į vaiko tėvus, jo istoriją, ryšių tęstinumą).
- 4) Pagalba vaikui, užmezgant saugius ir patvarius ryšius, kuris apima kandidatų tarpusavio ryšius, kandidatų ryšius su kitais žmonėmis, vaiko ryšių stiprinimą.
- 5) Bendradarbiavimas sprendžiant vaiko ir šeimos problemas, kuris apima bendradarbiavimą ir sprendimų priėmimą (šeimoje ir visuomenėje), bendradarbiavimą su specialistais ir mokymų grupėje.

Socialiniai darbuotojai lankosi, pas norinčių tapti vaiko globėjais asmenų, kaimynus, prašydami užpildyti rekomendaciją ir apibūdinti kandidatus, jų asmens bruožus, tarpusavio santykius, santykius su kaimynais, kaimynų nuomonę apie jų sugebėjimus globoti ir auklėti vaikus, nuogastavimus dėl galimo smurto prieš vaikus naudojimo, įvertinti kaimynų pagalbos jiems galimumą ir sugebėjimą kreiptis ir priimti pagalbą, tada, kai jos reikia. Taip pat socialiniai darbuotojai susitinka su asmenimis, kuriuos nurodė kandidatai ir klausia jų nuomonės apie kandidatus, jų asmens savybes, tarpusavio santykius, sugebėjimą auginti ir auklėti vaikus. Kilus neaiškumams, socialiniai darbuotojai apsilanko ir sužino kandidatų darbdavio, bendradarbių ar giminaičių nuomonę apie juos.

2.3.2. Psichologinio testo MMPI aprašymas

Kiekvienas asmuo, pageidaujantis tapti globėju ir jo sutuoktinis privalo individualiai atlikti psichologinį testą – MMPI (Minnesota Multiphasic Personality Inventory – asmenybės įvertinimas). Psichologinio testo rezultatus interpretuoja ir išvadas parašo psichologas. Socialinis darbuotojas įtraukia šias išvadas kaip pagalbinę priemonę į bendrą pareiškėjų vertinimą. Pildant MMPI, duodama knygutė ir atsakymų lapas bei pasakoma instrukcija, kuri yra knygutėje su

visais patikslinimais. Testą sudaro 396 klausimai. Metodikos pildymo laikas – *neribotas*. Dirbama savarankiškai.

MMPI yra viena populiariausių metodikų pasaulyje. Pradžia nurodoma įvairi, 1939-1949 metai. Siejama su atranka (konkrečiai – karo lakūnų atranka. Pats užmanymas). Dabar šis klausimynas gerokai pasikeitęs. Dabar tinka ir atrankai, ir klinikiniam įvertinimui. Pradėjus jį taikyti, atsirado ketinimas sukurti diagnostinę priemonę. Klausimynas buvo kuriamas Minesotos klinikoje. Autoriai – Hathaway, McKinley ir bendraautoriai. Testo standartizacijoje ir validizacijoje dalyvavo 8 grupės tiriamųjų, kurie turėjo tam tikrą tipišką patologiją. Taip pat dalyvavo 1 grupė tiriamųjų, turėjusių somatinių sutrikimų, bet be psichologinių sutrikimų. Be to, dalyvavo ir sveikų tiriamųjų grupė. Tuo metu egzistavo Kraepelino psichinių sutrikimų klasifikacija, kuria remiantis ir buvo sudarytas MMPI (S. R. Hathaway, Y. S. Kynley Mc, 1943).

2.3.3. Mokymai – tėvų ir globėjų rengimo programa PRIDE

Žodis PRIDE (angl. - pasididžiavimas) buvo sudarytas iš pirmųjų anglišku žodžių raidžių:

PARENTS – ŠALTINIAI;

RESOURSCES – TĖVŲ;

For – INFORMACIJAI;

INFORMACION – TOBULĖJIMUI;

DEVELOPMENT – IR;

EDUCATION – MOKYMUI.

Asmenis, norinčius tapti vaiko globėjais, apmoko ir paruošia tam paruošti socialiniai darbuotojai. Pasak I. Bubelienės (2007), socialiniam darbuotojui globėjų atrankos proceso metu yra svarbu vadovautis pagrindiniais praktinio darbo principais: konfidencialumu, tolerantiškumu, atsakingumu, empatija, ryžtingumu, reiklumu sau ir kitiems, iniciatyvumu ir kt. Jis privalo rodyti pagarbą ir dėmesį, įsitikinti, kodėl ir kiek realūs yra būsimų globėjų lūkesčiai.

Socialiniams darbuotojams privalu vadovautis numatytomis kompetencijomis, kurios sugrupuotos į keturias sritis – gebėjimas globoti vaikus, gebėjimas sukurti saugią aplinką, gebėjimas bendradarbiauti ir asmeninio tobulėjimo siekimas. Šios sritys yra pakankamai universalios ir parodo, ko socialinis darbuotojas gali tikėtis iš vaiko globėjo kaip bendradarbio, padedančio įgyvendinti vaiko globos planą. Šios kompetencijos taip pat nusako žinias ir įgūdžius, kurių reikia „dirbant“ globėjo darbą (V. Montrimienė, R. Kukauskas, D. Matulevičiūtė 2005).

Asmenys, norintys tapti vaiko globėju, privalo lankyti mokymų užsiėmimus, pagal PRIDE programą, kuri yra paremta daugelio šalių globos praktikų ir teoretikų sukauptu patirtimi. Nors

programa ir kilusi iš už Atlanto, tačiau ji puikiai tinka Lietuvai, kadangi joje akcentuojami gebėjimai, kuriuos privalo turėti asmenys, besirengiantys globoti ar įvaikinti.

Žmonėms, kurie nori tapti globėjais ar tėvais, PRIDE programa yra žinių ir pagalbos šaltinis. Jos tikslas yra dalytis svarbia informacija, kad asmenys galėtų tapti tinkamais globėjais ar tėvais.

Šis procesas apima mokymąsi, arba žinių ir gebėjimų įgijimą. Mokymų metu socialiniai darbuotojai ruošiantys globėjus ar tėvus, nori kuo geriau pažinti asmenis norinčius tapti globėjais ar tėvais ir sužinoti jų požiūrį į įvaikinimo ar globos procesą (Globėjų ir tėvių rengimo programos medžiaga PRIDE, 2007).

Gali atsitikti ir taip, kad žmonės proceso metu ar jam pasibaigus gali nuspręsti, kad nenori imtis nei globos, nei įvaikinimo, tai nieko baisaus, svarbiausia, kad būtų priimtas teisingas sprendimas (V. Montrimienė, R. Kukauskas, D. Matulevičiūtė, 2005).

Globėjų ir tėvių rengimo programos medžiagoje (2007) teigiama, kad PRIDE yra JAV sukurta programa, naudojama ir daugelyje Europos šalių, pavyzdžiui: Olandijoje, Skandinavijos šalyse, Vengrijoje, Slovakijoje, Lenkijoje, Rusijoje.

PRIDE tikslas – supažindinti šeimas su vaikų poreikiais, padėti pačioms šeimoms nuspręsti, ar jos iš tiesų galės tenkinti be tėvų globos likusių vaikų poreikius bei objektyviai įvertinti savo galimybes, pasirengimą atsakingam gyvenimo žingsniui – tapti svarbiu žmogumi dėmesio, rūpesčio ir meilės stokojančiam vaikui (Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/74395>, 2009).

Besirengiantys globoti asmenys, globėjų ir tėvių rengimo programos PRIDE mokymų metu turi galimybę gerai apgalvoti savo sprendimą, apsvarstyti galimybes, kritiškai įvertinti savo jėgas ir pasiryžimą priimti į namus svetimą vaiką, nes daugelis norinčiųjų globoti nelabai realiai įsivaizduoja, kas jų laukia paėmus į namus vaiką iš probleminės šeimos (Globėjų ir tėvių rengimo programos medžiaga, 2007).

PRIDE programos mokymų dalis suskirstyta į dešimt susitikimų, kurių kiekvienas trunka tris valandas. Dešimt mokymo programos dalių apima visas žinias bei įgūdžius, kurių reikės norint tapti globėjais. Viena svarbi ir būtina sąlyga, kad jei asmuo norintis tapti globėju yra susituokęs, mokymuose privalo dalyvauti abu sutuoktiniai, kadangi vaikas pateks į globėjų šeimą ir abu sutuoktiniai turi suprasti, kokių poreikių turi tėvų globos netekę vaikai ir kokie jie bus, gyvendami globėjų šeimoje.

Asmenys, norintys tapti globėjais, privalo dalyvauti visuose dešimt mokymo užsiėmimuose. Globėjų ir tėvių rengimo programos medžiagoje (2007) yra apibrėžiamos visų susitikimų temos. Pirmo susitikimo tema - įvadas į globėjų ir tėvių rengimo programą PRIDE. Dalyviai supažindinami su PRIDE mokymo kursais, jų etapais ir tikslais. Atskleidžiamas dalyvių

tinkamumas tapti tėvais ar globėjais atrankos ir proceso eiliškumas. Pristatoma Lietuvos teisinė bazė, reglamentuojanti įvaikinimą ir globą. Apžvelgiama globos ir įvaikinimo padėtis Lietuvoje, jų sampratos. Dalyviai supažindinami su gebėjimais, kuriuos, baigę šią mokymo programą, turėtų įgyti. Žiūrimas ir aptariamas filmas apie įvaikinimą ir globą. Atskleidžiami išskirtiniai globėjų ir tėvių, kaip profesionalios vaiko globos komandos narių, vaidmenys. Pratybų metu analizuojamos būsimųjų tėvių ir globėjų savybės, reikalingos sėkmingam vaiko auginimui šeimoje.

Antro susitikimo metu kalbama apie komandinį darbą užtikrinant vaiko stabilumą. Kalbama apie šeimos svarbą, užtikrinant stabilumą vaiko gyvenime. Pradedama apie asmeninius dalyvių patyrimus. Pasvarstoma, kaip vaiko ankstesnis patyrimas veikia dabartinį jo santykį su savimi ir aplinkiniais, kalbama apie dalyvių vaikystės prisiminimus. Aptariama, kaip gražinti stabilumo jausmą vaikams, kurių ryšiai su šeima buvo pažeisti. Pasakojama apie vaiko gyvenimo knygą „Mano knyga apie mane“. Dalyviai sužino, kas yra genograma ir kodėl ji tokia svarbi renkant informaciją apie vaiko šeimą. Visi braižo savo šeimos genogramas. Įvedama vaiko stipriųjų pusių samprata. Kalbama apie vaiko poreikius penkiose poreikių kategorijose. Aptiriamos dalyvių kompetencijos ir stipriosios pusės. Vedamos pratybos „Automobilių lenktynės“, kurios parodo, kokia svarbi globėjų ir tėvių šeimos komandinė veikla ir parama.

Trečio susitikimo metu kalbama apie atvirumą su įvaikintu ar globojamu vaiku. Kalbama apie įvaikinimo slaptumo pasekmes vaikui ir tėvams. Pratybų metu diskutuojamos priežastys, trukdančios atvirai kalbėtis su vaiku apie tai, kad jis auga ne biologinėje savo šeimoje. Pateikiamos rekomendacijos, kada ir kaip geriausia pradėti kalbėtis su vaiku apie įvaikinimą bei kaip kalbėti šia tema su vaiku skirtingais jo amžiaus tarpsniais. Aptariama visuomenės įtaka tėvių ir globėjų atvirumui. Analizuojamos situacijos, kai nuolatinių globėjų ar tėvių šeimoje užaugę vaikai nori susirasti savo biologinius tėvus. Vyksta praktinė užduotis „Gėlės persodinimas“.

Ketvirto susitikimo tema - raidos poreikių tenkinimas. Apibūdinamos pagrindinės žmogaus raidos sritys bei jų etapai. Kalbama apie veiksnius, lemiančius vaiko apleistumą bei pristatomi apleistumo, netinkamo fizinio, seksualinio ir emocinio (psichologinio) elgesio su vaiku požymiai. Kalbama, kaip visa tai veikia vaiko raidą. Aiškinamas prieraišumo vaidmuo bendrame vaiko augimo ir raidos procese bei kaip vaiko poreikių tenkinimas susijęs su prieraišumo formavimusi. Analizuojami vaikų ir jų globėjų ar tėvių prieraišumą stiprinantys būdai. Apibūdinama komandinio darbo svarba tenkinant vaiko raidos poreikius ir įveikiant jų raidos sunkumus.

Penkto susitikimo metu kalbama apie raidos poreikių tenkinimą. Taip pat netektis.

Sužinoma, kad vyksta vaiko sieloje jo atskyrimo nuo biologinės šeimos metu, kaip netekties jausmas veikia vaiko augimą ir vystymąsi. Šioje dalyje dalyviai sužino apie praradimus, kuriuos yra patyrę vaikai, apgyvendinti pas tėvius ar globėjus. Aptariamos netekčių kategorijos bei rūšys, netekties išgyvenimo etapai, jų poveikis vaikų savijautai ir elgesiui. Dalyviai turi galimybę užpildyti netekčių lenteles bei apsvarstyti savo reakcijas į patirtas netektis. Remdamiesi asmeniniais potyriais svarstoma, kaip geriau reaguoti į globojamo vaiko išgyvenamą netekties jausmą ir kaip padėti vaikui jį įveikti. Aiškinama, kaip atpažinti veiksnius, turinčius įtakos netekties išgyvenimui. Mokoma atpažinti netektis, dėl kurių vaikai gali sielvartauti bei apibūdinama atsinaujinančio sielvarto būseną ir jo svarbą vaikų globos metu.

Šešto susitikimo tema - savivertė ir šeimos ryšių stiprinimas. Aiškinama, kaip svarbu globėjams, ugdyti vaiko savigarbą, skatinamas pozityvus supratimas apie vaiko tapatumą, šeimos istoriją, kultūrą ir vertybes. Aptariamos sąlygos, būtinos formuojant vaiko savosios vertės pajautimą bei įrodoma, kaip svarbu išlaikyti vaiko ryšius su jo biologine šeima. Kalbama, kaip parengti vaikus susitikimams su jų biologiniais tėvais ir kaip padėti jiems išgyventi su tuo susijusius jausmus. Įrodoma, kodėl taip svarbu saugoti su vaiko istorija susijusius dokumentus, daiktus. Mokoma, kaip reikia pildyti vaiko gyvenimo knygą. Dalyviai išmokomi braižyti savo šeimos ekožemėlapi ir gali šias žinias pritaikyti sudarinėdami globotinio ekožemėlapi.

Septinto susitikimo tema - auklėjimas. Apibrėžiama disciplinos sąvoka, veiksmingi disciplinos tikslai ir būdai. Paaškinama disciplinos ir bausmės skirtumai bei tėvų globos netekusių vaikų auklėjimo ypatumai. Įvardijamos žinios, įgūdžiai bei asmeninės savybės, kurios yra reikalingos globėjams, norintiems sėkmingai auklėti vaikus. Aptariami metodai ir veiksniai, kurie palengvina bendravimą su vaiku ir padeda geriau suprasti jo jausmus ir poreikius. Mokoma valdyti vaiko elgesį krizių metu bei aptariama komandinio darbo svarba sprendžiant vaiko elgesio problemas.

Aštunto susitikimo metu kalbama apie pastovių ryšių stiprinimą. Kalbama apie būsimų globėjų gebėjimą užtikrinti vaikams saugius ir pastovius ryšius. Aptariami būdai, kaip užmegzti ryšius su globojamu vaiku, kaip pasiruošti patiems ir paruošti vaiką gražinimui į biologinę šeimą. Kalbama, kaip vaikui lengviau pereiti iš globėjų šeimos į tėvių šeimą. Aptariamos aplinkybės, kurioms esant gali pasibaigti vaiko globa šeimoje. Dalyviai supažindinami su globėjų pareigomis vaikui grįžtant į biologinę šeimą. Akcentuojamas svarbus globėjų vaidmuo – padėti jaunam žmogui pradėti nepriklausomą gyvenimą ir kalbama apie savarankiško gyvenimo ugdymo aspektus. Pristatomos priklausomybių rūšys, kalbama apie vaikų, augančių alkoholikų šeimoje, vaidmenį ir pagalbą jiems.

Devintame susitikime pristatoma tema - pasiruošimas pokyčiams. Permainų planavimas. Aptariama, kaip šeima turi pasiruošti būsimiems pokyčiams, kurie prasidės, kai į namus ateis

gyventi vaikas. Kalbama apie pokyčius vidiniame šeimos gyvenime bei šeimos santykiuose su išoriniu pasauliu. Šioje dalyje skiriama daug dėmesio globėjų bendradarbiavimui su specialistais, siekiant kuo geriau pasirengti vaiko globai, mokoma valdyti savo šeimos gyvenimo pokyčius bei padėti vaikui išgyventi jausmus, susijusius su atėjimu į naują šeimą. Vaizdo siužetai padeda geriau dalyviams suprasti savo ir vaiko jausmus.

Dešimto susitikimo metu kalbama apie sąmoningo sprendimo priėmimą. Siekiama, kad dalyviai paskutinės dalies metu teisingai įvertintų savo pačių stipriąsias puses ir poreikius, būtinus atliekant globėjų pareigas. Aiškinama apie privalumus, susijusius su bendradarbiavimu su kitais globėjais bei socialinę pagalbą teikiančių institucijų specialistais. Aiškinama, kad sprendimas tapti globėju turi būti pagrįstas žiniomis ir gebėjimais tinkamai rūpintis vaiku. Akcentuojama tolesnių mokymų vertė ir nauda. Į susitikimą atvyksta pasidalinti patirtimi esami globėjai. Kad dalyviai geriau suprastų biologinių tėvų problemas ir išgyvenimus, pokalbiui pakviečiama biologinė mama (tėvas), kurių vaikas buvo patekęs į globą. Dalyviams geriau priimti sprendimą padeda diskusija su globojamu ar įvaikintu jaunuoliu. Įteikiami pažymėjimai.

Mokymų metu šeimos atlieka įvairias praktines užduotis. Taip pat būsimi globėjai po kiekvienos mokymų dalies namuose pildo vadinamas „Gyvenimo knygas“, kurios socialiniams darbuotojams leidžia geriau pažinti šeimas, įvertinti jų kompetencijas, stipriąsias ir silpnąsias puses. Mokymų metu naudojama ir vaizdinė medžiaga, organizuojami susitikimai su jau globojančiomis vaikais šeimomis bei suaugusiais žmonėmis, kurie vaikystėje buvo globojami (Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/74395>, 2009).

Žmonės, kurie nori tapti globėjais, turi suprasti globos tikslus ir uždavinius, kad jie nėra tikrieji to vaiko tėvai, o tarnybų bendradarbiai, kuriems valstybė patikėjo atsakomybę už vaiką. Jie turi būti ne tik geri globėjai vaikui, bet ir profesionalūs specialistai, pvz.: padėti sumodeliuoti tinkamą vaiko elgesį su tėvais, giminaičiais, kitais svarbiais vaikui žmonėmis. Globėjai turi būti apmokyti, jie turi gerai suprasti savo vaidmenį, sunkumus, su kuriais jie susidurs globodami (Vaikų gerovės centro „Pastogė“ medžiaga, 2009).

I. Blebienė (2006) teigia, kad žmonės, prieš tapdami globėjais, turėtų suprasti, kad tėvų netekę vaikai – ypatingi. Jiems reikia ne tik meilės, kaip saviems vaikams. Reikia pasiaukojimo, didžiulės ištvermės, kantrybės juos globojant, auginant ir mokant gyvenimo išminties.

Socialiniai darbuotojai įvertinę asmens ar šeimos tinkamumą tapti globėju, tai išsiaiškine po individualių susitikimų ir mokymų, pateikia išvadas. Vaiko teisių apsaugos skyrius, išnagrinėjęs visą surinktą medžiagą, informuoja kandidatą apie tinkamumą tapti vaiko globėju, o esant neigiamam sprendimui nurodo motyvus, dėl kurių asmuo ar šeima negali tapti globėjais.

Norint tapti globėju (-a), privalu dalyvauti tėvių ir globėjų rengimo programoje PRIDE. Lietuvoje, pagal minėtą programą asmenys norintys tapti globėjais ruošiami visai ne seniai, nes

rengimo programa pasiekė mūsų šalį 2007 metais. Visas PRIDE programos kursas būsiamiems globėjams ir tėviams trunka 50 akademinų valandų, tai yra apie 3 mėnesius. Per šį laikotarpį asmenys, ketinantys įvaikinti ar globoti turi išklaudyti 10 sesijų įvairiomis temomis, taip pat vyksta individualios konsultacijos ir apsilankymai kandidatų namuose. Taip pat kandidatai po kiekvienos sesijos namuose turi pildyti „Gyvenimo knygą“, kurią vėliau analizuoja su socialiniu darbuotoju. Daugelis asmenų, norinčių globoti ar įvaikinti, dažnai nuogąstauja, kad ilgi mokymai apsunkina įvaikinimo ir globos procesą, tačiau reikia gerai pagalvoti, kad kursai norintiems įsigyti automobilio vairuotojo pažymėjimą ar išmokti dirbti kompiuteriu taip pat užima ne mažai laiko. Kūdikio laukimas ir gimimas užtrunka ne kelis mėnesius, o gerokai ilgiau.

Apibendrinimas.

Kauno mieste asmenis, norinčius tapti globėjais, ruošia Vaikų gerovės centras „Pastogė“ ir VšĮ „Šeimos santykių institutas“. Nuo 2007 m. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai kartu su JAV asociacija CWLA pasirašius sutartį, pagal kurią Lietuva tapo oficialia PRIDE programos licencijos turėtoja ir gavusi teisę naudotos mokymų programa rengiant būsimus tėvius ir globėjus, pradėjo rengti asmenis norinčius tapti tėviais ar globėjais pagal PRIDE programą. Asmenys, norintys tapti globėjais, privalo dalyvauti mokymų programoje PRIDE, kurią sudaro individualūs susitikimai, mokymai grupėje. Pareiškėjai turi pristatyti reikiamus dokumentus Vaiko teisių apsaugos skyriui arba jų socialiniam partneriui. Įstaiga, ruošianti globėjus, atsižvelgdama į pareiškėjų pristatytus dokumentus, į jų gebėjimus reikalingus tapti globėju, kurie paaiškėja individualių pokalbių metu bei dalyvavimą mokymų grupėje, parašo išvadas, kuriose pateikiamas faktas, ar asmuo tinkamas būti globėju, ar ne.

3. TAPSMO VAIKO GLOBĖJU (-A) MOTYVACIJOS VEIKSNIAI

3.1. Motyvacijos charakteristikos

Kiekvienas autorius apibūdinantis motyvacijos sampratą, turi sukūręs savitą apibrėžimą. Tačiau daugumoje motyvacijos sampratų dažniausiai dominuoja tokios sąvokos kaip motyvai, motyvuoti, išoriniai veiksniai, vidiniai veiksniai, poreikis, emocijos, elgesys, pažiūros ir pan.

Pasak A. Jasikevičiaus (1995), motyvacija - tai vaizdinys arba mintis apie objektą, kuris gali patenkinti poreikį yra tiesioginis veiklos motyvas. Motyvų grupė, skatinanti sudėtingą veiklą, sudaro veiklos motyvaciją.

Motyvacija – tai motyvų kaitos procesas, reguliuojantis asmenybės veiklos ir santykių kryptį, intensyvumą ir patvarumą, vykstant sąveikai tarp motyvuoto individo ir aktualios, galinčios poreikius, žinojimą ir emocijas patenkinti situacijos (G. Mayers, David, 2000).

Psichologijos žodyne (1993), motyvacija apibrėžiama kaip elgesio veiksmų, veiklos skatinimo procesas, kurį sukelia įvairūs veiksniai. Tai vidiniai veiksniai, nesąmoningi troškimai, nerealizuoti tikslai, lemiantys žmogaus elgesį, veiklą.

Pasak M. Andrašiūnienės (2007), motyvacija, tai tam tikro elgesio ar veiklos paskatos, skatinamosios priežastys, reguliuojančios asmenybės veiklą ir santykius su aplinka, motyvų kaitos pagrindu.

V. Gražulio (2005) manymu, motyvacijos sąvoka bendrąja prasme reiškia asmens psichologinę būseną (vidinę paskatą arba poreikį), kuri lemia jo „įsipareigojimo laipsnį“ veikti kažko siekiant.

V. Viliūnas (2001) apibūdinantis motyvaciją, pagrindą skiria vidiniams veiksniams, nes jo manymu, motyvacija yra vidinių procesų, skatinančių ir nukreipiančių veiklą visuma.

Įdomu tai, kas lemia motyvaciją, kas ją apima. L. C. Johnson (2003) knygoje teigiama, kad motyvaciją lemia tai, ko žmogus nori ir ar labai nori. Veiksniai, kurie atrodo yra svarbūs motyvacijai – tai diskomfortas, viltis, kad galima kažką pakeisti į gerą, sumažinti problemą ar baigti užduotį, ir vidinės jėgos, vedančios į tikslą.

Motyvacija yra procesas, neatsiejamas nuo asmeninės dispozicijos, motyvų, tikslų, taip pat vertės ir identiteto (G. Felser, 2006).

Pasak T. Sragausko (2007), kokių motyvų turi kiekvienas, tampa aišku tuomet, kai išaiškėja, kas vienoje ar kitoje situacijoje skatina žmogų.

Įvairiuose literatūros šaltiniuose, yra apibrėžiami motyvacijos veiksniai, kurie yra apibūdinami kaip išoriniai ir vidiniai. Vidinė motyvacija kyla vedama jausmų, giluminių dalykų, tuo tarpu išorinė motyvacija, yra veikiamą aplinkos faktorių. Tai patvirtina G. Felser (2006), teigdamas, kad vidinė motyvacija remiasi savaiminiais faktoriais. Kiekvienas žmogus kažką laiko svarbiu ir, norėdamas tą dalyką pasiekti, nukreipia jį į savo jausmus. Tuo tarpu išorinės motyvacijos pagrindas yra dalykai, veikiami aplinkos. Išorine motyvacija remiasi tas, kuris siekia naudoti arba nori išvengti nuostolių.

Pasak V. Legkauskos (2001), išorinė motyvacija, tai yra veikla atliekama siekiant išvengti nemalonių padarinių ar gauti materialinę naudą, tuo tarpu vidinė motyvacija yra veikla, atliekama pasitenkinimui, kurį suteikia pats atlikimas.

L. C. Johnson (2003) manymu, motyvacija kyla iš vidaus ir iš aplinkos, arba kitaip tariant procesas yra vidinis arba išorinis. G. Felser (2006) manymu, visuotinai pripažinta, kad vidinė motyvacija patvaresnė už išorinę. Vidinės motyvacijos veiksmai yra labiau užtikrinti. Tuo tarpu K. Maciulevičiūtė (2001) teigia, kad motyvacijos procesai apima ir naudoti suvokimą bei siekimą materialine bei dvasine prasme. Žmogus, norėdamas kažką pasiekti, turi žinoti, ko siekti ir kokių būdu.

Pasak I. Lehman (2009), vidinė motyvacija atsiranda, kai žmogus deda visas pastangas iš smalsumo, malonumo ar susidomėjimo tema arba veikla ir tuomet joks išorinis postūmis jiems nereikalingas. Vidinė motyvacija yra stipriausia ir vertingiausia motyvacijos forma. Tačiau varomoji jėga gali funkcionuoti ir visiškai kitaip, tuomet veiklai atlikti reikalingi išoriniai impulsai. Daroma dėl to, kad stengiamasi įtikti kitam asmeniui, aplinkai, imponuoti žmogui, gauti dovaną, pagerinti savo įvaizdį arba išvengti nemalonumų. Ši išorinė motyvacija visuomet orientuota į padarinius ir todėl dažnai yra trumpalaikė, nes ketinimas stengtis yra silpnai išreikštas. Dingus dirgikliui arba spaudimui iš išorės, varomoji jėga dažniausiai užsikerta.

L. Rupšienė (2000) motyvacijoje taip pat akcentuoja vidinius ir išorinius veiksnius. Teigiama, kad vidinių veiksnių, neretai dar vadinamų „asmeninėmis dispozicijomis“, ištakos glūdi pačioje asmenybėje; tai jo motyvai, poreikiai, tikslai, siekiai, vertybės, interesai, emocijos. Išoriniai veiksniai, dar vadinami „stimulais“, esti išorinės aplinkos.

G. Felser (2006) kalbėdamas apie motyvaciją, išskiria tris esminius motyvacijos punktus:

1. Motyvacija lemia tam tikrų mūsų veiksmų trukmę ir intensyvumą.
2. Ji glaudžiai susijusi su tų veiksmų kryptingumu.
3. Kryptingumu vadiname tikslingą ir pagrįstą veiksmų, kuriuos lemia koks nors motyvas, atlikimą (Kryptingumas nusako, į ką iš tikrųjų nukreiptas mūsų elgesys ir kaip jį galima paaiškinti).

B. Genevičius, R. Korsakienė, A. Stankevičienė (2004) apžvelgia motyvacijos modelius bei suskirsto juos į sužadavimo ir troškimų; siekių ir socialinių tikslų; poreikių; elgsenos ir vidinės motyvacijos; kompetencijos teorijos; pasitenkinimo numatymo; laukimo vertės; mokymosi savireguliacijos, suvokiamo efektyvumo, siejantis asmeninius įsitikinimus su siekiančiais tikslais; asmeninio investavimo.

Emocijos mums padeda įkainoti ir įvertinti situacijas. Motyvai ir emocijos tarpusavyje turi glaudų ryšį, nes motyvaciją ir emocijas veikia susijaudinimas bei suaktyvėjusi organizmo būseną. I. Leliūgienė (2002) teigia, kad netgi pats motyvas gali būti suprantamas kaip emocijos ir siekiai, poreikis, susidomėjimas, nuostatos ir idealai.

Psichologijos žodyne (1993), motyvai yra apibūdinami kaip veiklos stimulai, susiję su individo poreikių tenkinimu: individo aktyvumą skatinantys ir jo veiklos kryptį lemiantys aplinkos arba vidaus veiksniai, materialūs arba idealūs individo tikslai, individo veiksmų ir poelgių pasirinkimo priežastis, kurią pats individas suvokia.

L. Jovaiša (1993) motyvo veiksmams priskiria ne tik poreikius ir interesus, bet ir potraukius, polinkius, nuostatas, idealus, įsitikinimus, žinojimą, emocijas, valią, ketinimus. Teigiama, kad jei yra išgyvenamas bent vienas veiksnys, sakoma, kad asmenybė yra motyvuota. Šie veiksniai aktualioje situacijoje tampa motyvais – vidinių veiksmų paskatomis.

Motyvai – veiklos stimulatoriai, skatintojai, susidarantys priklausomai nuo subjekto gyvenimo sąlygų ir lemiantys jo aktyvumo kryptingumą (I. Leliūgienė, 2002).

Motyvai nėra statiški: jie atsiranda, vystosi, atsižvelgiant į situaciją gali stiprėti arba silpnėti. Vieni jų – trumpalaikiai, kiti – ilgai stimuliuoja žmogų veikti (L. Rupšienė, 2000).

T. Sragauskas (2007) mano, kad trys komponentai – motyvai, gabumai ir galimybės – yra svarbūs. Jei vienas iš jų yra per silpnas, rezultatas nepasiekiamas. Kitaip tariant, norint pasiekti, nepakanka turėti vien motyvų. Taip pat reikalingi gebėjimai ir veiklos sritis, kurioje būtų galima juos realizuoti.

G. Felser (2006) nuomone, ne mažiau giminingi motyvai ir pažiūros: abi sąvokos charakterizuoja organizmo pasirengimą reaguoti į ką nors apibrėžtą. Norint motyvuoti, dėmesį galima skirti pažiūroms ir motyvams.

Motyvai ir tikslai yra motyvacijos šaltiniai. Tikslai yra neįgimti, labiau kognityviniai, sąmoningi ir ilgalaikiai. Jie nėra susiję su mūsų motyvais (G. Felser, 2006).

V. Legkauskas (2001), motyvus skirsto į biologinius motyvus, socialinius motyvus ir psichologinius motyvus. Biologiniai motyvai yra suprantami, kaip tokie motyvai, kurie motyvuoja elgesį užtikrinantį betarpišką/ fizinį individo ir/ ar rūšies išlikimą. Tokių motyvų pavyzdžiais gali būti alkis, troškulys, fizinis kontakto poreikis, dauginimosi poreikis, saugumo poreikis, smalsumas. Socialiniai motyvai – tokie motyvai, kurių motyvuojamas elgesys nėra būtinas žmogaus fiziniam išlikimui betarpiškoje ateityje, tačiau toks elgesys garantuoja socialinės grupės formavimąsi ir išsilaikymą bei žmogaus išlikimą toje grupėje. Socialinė erdvė savo ruožtu užtikrina individų ir rūšies išlikimą ilgalaikėje perspektyvoje. Psichologiniai motyvai – motyvai, skatinantys žmogų kuo geriau realizuoti savo sugebėjimus.

Pasak G. Mayers, David (2000), asmenybėje vyksta motyvų kaita. Vieni motyvai gali sukelti vienus veiksmus ir duoti jiems kryptį, kiti kitus. Motyvuotas žmogus pradeda veikti, kai atsiranda tinkama situacija ir objektas poreikiams patenkinti. Tinkama situacija, tinkamos sąveikos objektas yra tai, kas žmogų patraukia, kas jam aktualu, kas patenkina subjekto poreikius.

A. H. Maslow (2006) savo motyvacijos teorijoje išskiria pamatinių poreikių hierarchiją, kitaip dar vadinamą poreikių piramide. Pamatiniai poreikiai sudaro hierarchiją pagal sąlygišką jų svarbumą. Paprastai motyvacijos teorija prasideda nuo vadinamųjų fiziologinių poreikių, toliau po jų seka saugumo, priklausomybės ir meilės, savęs įvertinimo, savęs aktualizavimo poreikiai. Kai nėra patenkinti jokie poreikiai, tuomet organizmą valdo fiziologiniai poreikiai. Žmogui, kuris neapsakomai ir pavojingai alkanas, neegzistuoja kiti interesai, išskyrus maistą. Kai fiziologiniai poreikiai yra palyginti gerai patenkinti, ima reikštis nauja poreikių grupė – saugumo poreikiai (saugumas, stabilumas, priklausomybė, laisvė nuo baimių, nerimo ir pan.). Jei

fiziologiniai ir saugumo poreikiai gerai patenkinti, pasireiškia meilės, palankumo bei priklausomybės poreikiai. Dabar individas aršiau negu kada nors anksčiau jausis neturįs draugų, mylimosios, žmonos ar apskritai smarkiai pajaus, kaip gelia vienatvė. Meilės poreikis aprėpia poreikį mylėti ir būti mylimam. Savęs vertinimo poreikio patenkinimas suteikia pasitikėjimo savimi, savivertės jėgos, buvimo naudingam ir reikalingam pasaulyje jausmą. Net jei būtų patenkinti visi minėti poreikiai, tikėtina, kad netrukus atsiras naujas nepasitenkinimas ir nerimas, išskyrus tuos atvejus, kai individas daro tai, kam jis individualiai tinka. Žmogus privalo būti tuo, kuo jis gali būti. Individas trokšta realizuoti save. Kiekvieno žmogaus atveju šio poreikio forma skirtinga. Akivaizdu, kad šių poreikių pasireiškimas paprastai priklauso nuo to, ar iki tol jau buvo patenkinti fiziologiniai, saugumo, meilės ir priklausomybės, savęs vertinimo poreikiai. A. H. Maslow (2006) pažymi ir tai, kad būna išimčių, kai žmonėms savivertė yra svarbesnė už meilę arba individas geriau jausis tenkindamas aukštesnį poreikį, nukreipdamas į šalį žemesnį ir pan. Tai parodo, kad poreikių hierarchija nėra tokia griežta.

3.2. Vaiko globėjo (-os) motyvacijos veiksniai

Asmenims, norintiems globoti be tėvų globos likusį vaiką, gali kilti įvairių motyvų. Apžvelgiant literatūrą apie globėjų motyvaciją, nepastebėtas motyvacijos skirstymas į vidinius ir išorinius veiksnius. Dažniausiai globėjų motyvacija yra išskiriama bendrai, tai yra vidiniai ir išoriniai veiksniai neišskiriami. Pasak L. Grigonytės (1999), motyvai globai gali būti labai tarpusavyje persipynę ir tai galima atskleisti tik po sudėtingiausių tyrimų.

D. Snieškienė (2001) rašydama savo disertacijos darbą (Globa šeimose kaip socialinis veiksmas), apėmė ir vaikų globos motyvaciją, kur lygino giminaičių vaikų globėjų motyvaciją ir ne giminaičių vaikų globėjų motyvaciją. Autorės teigimu, dauguma ne giminaičių vaikų globėjų paimdami globoti vaiką, vadovaujasi šiais motyvais:

- Noras saugiai jaustis gyvenime, ištaisyti savo vaikų auklėjimo klaidas globojant vaiką, kuris gali būti geras pagalbininkas ūkyje ir namuose bei savo vienišo vaiko draugas.
- Ne dėl to, kad neturi vaikų ir jaučiasi vieniši, bet nori padėti artimui ir vykdyti Dievo valią.
- Socialinio aktyvumo išraiška užauginus savo vaikus ir norint padidinti savo vaikų būrį.
- Globa kaip darbas prie namų, kompensacija vaiko globai yra svarbi, bet religiniai priesakai nereikšmingi.

Išskirtos motyvų grupės rodo ne giminaičių vaikų globėjų stiprius religinius įsitikinimus, saugumo siekimą, socialinio aktyvumo išraišką bei tam tikros naudos siekimą per vaikų globą.

B. Costin, J. Cynthia, S. Downs (1991), išskiria šiuos motyvus vaikų globai:

- Stipri materialinė padėtis įgalina globoti vaiką.
- Meilė vaikams.
- Tikėjimas, kad globotinis pagerins nuosavo vaiko gyvenimą.
- Bevaikystė.
- Globa kaip įvaikinimo pakaitalas.
- Po vaiko netekties, globa užpildo tuštumą, ir tikėjimas tai pakeisti savo vaiku.
- Tėvai patys patyrę nelaimingą vaikystę, nori suteikti gerą gyvenimą savo namuose vaikui, kuris dabar patiria tą patį.
- Esant labai užimtam vyrui, žmona jaučiasi vieniša, ir nori, kad vaikas užpildytų jos gyvenimą.
- Savi vaikai užaugo ir yra nepriklausomi. Šeimoje liko emocinis trūkumas. Vaikas gali patenkinti jų emocinius poreikius.
- Globa kaip papildomas pajamų šaltinis.

J. Triseliotis, M. Borland, M. Hill (2000) apžvelgdami įvairius tyrimus, nagrinėjančius vaikų globą, pažymi, kad motyvacija globai dažniausiai yra susijusi su altruizmu bei polinkiu į gėrį. Pagal psichoanalitinę teoriją, daugelis žmonių veiksmų yra motyvuoti nesuvokiamų ir nežinomų veiksnių. Ne visada tikruosius motyvus lengva atpažinti, suskirstyti į kategorijas. Apžvelgus tyrimus, autoriai išskiria pagrindines aplinkybes, paskatinusias priimti sprendimą vaiko globai:

- Turėjimas kažką gero pasiūlyti.
- Meilė vaikams.
- Vaikų globos poreikio įsisavinimas, supratimas
- Tinkamos namų sąlygos.
- Noras sukurti/ pratęsti šeimą.
- Namų tuštėjimo metas.
- Motyvai susiję su materialiniu atlygiu.
- Žmogus pats buvo globojamas vaikystėje.
- Šeimos pavyzdys.

V. Montrimienė, R. Kukauskas, D. Matulevičiūtė (2005) mano, kad motyvai vaikų globai gali būti labai įvairūs:

- Noras įprasminti savo gyvenimą, būti naudingam;
- Turėti vaiką kaip draugą sau, kuris pajvairintų gyvenimą;
- Pakeisti savo mirusį vaiką kitu;
- Kompensuoti per mažą dėmesį savo vaikams praeityje;

- Noras, kad namuose būtų daug vaikų (nes užaugo daugiavaikėse šeimose);
- Savo vaikų neturėjimas (nuolatinės globos atveju);
- Norintys globoti kūdikius orientuojasi į asmeninį pasitenkinimą, kurį suteikia kūdikio auginimas;
- Sekti tėvų, senelių pavyzdžiu: kai kurių žmonių tėvai, seneliai buvo globėjai arba neformaliai padėdavo kaimynų, giminių vaikams. Šių žmonių noras globoti įtvirtina šeimos vertybes;
- Kai kurie globėjai nurodo, kad patys buvo įvaikinti ar globojami ir pasiryžimas globoti yra atsakas į tai;
- Tikėjimas, kad globotinis pagerins, paįvairins globėjo vaiko gyvenimą;
- Globėjai, patys patyrę nelaimingą vaikystę, nori suteikti gerą gyvenimą globotiniui;
- Savi vaikai užaugo ir yra nepriklausomi, šeimoje liko emocinė tuštuma, todėl vaikas gali patenkinti emocinius poreikius;
- Globa kaip papildomas pajamų šaltinis.

T. Tyebjee (2003) išskiria tokius globėjų motyvus vaikų globai:

- Noras būti reikšmingu globojamo vaiko gyvenime;
- Noras suteikti tėvų globos netekusiam vaikui, teigiamą šeimos patirtį;
- Žinojimas, kad yra daug tėvų globos netekusių vaikų, kuriems reikia šeimos;
- Globa, kaip noras įprasminti savo gyvenimą;
- Užauginę savus vaikus, nori turėti šeimoje dar vaikų ir juos auklėti;
- Negali susilaukti savų vaikų;
- Gerai finansiškai apsirūpinę.

T. Tyebjee (2003) išskiria kriterijus, kuriais remiantis asmenys/ šeimos nesiryžta tapti vaiko globėjais: turėjimas savo šeimą, savus vaikus; norinčių globoti asmenų/ šeimų amžiaus ribojimas (per jauni, arba per seni); žmonės užimti darbu, siekiantys karjeros; turi ribotas finansines galimybes; neturi tinkamų buitines sąlygų; baimė, kad vaikas gali sugrižti į savo tikrąją šeimą; nenoras bendradarbiauti su socialinėmis tarnybomis; šeimos nariai prieštarauja asmens norui tapti globėju; baimė, dėl tėvų globos netekusio vaiko sveikatos, genų, charakterio savybių.

Z. Dzidokienės (2009) teigimu, socialiai ir finansiškai stabilūs žmonės galintys sau leisti paimiti globoti vaiką, tai daro retai. Dažniausiai ateina tokie, kuriems globojamo vaiko pašalpa būtų rimta finansinė paspirtis.

Dalis visuomenės yra priešiška nusistačiusi prieš vaikų globėjus manydami, kad globojama norint pasipelnyti (Prieiga per internetą: <http://www.sekunde.lt/content.php?p=read@tid=11367>, 2009).

Žiniasklaidos informavimo priemonėse, gąji nuomonė, kad globojama norint pasipelniti. Tačiau priėmus į savo namus be tėvų globos likusį vaiką, kuris yra apleistas fiziologiškai, emociškai, pažeistas psichologiškai, dažnai patyręs įvairų smurtą, būtina tam vaikui sudaryti sąlygas lankyti įvairių specialistų konsultacijas, kurios dažnai yra mokamos. Auginant vaiką, būtina tenkinti jo poreikius visapusiškai, kad jis išaugtų sveika ir pilnaverte asmenybe. Gerai tiems globėjams, kurių finansinė situacija šeimoje yra stabili ir globojamo vaiko išmoką gali tiesiog taupyti vaiko ateičiai. Tačiau šeimoms, kurių finansinė padėtis yra silpna, globojamo vaiko pašalpa yra gera paskata. Galima manyti, kad jei globėjai už globojamą vaiką gautų dvigubai didesnę pašalpą negu dabar (4 MGL), atsirastų šeimų, kurios priimtų į savo namus tėvų globos netekusį vaiką, ir ne dėl to, kad pasipelniti to vaiko pinigais, tačiau dėl to, kad jie galbūt seniai turėjo tokių kilnų norą, tačiau šiai idėjai įgyvendinti neturėjo sąlygų materialine prasme. Šiai dienai, globojamo vaiko išlaikymas mėnesiui vaikų globos institucijoje Lietuvos valstybei kainuoja 2400 lt. Vaiko išlaikymas globėjo šeimoje - 520 lt. (Prieiga per internetą: <http://ivaikinimas.is.lt/index.php?p=LT@n=86>, 2009). Nepalyginamas skirtumas tarp vaiko užaugusio šeimoje ir institucijoje. Mūsų valstybės valdžia atrodo ir supranta šį skirtumą, tačiau situacija nesikeičia. Užsienio valstybėse, globėjai yra suprantami kaip darbuotojai, globos pašalpa yra diferencijuojama pagal vaiko poreikius (Prieiga per internetą <http://www.bm.gov.lv>, 2008, prieiga per internetą <http://www.hrsdc.gc.ca>, 2008). Apmaudu, tačiau mūsų valstybė tuo didžiuotis negali, nes globėjas yra suprantamas kaip savanoris ir globos pašalpa mokama visiems vaikams vienodai, neatsižvelgiant į jų poreikius. Kita vertus, teigti, kad visų globėjų motyvai yra kilnūs ir neatsiranda tokių asmenų (šeimų), kurių pagrindinis tikslas globoti yra pinigine motyvacija, būtų pernelyg neteisinga. Tačiau globojamų vaikų globos kokybė yra periodiškai tikrinama ir stebima, todėl pastebėjus apie pažeidžiamus vaikų interesus yra griebiamasi tam tikrų priemonių.

Apibendrinimas.

Įvairūs autoriai, apibūdinantys motyvaciją, išskiria jos veiksnius: vidinius bei išorinius. Vidinę motyvaciją ekspertai laiko stipriausiu ir vertingiausiu motyvacijos veiksmiu, nes ji kyla vedama jausmų, emocijų, giluminių dalykų, malonumo, susidomėjimo. Tuo tarpu išorinės motyvacijos veiksnys yra veikiamas aplinkos faktorių, siekiant gauti naudos, išvengti nuostolių ar nemalonumų, įtikti kitiems asmenims.

Globėjų motyvai gali būti tarpusavyje labai persipynę. Vieni asmenys (šeimoms) ryžtasi globoti vaikus todėl, kad negali susilaukti savų vaikų, myli vaikus, nori jiems padėti, kiti nori globoti siekdami iš to naudos sau ar norėdami įtikti prieš kitus žmones. Globėjų motyvai literatūros šaltiniuose nėra skirstomi į išorinius ir vidinius motyvacijos veiksnius. Pagrindiniai motyvai vaikų globai yra apibrėžiami bendrai.

4. „TAPIMO VAIKO GLOBĖJU (-A) MOTYVACIJOS“ TYRIMO METODOLOGIJA

4.1. Tyrimo metodologija

Tyrimui atlikti buvo pasirinktas kokybinis aprašomasis tyrimo metodas, kuris leidžia atskleisti reiškinį natūralioje aplinkoje ir interpretuoti tokia prasme, kokią jam suteikia patys žmonės (šiuo atveju asmenys, besiruošiantys tapti vaiko globėjais, jų patirtys). Kokybinis tyrimas yra suvokimo procesas, kuris grindžiamas individualiomis metodologinėmis žmonių socialinių problemų tyrimo tradicijomis. Tyrėjas sukonstruoja kompleksinį, holistinį paveikslą, analizuoja žodžius, išsamiai perduoda informantų požiūrius bei atlieka tyrimą natūralioje aplinkoje. Kokybiniam tyrimo žinios yra kuriamos individų ir yra įteisinta asmeninė jų patirtis (J. Luobikienė, 2000).

Kokybiniai tyrimai neretai apibūdinami kaip natūralistiniai, apimantys ilgalaikį objekto tyrimą, kurio tikslas yra suprasti asmenį, asmens elgesį bei fizinės, socialinės ar psichologinės aplinkos poveikį jam (K. Kardelis, 2002).

Pasak R. Tidikio (2003), kokybinio tyrimo metodo dalykai yra natūralioje aplinkoje, kokybiniais tyrimo metodais siekiama interpretuoti tiriamąjį reiškinį tais terminais, kuriais jį suvokia žmonės.

Kokybiniai tyrimai dažniausiai asocijuojami su tyrimų tradicijomis, kurios žinomos, kaip interpretacinė sociologinė tradicija, ypač fenomenologija, etnometodologija, simbolinis interakcionizmas (K. Kardelis, 2002).

Tyrimo atskleidžiamos moterų, norinčių tapti vaiko globėjomis, motyvacijos charakteristikos. Kokybinio tyrimo metodas padėjo labiau atskleisti tyrimo temą, išryškinti moterų, besiruošiančių tapti vaiko globėjomis, motyvacijos veiksnius. Kokybinis tyrimas darbo autorei suteikė daugiau galimybių daryti savas interpretacijas, pastebėjimus.

Tyrimo patikimumas. Kokybiniam tyrimui patikimumo suteikia metodologinės trianguliacijos taikymas. Metodologinė trianguliacija, tai skirtingų tyrimo metodų derinimas viename tyrimo (L. Rupšienė, 2007). Tyrimo naudoti skirtingi duomenų rinkimo metodai užtikrina informacijos patikimumą. L. Rupšienės (2007) teigimu, tyrimo patikimumas labiausiai susijęs su tyrimo instrumentu. Magistro darbo tyrimui patikimumo suteikia duomenų rinkimo instrumentai: pusiau struktūruotas interviu bei dokumentų (bylų) analizė. Duomenų rinkimo instrumentų įvairovė leidžia tyrimo naudoti kuo įvairiapusiškesnę ir informatyvesnę informaciją. Tyrimo patikimumui svarbi informantų įvairovė, todėl pasirinktos penkios tyrimo dalyvės, besiruošiančios tapti vaikų globėjomis ir išnagrinėtos 22 globėjų bylos, kuriose buvo ieškoma įrašų apie asmenų (šeimų) motyvą.

Atrankos kriterijai. Pasirinkta netikimybinė tikslinė atranka, kai tyrėjas į formuojamą grupę įtraukia asmenis, kurie jo manymu, yra tipiškiausi tiriamojo požymio atžvilgiu (K. Kardelis, 2002). Šiuo atveju buvo pasirinkti asmenys, kurie pareiškė norą tapti vaiko globėjais ir yra globėjų vertinimo procese arba laukia, kol bus pakviesti dalyvauti vertinimo procese. Tiriamieji dalyvauti tyrime buvo surasti tarpininkaujant dviem Kauno miesto socialinėms įstaigoms, kurios rengia asmenis (šeimas) tapti globėjais. Minėtos įstaigos yra Vaikų gerovės centras „Pastogė“ bei VŠĮ „Šeimos santykių institutas“.

Siekiant nustatyti besiruošiančių asmenų (šeimų) tapti vaiko globėju (-a) motyvacijos vidinius ir išorinius veiksnius, tyrime dalyvavo penki dalyviai: keturi asmenys norintys tapti globėjais užsiregistravę Vaikų gerovės centre „Pastogė“ bei vienas asmuo užsiregistravęs dėl tinkamumo būti globėju VŠĮ „Šeimos santykių institute“. Tyrimo metu, Vaikų gerovės centre „Pastogė“, dalyvaujančių tėvių ir globėjų rengimo programoje PRIDE asmenų buvo devyni, tačiau šio darbo autorė pasirinko iš minėtų devynių keturis informantus todėl, kad kiti penki asmenys norėjo globoti savo giminaitį vaiką arba jau turėjo tėvų globos netekusį vaiką savo namuose. Norint išsiaiškinti pirminius motyvus asmenų, kurie nori globoti tėvų globos netekusius vaikus, tyrimui buvo pasirinkti asmenys, kurie norėjo globoti ne giminaitį vaiką ir neturintys vaikų globojimo patirties. VŠĮ „Šeimos santykių institute“, tyrimo metu, buvo užsiregistravęs tik vienas asmuo ir jis taip pat dalyvavo šiame tyrime.

Siekiant, kad tyrimo rezultatai išsamiau pateiktų būsimų globėjų motyvacijos veiksnius, buvo apžvelgiamos Vaikų gerovės centro „Pastogė“ globėjų bylos (2007 m., 2008 m., 2009 m.), jose surasti socialinių darbuotojų įrašai, susiję su vaiko globėjo motyvacija ir išrinkti teiginiai, atspindintys minėtų globėjų motyvaciją. Taip pat pateikiamos globėjų demografinės charakteristikos, kurios padeda atskleisti prielaidas, kokio amžiaus, lyties, išsilavinimo, šeimos statuso asmenys tampa vaikų globėjais.

Tyrimo etika. Tyrime dalyvavo tik moterys. Šio darbo autorė, pati atlikusi interviu, tiriamųjų asmeniškai nepažinojo. Pirmas darbo autorės kontaktas su informantėmis buvo telefoninis pokalbis, kurio metu dalyvės buvo informuojamos apie atliekamą tyrimą, pristatomas jo tikslas ir pateikiama informacija kaip bus panaudoti gauti duomenys. Po to buvo susitarta su dalyvėmis dėl interviu laiko ir vietos. Prieš pradėdant interviu, dalyvėms buvo dar kartą primenama ir paaiškinama, koku tikslu atliekamas tyrimas ir garantuojamas duomenų konfidencialumas. Visos interviu dalyvės sutiko, kad būtų naudojama įrašymo įranga. Pokalbiai buvo įrašyti į nešiojamo kompiuterio skaitmeninę laikmeną, prieš tai gavus tiriamųjų sutikimą ir garantuojant konfidencialumą bei anonimiškumą, vėliau buvo transkribuojami. Šio darbo autorė siekdama išsaugoti interviu dalyvių suteiktų duomenų autentiškumą, pokalbio medžiagą užrašė ta kalba, kuria jos kalbėjo, netaisydama dalyvių šnekamosios kalbos. Nors toks transkribavimo

būdas kartais apunkina tekstų skaitymą, tačiau autorės nuomone, pašnekovų pavartotas žodynas geriausiai atspindi turinį. Siekiant apsaugoti interviu dalyvių anonimiškumą, vartojami dalyvių pakeisti vardai.

Prieš apžvelgiant globėjų bylas, buvo atsiklausta Vaikų gerovės centro „Pastogė“ direktoriaus bei Globojančių šeimų tarnybos vadovės dėl galimybės panaudoti gautus duomenis tyrime. Gavus jų sutikimą, buvo pradėta dokumentų analizė – byloje ieškoma įrašų, kurie atspindėtų globėjų motyvaciją.

Tyrimo organizavimas. Tyrimas pradėtas 2009 metų spalio 1 dieną ir baigtas 2009 metų spalio 16 dieną. Interviu vieta ir laikas buvo derinamas taip, kad būtų patogus tyrimo dalyvėms. Vienas interviu vyko dalyvės namuose, du interviu vyko informantų darbo vietose, kiti du interviu – Vaikų gerovės centre „Pastogė“. Interviu truko nuo 20 minučių iki 1 valandos. Minėto tyrimo eigoje, buvo renkami ir duomenys iš Vaikų gerovės centro „Pastogė“ globėjų bylų, kurie atspindėtų globėjų motyvaciją dėl vaiko globos bei globėjų demografinės charakteristikos.

Tyrimo duomenų rinkimo metodai. Tyrimui atlikti buvo naudojami du duomenų rinkimo instrumentai: pusiau struktūruotas interviu bei dokumentų (bylų) analizė.

Interviu metodas yra labai geras priartėjimo prie žmonių suvokimo reikšmių, situacijų apibrėžimo ir realybės konstravimo, aiškinimo būdas (R. Tidikis, 2003). Interviu, tai duomenų rinkimo metodas, kuriuo siekiama suvokti informantų patirtį, sužinoti nuomones tiriamuoju klausimu, kurias jie išsako savais žodžiais (L. Rupšienė, 2007). Anot R. Tidikio (2003), pusiau struktūruotas interviu – tai tyrėjo inicijuotas dviejų asmenų pokalbis, siekiant gauti būtiną tyrimo uždaviniams informaciją. Iš anksto buvo numatyti būtini ir galimi klausimai, jų formulavimą ir eigą lėmė pokalbio eiga. Pusiau struktūruotas interviu pasirinktas siekiant griežtai neformalizuoti pokalbio, kad tarp klausėjo bei tyrimo dalyvio būtų laisvesnė atmosfera, tyrimo dalyviai nepasijaustų kaip apklausoje.

Interviu metu duomenų rinkimui buvo naudojamas nešiojamas kompiuteris, kurio pagalba duomenys buvo įrašomi į skaitmeninę laikmeną. Dėl interviu įrašymo buvo tariamasi su kiekvienu tyrimo dalyviu individualiai.

Dokumentų analizės metodas, tai pirminių duomenų rinkimas, kai dokumentai naudojami kaip pagrindiniai informacijos šaltiniai. Dokumentai gali būti privatieji ir viešieji, pastarieji – vidiniai ir išoriniai (L. Rupšienė, 2007).

Nagrinęjant globėjų bylas, jose buvo ieškoma socialinių darbuotojų pateiktų įrašų, kuriuose atsispindėtų vaikų globėjų motyvacija, taip pat vaikų globėjų demografinės charakteristikos.

Duomenų apdorojimas ir pateikimas. Tyrimo metu visi interviu buvo įrašomi į nešiojamo kompiuterio skaitmeninę laikmeną. Vėliau gauta informacija buvo transkribuojama, tai yra užrašoma ta kalba, kuria kalbėjo informantės. Siekiant užtikrinti interviu dalyvių

privatumą – jų vardai buvo pakeisti. Kiekvieno interviu gauta medžiaga buvo suskirstyta į subkategorijas – vidinius bei išorinius motyvacijos veiksnius. Vėliau iš subkategorijų, išskirtos kategorijos. Analizuojant bylose įrašus, buvo atrenkama informacija atskleidžianti globėjų motyvaciją. Kiekvienas dokumentas buvo pažymėtas metais bei skaičiumi (pvz.: /2007 – 1/). Vėliau gauta informacija apdorojama išskiriant subkategorijas bei kategorijas. Tyrimo metu gauta informacija pateikiama suskirstant ją į vidinius bei išorinius motyvacijos veiksnius, kadangi toks skirstymo būdas leidžia pateikti išvagas, kokių motyvų vedini – vidinių ar išorinių, asmenys (šeimos) ryžtasi globoti tėvų globos netekusį vaiką. Visi duomenys (dokumentų ir interviu citatos) pateikti autentiški, originalūs.

Tyrimo ribotumai. Teigtina, kad asmenų, norinčių tapti vaiko globėjais nėra pakankamai. Jeigu būtų užsiregistravę daugiau asmenų dėl tinkamumo tapti globėjais, tuomet tiriamųjų būtų daugiau ir gauti duomenys būtų patikimesni. Taip pat tyrime dalyvavo tik Kauno mieste užsiregistravę asmenys, norintys tapti vaikų globėjais, todėl tyrimo išvalgų negalima taikyti visiems Lietuvoje gyvenantiems asmenims, kurie yra, ar ateityje taps vaikų globėjais.

4.2. Duomenų analizė ir apibendrinimas

Siekiant išsiaiškinti būsimų vaiko globėjų vidinius ir išorinius motyvacijos veiksnius, buvo atlikti interviu su asmenimis, norinčiais tapti vaiko globėjais bei nagrinėjamos globėjų bylos, esančios Vaikų gerovės centre „Pastogė“, kuriose buvo atrenkami įrašai apie globėjų motyvaciją bei atrinktos globėjų demografinės charakteristikos.

Tyrimo metu buvo išskirta 31 kategorija ir 89 subkategorijos, kurios atspindi besiruošiančių tapti vaiko globėjais asmenų vidinius bei išorinius motyvacijos veiksnius.

Taip pat buvo išskirta 16 kategorijų bei 47 subkategorijos, kurios atspindi globėjų motyvacijos veiksnius, išskiriamus iš socialinių darbuotojų įrašų iš išvadų apie asmenų tinkamumą būti globėjais.

4.2.1. Globėjų motyvacijos veiksniai bei jų demografinės charakteristikos, gautos nagrinėjant įrašus iš bylų

Demografinės charakteristikos

Kauno mieste asmenis (šeimas) norinčius tapti globėjais ruošia Vaikų gerovės centras „Pastogė“ bei VŠĮ „Šeimos santykių institutas“. Vaikų gerovės centras „Pastogė“ globėjus ruošia nuo 1996 m., VŠĮ „Šeimos santykių institutas“ nuo 2008 m. Pastaroji įstaiga 2008 m. paruošė tris globėjus, 2009 m. keturis globėjus (VŠĮ „Šeimos santykių instituto“ statistika, 2009). Vaikų

gerovės centras „Pastogė“ per tris paskutinius metus (2009 m., 2008 m., 2007 m.) iš viso paruošė 22 globėjus: penkis globėjus – 2007 m., aštuonis globėjus – 2008 m., devynis globėjus – 2009 m. (Vaikų gerovės centro „Pastogė“ statistika, 2009). Palyginus tai, kad kiekvienais metais Kauno mieste apie 300 vaikų netenka tėvų globos, o globėjų norinčių priimti šiuos vaikus į savo šeimas žiūrint į statistinius duomenis yra tikrai labai ne daug, tikslinga pažvelgti į jau esamų globėjų demografines charakteristikas. Žinodami šių žmonių lytį, amžių, išsilavinimą, šeimyninę padėtį galėtume daryti prielaidas kokie žmonės tampa globėjais ir galbūt su kokiomis demografinėmis charakteristikomis tikėtina rasti asmenų, kurie galėtų globoti tėvų globos netekusius vaikus.

Nagrinėjant Vaikų gerovės centro „Pastogė“ globėjų bylas, paaiškėjo, kad per tris paskutinius metus (2009 m., 2008 m., 2007 m.) iš paruoštų 22 globėjų, visos globėjos yra moterys arba šeimos, tačiau šeimų iniciatorės dėl vaikų globos yra moterys. Tai rodo, kad moterys yra labiau motyvuotos tėvų globos netekusiems vaikams.

Globėjų amžiaus vidurkis yra 40 metų. Jauniausiai globėjai 25 metai, vyriausiai – 65 metai, tačiau 65 metų buvo tik viena globėja, kitų globėjų amžius iki 52 metų. Vis tik iš globėjų amžiaus vidurkio (40 metų) galima spręsti, kad moterys tampa globėjomis tuomet, kai įsitvirtina gyvenime, sukuria šeimą ir pan.

Apžvelgus globėjų išsilavinimą, paaiškėjo, kad daugiau kaip pusė globėjų – 13 moterų, yra su aukštesniu išsilavinimu, dar viena globėja yra nebaigusi aukštojo, 3 globėjos yra su aukštesniu išsilavinimu. Dvi globėjos turi profesinį išsilavinimą ir tik trys globėjos turi vidurinį išsilavinimą. Didesnė dalis globėjų turi įgijusios specialybę ir baigusios aukštąjį mokslą. Tai rodo, kad dauguma globėjų yra išsilavinę žmonės.

10 globėjų yra ištekėjusios, 6 netekėjusios. Likusi dalis globėjų yra išsiskyrusios – 3 globėjos, našlės – 2 globėjos bei turi draugą – 1 globėja. Atsižvelgus į minėtus skaičius, galima teigti, kad globėjų šeiminis statusas yra labai įvairus, tačiau dominuoja ištekėjusios moterys.

Iš lentelės (žr. 4.2.1.1. lentelę) duomenų matyti, kad pusė globėjų (11 globėjų) turi savus vaikus ir kita pusė globėjų, neturi vaikų. Tai reiškia, kad moterys globali ryžtasi ir turėdamos savus vaikus ir jų neturėdamos.

4.2.1.1. lentelė: Demografinės globėjų charakteristikos

DEMOGRAFINĖS CHARAKTERISTIKOS ASMENŲ, 2007 M., 2008 M., 2009 M. TAPUSIŲ GLOBĖJAI KAUNO MIESTE				
Metai	2007 m.	2008 m.	2009 m.	Iš viso:
Globėjų skaičius	5	9	8	22
Lytis	0 – vyrų 5 – moterys	0 – vyrų 9 – moterys	0 – vyrų 8 – moterys	0 – vyrų 22 – moterys
Amžiaus vidurkis	43 m.	40 m.	37 m.	40 m.
Išsilavinimas	2 – aukštasis	6 – aukštasis	5 – aukštasis	13 – aukštasis

	2 – aukštesnysis 1 – vidurinis	1 – nebaigtas aukštasis 1 – profesinis 1 – vidurinis	1 – aukštesnysis 1 – profesinis 1 – vidurinis	1 – nebaigtas aukštasis 3 – aukštesnysis 2 – profesinis 3 – vidurinis
Vedybinis statusas	2 – ištekėjusios 1 - išsiskyrusi 2 – netekėjusios	2 – ištekėjusios 2 – išsiskyrusi 3 – netekėjusios 1 – našlė 1 – turi draugą	6 – ištekėjusios 1 - netekėjusi 1 – našlė	10 – ištekėjusios 3 – išsiskyrusios 6 – netekėjusios 2 – našlės 1 – turi draugą
Vaikai	3 – turi vaikus 2 – neturi vaikų	4 – turi vaikus 5 – neturi vaikų	4 – turi vaikus 4 – neturi vaikų	11 – turi vaikų 11 – neturi vaikų

Demografiniai duomenys atskleidė, kad vaikų globėjomis tampa moterys, kurių amžiaus vidurkis yra 40 metų. Dauguma globėjų yra įgiję specialybę ir baigusios aukštąjį mokslą. Globėjų šeiminei padėtis įvairi, nes vienos moterys yra ištekėjusios, kitos netekėjusios, dar kita dalis išsiskyrusios ar našlės. Tačiau ne mažą dalį moterų sudaro ištekėjusios. Pusė globėjų turi vaikus, kita pusė – neturi. Atsižvelgiant į tai, galima daryti prielaidą, kad vaikų neturėjimas ar turėjimas neturi didelės įtakos asmenų (šeimų) apsisprendimui vaikų globai.

Atsižvelgiant į tai, kad nėra pakankamai globėjų, tikslinga atskleisti esamų globėjų vidinius ir išorinius motyvacijos veiksnius. Globėjų vidiniai ir išoriniai motyvacijos veiksniai identifikuoti iš Vaikų gerovės centro „Pastogė“ globojančių šeimų tarnybos globėjų bylų. Įrašai atspindintys globėjų motyvaciją buvo rasti socialinių darbuotojų parašytose išvadose apie asmenis dėl tinkamumo tapti globėjais.

Vidiniai globėjų motyvacijos veiksniai

Įrašai bylose atskleidė, kad asmenys yra gan jautrūs bei neabejingi tėvų globos netekusiems vaikams (žr. 1 lentelę).

1 lentelė: Žmonių jautrumas

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Žmonių jautrumas	Neabejingumas tėvų globos netekusiems vaikams
	Neabejingumas tėvų nuskriaustiems vaikams
	Nesavanaudiškumas, atjauta
	Atjauti kito skausmui

„Pareiškėjai yra tikintys žmonės, todėl mano, kad yra svarbu nelikti abejingiems globos netekusiems vaikams“./2007 – 1/. Galima daryti prielaidą, kad tikėjimas priverčia susimąstyti apie silpnesnius. Sekančiame įrašė taip pat atsiskleidžia asmens neabejingumas tėvų globos netekusiems vaikams: „Pareiškėja nori globoti, nes nėra abejinga tėvų apleistiems, nuskriaustiems vaikams“./2007 - 2/

Socialinių darbuotojų išrašai vertinant tinkamumą būti globėjais, patvirtina tai, kad asmenys norintys tapti globėjais yra neabejingi tėvų globos netekusiems vaikams. Sekantys išrašai parodo, kad žmonės taip pat yra ir atjautūs kito skausmui: „*Ji yra praktikuojanti katalikė, mano, kad turėdama galimybes globoti, ji negali likti abejinga, kai aplink tiek daug dėmesio ir šilumos reikalaujančių vaikų*“. /2009 – 7/. „*Ji nenori gyventi vien sau, iš mamos yra išmokusi nesavanaudiškumo, atjautos ir nori šiais dalykais pasidalinti su globojamu vaiku*“. /2008 - 7/. „*Moteris atjauti kito skausmui: ne tik žmogaus, bet ir gyvūno. Moteris mano, kad atjautą, gailėstingumą ji gavo iš senelės ir mamos*“. /2008 – 1/.

Bendravimas su tėvų globos netekusiais vaikais, globėjus labai paskatino ryžtis vaikų globai (žr. 2 lentelę).

2 lentelė: Bendravimas su tėvų globos netekusiais vaikais

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Bendravimas su tėvų globos netekusiais vaikais	Praktika vaikų globos namuose
	Praktinis susidūrimas su tėvų globos netekusiais vaikais
	Turėjimas globojimo patirties
Patys buvo globojami	Patys užaugo globoje

Globėjams svarbu buvo praktiškai susitikti su tėvų globos netekusiais vaikais ir iš subkategorijų matyti, kad vieni asmenys pradėję apie vaikų globą galvoti tada, kai atliko praktiką vaikų globos įstaigoje: „*Ši mintis kilo studijų metais, kuomet atliko praktiką vaikų globos įstaigoje*“. /2008 – 5/. Kita globėja prisimena, kad pirmą kartą apie vaikų globą pagalvojo dar būdama nepilnametė pati, kai besigydanti ligoninėje sužinojo apie paliktą kūdikį: „*Viskas prasidėjo nuo to, kai ji, būdama 16 m., gulėjo ligoninėje, kurioje buvo motinos paliktas kūdikis. Moteris jį norėjo pasiimti į savo tėvų namus, tačiau to neleido tėtis. Būdama 19-20 m. yra kartu su drauge globojusi labai trumpą laiką vieną hiperaktyvią mergaitę, tačiau pačios buvo dar labai jaunos, be patirties, nemokėjo, kaip elgtis su tokiu vaiku*“. /2007 – 4/.

Viena globėja yra jau turėjusi vaikų globojimo patirties: „*Moteris turi vaikų globojimo patirties: būdama dar visai jauna, moteris iš pradžių savaitgaliais, po to nuolat globojo savanoriškoje globoje nuo 3 mėnesių amžiaus iki 16 m vieną vaiką ir apie du metus kitą vaiką. Abu berniukai buvo iš „Atžalyno“ vaikų globos namų*“. /2008 – 1/

Tyrimo duomenys patvirtina J. Triseliotis, M. Borland, M. Hill (2000) vieną iš motyvacijos veiksnių, kad žmogus priima sprendimą vaikų globai, kai pats yra buvęs globojamas vaikystėje: „*Ketinimą tapti globėjais sutuoktiniai ryžosi priimti ir remdamiesi savo pačių teigiamomis globos patirtimis. Vyras buvo globojamas savo tetos, o moterimi rūpinosi tėčio antroji žmona*“. /2009 - 3/. V. Montrimienė, R. Kukauskas, D. Matulevičiūtė (2005) taip pat teigia, kad kai kurie globėjai nurodo, jog patys buvo įvaikinti ar globojami ir pasiryžimas globoti yra atsakas į tai.

Demografinėse charakteristikose apžvelgus globėjų lytį paaiškėjo, kad visi asmenys, norintys globoti vaikus yra moterys arba šeimos. Šeimų iniciatorės vaikų globai yra moterys. Nagrinėjant įrašus bylose dar kartą patvirtino, kad iniciatorės vaikų globai yra moterys (žr. 3 lentelę).

3 lentelė: Iniciatorė moteris

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Iniciatorė moteris	Sumastė moteris
	Mintis gimusi žmonai

„Ji ilgai mąstė apie šią galimybę, tuomet nutarė pasiūlyti vyrui, jis pritarė“./2007 – 1/. „Apie vaikų globą pirma idėja kilo moteriai jau maždaug prieš 10 metų, tačiau tuo metu vyras buvo atsidavęs verslui“./2008 – 4/. „Apie vaikų globą pirma mintis kilo pareiškėjai prieš 5 metus, vyrui reikėjo daugiau laiko subrandinti šią mintį“./2007 – 3/. Iš teiginių matyti, kad moterims gimsta mintis globoti vaiką, jos mąsto apie tai, po to pasiūlo vyrui, kuriam dar reikia subrandinti šią mintį. Vyro nuomonė ir pritarimas moterims yra svarbus.

Atliktas tyrimas atskleidžia, kad globėjos norėjo globoti vaiką giminaitį arba vaikas buvo pažįstamas (žr. 4 lentelę).

4 lentelė: Vaikai giminaičiai arba pažįstami

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Vaikai giminaičiai	Globoti vyro brolio vaikus
	Globoti brolio sūnų
Vaikai pažįstami	Vaikas pažįstamas
	Vaiko motina pažįstama
	Krikštatėviai

Globėjos ryžosi globoti vaikus giminaičius, tačiau kaip matyti, jos yra vaiko tolimos giminaitės: „Nori globoti vyro brolio vaikus“./2009 – 1/. „Pareiškėja nori globoti, kaip manoma, biologinį savo brolio sūnų“./2007 – 2/. Reikalavimai skirti tapti globėju ne giminaičiu ir globėju giminaičiu – skiriasi.

Kita kategorija globėjų prieš imant globoti vaikus juos pažinojo: „Pareiškėja pažįsta šį vaiką nuo pirmų jo gyvenimo savaičių“./2007 – 2/. „Vaikus jau seniai pažįsta“./2009 – 1/. „Buvo leidusi gyventi berniuko motinai su kūdikiu savo namuose“./2007 – 2/. „Nori globoti konkretų vaiką. 2009 metais sausio mėnesį pareiškėjai tapo minėto berniuko krikštatėviais“./2009 - 2/. Globėjams pažįstant norimą globoti vaiką, yra drąsiau ryžtis šiam žingsniui.

Įrašai bylose atskleidė, kad dažniausias globėjų iš vidinės motyvacijos veiksnių globai yra noras padėti tėvų globos netekusiam vaikui, suteikti jam pagalbą (žr. 5 lentelę).

5 lentelė: Pagalba

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Pagalba	Padėti vaikui
	Padėti suteikiant pilnavertį gyvenimą

L. C. Johnson (2003) teigimu, motyvaciją lemia tai, ko žmogus nori ir ar labai nori. Vienas iš veiksnių svarbus motyvacijai yra viltis, kad galima kažką pakeisti į gerą, sumažinti problemą ir vidinės jėgos vedančios į tikslą. Šiuo atveju, globėjai nori padėti vaikui, turi tokią viltį padėti, suteikti tėvų globos netekusiam vaikui pilnavertį gyvenimą: „Padėti vaikui, duoti meilės, šilumos,

pakankamai dėmesio“. /2007 – 1/. „Nori jam padėti, suteikti jam pilnavertį gyvenimą“. /2007 - 2/. „Sutuoktiniai nori padėti tėvų globos netekusiam vaikui“. /2009 - 2/. „Moteris nori padėti tėvų globos netekusiam vaikui“. /2009 - 7/. „Pareiškėja ilgai mąstė apie galimybę padėti tėvų globos netekusiam vaikui“. /2009 – 8/.

Subkategorijos pateikia, kad meilė vaikui ir norėjimas suteikti savo meilę tėvų globos netekusiam vaikui yra globėjų vidinis motyvacijos veiksnys (žr. 6 lentelę).

6 lentelė: Meilė vaikui

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Meilė vaikui	Noras atiduoti vaikui meilę, dėmesį
	Suteikti meilę
	Pamilo vaiką
	Meilė vaikams, noras bendrauti
	Mylėti vaiką ir priimti kaip savą

Meilė yra jausmas, o vidinė motyvacija kyla vedama jausmų. Iš subkategorijų matyti, kad vieni globėjai nori duoti vaikui meilę, kiti apskritai myli vaikus, dar kiti pamilo norimą globoti vaiką. Socialinių darbuotojų išvadose apie būsimus globėjus dėl jų tinkamumo tapti globėjais rašoma, kad: „Po susitaikymo su faktu, kad negali turėti savų vaikų apsisprendė globoti/ įvaikinti tėvų globos netekusį vaiką, atiduoti jam savo meilę, dėmesį, tinkamą priežiūrą“. /2009 - 6/. Šis įrašas atskleidžia tai, jog šeima negalinti susilaukti savo vaikų, susitaikė su ta mintimi ir tik tuomet, išgyvenę savotišką netektį, apsisprendė globoti vaiką.

„Apsisprendė globoti tėvų globos netekusį vaiką, atiduoti jam savo meilę, dėmesį, tinkamą priežiūrą“. /2008 - 2/. „Nori suteikti meilę ir šiltų namų atmosferą vaikui, kuris to yra netekęs“. /2008 – 8/. „Mano, kad yra pajėgūs rūpintis ne vienu vaiku, sugebės jiems suteikti pakankamai dėmesio ir meilės“. /2007 - 3/. „Pareiškėja pamilo šį vaiką“. /2007 – 2/. „Pati moteris labai myli vaikus, noriai bendrauja su giminių vaikais, patiria džiaugsmo būdama su jais. Globotinį augintų atiduodama jam savo meilę, dėmesį, laisvalaikį“. /2007 – 5/. „Mano, kad globojant vaiką, svarbu jį priimti tokį, koks jis yra, mylėti, kaip savo“. /2007 - 1/.

Žmogus nemylintis vaikų, nenorintis skirti jam dėmesio, bendrauti su juo, negalėtų tapti globėju, o tapęs juo, tikriausiai būtų vedamas išorinių motyvacijos veiksnių, siektų naudoti sau, tarkim materialine prasme. Todėl iš pateiktų įrašų matyti, kad globėjai išskiria meilę vaikui, kaip svarbų faktorių.

Greta meilės vaikui, išskiriami tokie motyvai, kaip noras tenkinti tėvų globos netekusio vaiko poreikius bei juo rūpintis (žr. 7 lentelę).

7 lentelė: Poreikiai, rūpinimasis

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Poreikiai	Tenkinti vaiko poreikius
	Poreikių tenkinimas
Rūpinimasis	Noras rūpintis
	Rūpinimasis

Globėjai pasiruošę tenkinti visus vaiko poreikius, kad jie užaugtų pilnavertėmis asmenybėmis: „*Mano galintys pilnai tenkinti visus vaiko poreikius, suteikti jam galimybes mokytis, tobulėti, augti savimi pasitikinčiu, mylimu žmogumi*“. /2009 - 2/. „*Pareiškėjai mano, kad globotiniui galės duoti tai, ką jie duoda savo vaikui: bendravimą, šilumą, užtikrins vaiko sveikatos, ugdymo poreikius*“. /2009 - 4/.

Globėja nori padėti vaikui, kad jaučia, jog gali dar kažkuo pasirūpinti: „*Moteris jaučia poreikį kuo nors rūpintis, mano, kad šalia dukros auginimo galėtų padėti ir vaikui, kuris neteko savo tėvų globos*“. /2008 – 9/.

Globėja anksčiau buvo rūpinusis norimu globoti vaiku ir nori jam padėti dabar, kai vaiko situacija prasta: „*Prieš kurį laiką jau rūpinosi, padėjo vyro brolio šeimai juos prižiūrėti, ištikus tokiai situacijai, nusprendė pasirūpinti*“. /2009 - 1/.

Išrašai iš bylų parodo, kad dalis globėjų, kaip vieną iš globos motyvų akcentuoja turėjimą tinkamų buities ir gyvenimo sąlygų (žr. 8 lentelę).

8 lentelė: Tinkamos buities sąlygos

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Tinkamos buities ir gyvenimo sąlygos	Turėjimas geras buities sąlygas
	Turėjimas finansines galimybes

Globėjai pagerino savo būsto sąlygas, materialinė padėtis yra labai gera: „*Per pastaruosius metus sutuoktiniai labai pagerino savo gyvenimo sąlygas. Įsigiję ir įsirengę 4 kambarių butą, gavę sūnaus pritarimą galutinai apsisprendė į savo šeimą priimti 1 arba 2 globos netekusius vaikus*“. /2007 – 3/. „*Materialinė padėtis labai gera*“. /2007 – 5/.

T. Sragausko (2007) teigimu, trys komponentai – motyvai, gabumai ir galimybės yra svarbūs ir jei vienas per silpnas, rezultatas yra nepasiekiamas.

Artimųjų pritarimas globai išlieka labai svarbus asmenims, norintiems globoti tėvų globos netekusį vaiką (žr. 9 lentelę).

9 lentelė: Artimųjų pritarimas

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Artimųjų pritarimas	Savų vaikų pritarimas
	Svarbi vaikų nuomonė
	Tėvo paskatinimas

Prieš priimant sprendimą, globėjos tariasi su savo vaikais, klausia jų nuomonės, tariasi su sutuoktiniais, kitais kartu gyvenančiais asmenimis: „*Savo apsisprendimu moteris pasidalino su vaikais, abi mergaitės labai pritarė šiai idėjai, tik berniukui iš pradžių mintis pasirodė keistoka, atseit jie ir taip daugiavaikė šeima*“. /2007 – 4/. „*Sutuoktiniai pradėjo apie tai kalbėtis su vaikais, klausė jų nuomonės. Priėmė bendrą šeimos sprendimą, dėl vaiko globos kreipėsi į specialistus*“. /2008 – 6/. „*Apsispręsti globoti vaiką padėjo tėvo pritarimas, nes moteriai tėvo nuomonė labai svarbi*“. /2007 - 5/.

Kartu gyvenančių asmenų pritarimas globai yra svarbus ne tik pačiam norinčiajam globoti tėvų globos netekusį vaiką, tačiau ir būtinas jų raštiškas sutikimas, kuris yra pridedamas prie visų

kitų reikalingų dokumentų globai. Atkeliavus tėvų globos netekusiam vaikui į globėjų šeimą, labai svarbu, kad jį priimtų visi šeimos nariai, kad vaikas būtų laukiamas.

Įrašai bylose atskleidė, kad bevaikystė arba poreikis turėti daugiau šeimos narių yra vienas iš motyvacijos veiksnių, kurių vedami asmenys ryžtasi vaikų globai (žr. 10 lentelę).

10 lentelė: Bevaikystė arba poreikis turėti daugiau šeimos narių

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Bevaikystė	Neturėjimas vaikų
	Negalėjimas turėti savų vaikų
	Moteris neturi savų vaikų
	Skaudi patirtis stabdo turėti savų vaikų
Poreikis turėti daugiau šeimos narių	Noras turėti pilnesnę šeimą

Iš subkategorijų matyti, kad neturėjimas savų vaikų, negalėjimas jų susilaukti ar skaudžios patirtys bandant susilaukti savų vaikų atveda asmenis į vaiko globos kelia: „Savo šeimos nesukūrė, vaikų neturi“. /2007 – 5/. „Dėl moters nevaisingumo, vaikų neturi“. /2008 – 2/. „Sutuoktiniai nori tapti globėjais todėl, kad negali susilaukti savo vaikų. Vaisingumo problemų turi moteris“. /2009 - 3/. „Pareiškėjai patys negali susilaukti savo vaikų. Sutuoktiniai prieš septynis metus suprato, kad savų vaikų turėti negali, kreipėsi į medikus bandydami sulaukti pagalbos, išsiaiškinti priežastis, tačiau nustatyti priežasties, kodėl šeima nesusilaukia vaikų nepavyko“. /2009 – 3/. „Moteris besilaukdama pirmojo vaiko patyrė persileidimą, antrasis nėštumas buvo sunkus, tad savų vaikų daugiau turėti šeima nesiryžta“. /2009 - 4/. „Vyras turi sūnų ir dukrą, todėl jo motyvacija, kaip jis teigia, yra mažesnė nei moters“. /2008 - 4/.

Asmenys negalintys susilaukti savų vaikų, dažniausiai nori tapti tėvais (Vaikų gerovės centro „Pastogė“ medžiaga, 2009). Tačiau kaip matyti iš tyrimo rezultatų, ne maža dalis asmenų (šeimų), nori tapti globėjais arba galbūt tapti tėvais, tačiau visų pirma pabandant per globą.

Sutuoktinių šeima remdamiesi savo gyvenimo patirtimi nori, kad jų šeima būtų pilnesnė, todėl tėvų globos netekęs vaikas jų namuose gali padėti įgyvendinti jų lūkesčius: „Moteris turi dar tris brolius ir seseris, vyras užaugo vienas, todėl abu sutaria, kad šeima turi būti pilnesnė. Savo šeimą abu įsivaizduoja didelę“. /2007 – 3/.

Išrašai iš bylų atskleidė, kad pagrindiniai vidiniai motyvacijos veiksniai, kurie skatina asmenis (šeimas) ryžtis vaikų globai yra bendravimas su tėvų globos netekusiais vaikais, meilė vaikams, noras padėti tokiems vaikams, neturėjimas savų vaikų.

Išoriniai globėjų motyvacijos veiksniai

Nagrinėjant socialinių darbuotojų suformuluotas išvadas apie asmenis dėl tinkamumo būti globėjais, buvo aptikta ir keletas išorinių motyvacijos veiksnių, skatinančių žmonės tapti globėjais.

Iš pateiktų subkategorijų matyti, kad žiniasklaida, kurioje pateikiami straipsniai apie tėvų globos netekusius vaikus, socialinė reklama kviečianti tapti globėjais, įvairi reklama daro didelę įtaką asmenims (šeimoms) (žr. 11 lentelę).

11 lentelė: Žiniasklaidos įtaka

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Žiniasklaidos įtaka	Televizija, reklaminiai stendai
	Straipsnis laikraštyje
	Straipsniai spaudoje
	Socialinė reklama

„Daug informacijos, paskatinimų gavo iš televizijos (Nomedos akcijos), reklaminių stendų“. /2007 - 3/. „Šių metų liepos mėnesį perskaičiusi straipsnelį „Kauno dienoje“, kad penkiamečiui berniukui ieškomi globėjai, moteris įvertinusi seną savo norą padėti be tėvų globos likusiam vaikui, apsisprendė tapti jo ar kito vaiko globėja“. /2007 - 4/. „Priimti galutinį sprendimą dėl vaiko globos moterį paskatino nuolatiniai straipsniai spaudoje, kuriuose žmonės kviečiami tapti globėjais“. /2008 - 5/. „Įtakos moteriai padarė ir besikartojanti socialinė reklama per radiją, stenduose kabantys plakatai, raginantys globoti vaikus“. /2009 - 7/.

Iš pateiktų faktų matyti, kad Nomedos akcija, reklaminiai stendai, straipsniai spaudoje, reklama radijuje yra efektyvūs ir ragina asmenis (šeimas) būti neabejingais tėvų globos netekusiems tėvams, ryžtis ir tapti globėjais. Atsižvelgiant į tai, jog žiniasklaida daro didelę įtaką, yra tikslinga didinti informacijos kiekį, valstybė ir visuomenė neturi būti abejinga šiai problemai.

Asmenys (šeimos) prieš tapdami globėjais, žinojo savo aplinkoje žmonių, kurie globoja vaikus (žr. 12 lentelę).

12 lentelė: Žinojimas aplinkoje žmonių, kurie globoja vaikus

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Žinojimas aplinkoje žmonių, kurie globoja vaikus	Giminės ir pažįstami globoja
	Giminaičių globėjų pavyzdys
	Draugų pavyzdys
	Užsienio šeimų patirtis
	Draugai globėjai
	Pažintis su globėja
	Pažįstamas užaugo vaikų globos namuose

Subkategorijose pateikiama, kad asmenys, prieš tapdami globėjais, turėjo giminių ar pažįstamų, draugų, kurie globojo vaikus ir jų pavyzdys paskatino juos tapti globėjais: *„Tarp giminių ir pažįstamų yra žmonių, globojančių ir įvaikinusių vaikus, jų pavyzdys ir giminės tradicijos prisidėjo prie apsisprendimo“. /2007 - 5/. „Moters teta, yra šeimynos globėja - jos pavyzdys ir paskatino globoti vaikus“. /2008 - 3/. „Nuo šio žingsnio atkalbinėjo moters sesuo, pati globojanti giminaičio vaiką, tačiau moteris yra rimtai apsvarsčiusi viską, nusiteikusi optimistiškai“. /2008 - 9/. „Tapti globėjais pareiškėjus paskatino jų draugų pavyzdys“. /2009 - 4/. „Ši mintis kilo stebint draugus Vilniuje, jie globoja keturis vaikus“. /2009 - 7/.*

Globėjai paliko išpūdį užsienio patirtis: *„Moteris mokėsi užsienyje ir jai padarė išpūdį, kad kitose šalyse daug žmonių priima į savo šeimas vaikus“. /2009 - 5/.* Kitą globėją paskatino ryžtis globai pažintis su

globėja: „*Taip pat, atsitiktinai, pareiškėja susipažino ir Lietuvoje su moterimi, kuri globoja vaiką. Moterį tai dar labiau paskatino ir padaršino apsispręsti priimti tėvų globos netekusį vaiką į savo šeimą*“. /2009 – 5/.

Globėjų pažintis su žmogumi, kuris užaugo vaikų globos namuose sustiprino jų apsisprendimą: „*Sutuoktiniai turi pažįstamą, kuris užaugo be tėvų vaikų globos namuose, bendravimas su juo dar labiau sustiprino sutuoktinių apsisprendimą*“. /2007 – 1/. Iš pateiktų faktų matyti, kad asmenims, prieš tampant globėjais, ne mažą įtaką padarė jų praktinis susidūrimas su tokiais vaikais, bendravimas su tų vaikų globėjais, taip pat ir su tėvų globos netekusiais vaikais. Visuomenėje globėjai yra užsisklendę, jie nelinkę atvirauti apie savo globojimo patirtį, todėl globėjai visuomenėje išgirstami, kai ką nors blogo padaro jų globotiniai, todėl nuomonė apie vaikų globą yra kaip kažkas neįmanomo, sunkaus ir pan. Todėl turėtų būti sudaromos sąlygos, globėjams kad ir per tas pačias žiniasklaidos priemones, pasidalinti savo gerąja patirtimi, taip pat vaikams, užaugusiems globoje, kalbėti apie savo patirtį. Dabar, kiek žinoma darbo autorei, tai daroma tik įtėvių ir globėjų rengimo programoje PRIDE, kai į grupę yra pakviečiami esami įtėviai, globėjai arba šeimoje užaugę vaikai. Tikėtina, kad tai pradėjus daryti, ne vienam tėvų globos netekusiam vaikui susidarytų galimybė augti šeimoje.

Įrašai iš bylų atskleidė, kad vidiniai globėjų motyvai dominuoja labiau nei išoriniai motyvai. Apžvelgus globėjų motyvus, galima teigti, kad asmenys (šeimos), norinčios globoti vaikus yra jautrūs ir neabejingi tėvų globos netekusiems vaikams, nori jiems padėti, suteikti meilę, rūpestį, tinkamas buities ir gyvenimo sąlygas. Tai rodo, kad globėjų motyvai yra altruistiniai. Bendravimas su tėvų globos netekusiais vaikais bei noras globoti pažįstamą vaiką ar giminaitį, taip pat yra pasireiškiantis motyvas globėjams. Apžvelgiant tyrimo duomenis paaiškėjo, kad neturėjimas savų vaikų arba poreikis turėti daugiau šeimos narių savo namuose, taip pat yra dažnas asmenų (šeimų) vidinis motyvacijos veiksnys. Įrašai bylose atskleidė, kad išoriniai motyvacijos veiksniai, paskatinantys tapti asmenis (šeimas) globėjais yra žiniasklaidos bei kitų asmenų globojančių vaikus įtaka. Tai rodo, kad aplinkos faktoriai stipriai įtakoja asmenis (šeimas) globai.

4.2.2. Būsimųjų vaiko globėjų motyvacijos vidinių ir išorinių veiksmų charakteristikos

Interviu dalyvavo penki dalyviai. Visos tyrimo dalyvės yra moterys, gyvenančios Kauno mieste. Tyrimo dalyvių demografinės charakteristikos pateiktos 4.2.2.1. lentelėje.

4.2.2.1. lentelė: Demografinės tiriamųjų charakteristikos

<i>Moterys, norinčios tapti globėjomis:</i>	
Imties dydis	N=5
Lytis	0 – vyrų; 5 – moterų.
Amžiaus vidurkis	40 m.
Išsilavinimas	5 – aukštasis.
Vedybinis statusas	1 – ištekėjusi; 2 – išsiskyrusios; 1 – netekėjusi; 1 – išsituokusi, gyvena su draugu.
Vaikai	4 – turi vaikus; 1 – neturi vaikų.

Vidiniai motyvacijos veiksniai

Vidinė motyvacija kyla vedama jausmų, giluminių dalykų. Kiekvienas žmogus kažką laiko svarbiu ir norėdamas tą dalyką pasiekti, nukreipia į savo jausmus (G. Felser, 2006). Vidinė motyvacija atsiranda, kai žmogus deda visas pastangas iš smalsumo, malonumo ar susidomėjimo tema arba veikla ir tuomet joks išorinis postūmis jiems nereikalingas. Vidinė motyvacija yra stipriausia ir vertingiausia motyvacijos forma (I. Lehman, 2009).

Moterys, prieš apsispręsdamos tapti vaikų globėjomis, domėjosi apie globos galimybę, apie tėvų globos netekusius vaikus (žr. 1 lentelę).

1 lentelė: Domėjimasis globa

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Domėjimasis	Susidomėjimas
	Domėjimasis tėvų globos netekusiais vaikais
	Žinojimas, kad galima ir vienišam žmogui globoti vaikus
	Domėjimasis globa seniai

Moterys domėdavosi šia informacija internetiniuose puslapiuose, viena moteris domėjosi Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse.

„... ir va ta tema susidomėjau, pradėjau daugiau ir internete pasižiūrėjau ir ...“. /Viktorija/. Informantės susidomėjimas vaikų globa rodo, kad vyrauja smalsumas, kokios galimybės, kokios sąlygos norint globoti vaiką ir pan.

„Aš pati domėjausi ... <...> aš pati ieškojau ir skaičiau apie tai ir „Pastogės“ ir įvaikinimo tinklalapy, ir kodekse, žodžiu ir čia, ir čia, po truputį, po truputį taip ... <...> laišką parašiau ... <...> aš norėjau pasidomėti ar yra galimybė ...“. /Lina/. Moters įdėtos pastangos norint sužinoti apie galimybę globoti tėvų globos netekusį vaiką rodo, kad ji dar yra apsisprendimo procese, nes ieško, skaito, rašo laišką. Kitos informantės pasisakymas atskleidžia tai, jog jos apsisprendimą dar labiau sustiprina žinojimas, kad vaikai laukia mamų, turi tokių vilčių ir tai rodo, kad moteris nori įgyvendinti šiuos vaiko

lūkesčius: „... ir domiesi, ir skaitai ir girdi galų gale, kad ... kaip yra tuose globos namuose, kaip jie laukia tų mamų, tų tėvelių ir jie taip pat turi savo vilčių, nors jie tikrai yra ... na ... labai tokie ... pažeisti“. /Ramunė/

Viktorijos norą globoti vaiką sustiprino tai, kai sužinojo, kad galima ir vienišam žmogui globoti vaiką: „... ir tada tas tokias pirmines tas žinias išgirdau ir sužinojau, kad galima ir vienišam žmogui globoti ir įvaikinti vaikus ...“. /Viktorija/

Viena moteris teigė, kad galimybe globoti domėjosi jau seniai: „Aplamai, tai mes tuo dalyku domėjomės labai labai jau senai <...> kalbos tokios būdavo šeimoj tikrai labai senai“. /Rasa/. Tai rodo, kad Rasa ir jos šeima yra gerai apgalvoję šią galimybę ir sprendimas ryžtis vaikų globai yra tvirtas.

Tyrimo metu paaiškėjo, kad būsimos globėjos ne tik domėjosi globos galimybėmis, bet ir tai, kad ši mintis joms kilo labai seniai. Todėl tai patvirtina jau anksčiau minėtą prielaidą, kad tyrimo dalyvės ryžtasi globai gerai apgalvojusios savo sprendimą (žr. 2 lentelę).

2 lentelė: Gerai apgalvotas sprendimas.

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Apgalvotas sprendimas	Mintis globoti gimusi seniai
	Ilgą laiką galvojimas, kad reikėtų globoti
	Galvojimas ilgą laiką
	Galvojimas apie tėvų globos netekusius vaikus
	Minties atnaujinimas

Subkategorijose atskleidžiama, kad tyrimo dalyvės ryžtasi vaikų globai po ilgų svarstymų ir tai rodo, kad šis sprendimas nėra spontaniškas, o brandintas ilgą laiką: „Mintis seniai kilo, aš jau kai turėjau savo pirmąjį vaikelį, vis pagalvodavau, kad vat galbūt antrą reikėtų pasiimti globoti ar įsivaikinti ... <...> ir aš kai išsiskyriau su ... su savo vyru ... žodžiu pradėjau gyventi viena su sūnum ir ta mintis vis tiek kirbėjo ... kiek man tų metų buvo ... gal apie dvidešimt, gal anksčiau ...“. /Lina/. Pasakymas, kad mintis kilo seniai ir vis pagalvodavo Lina apie vaikų globą rodo, kad ji yra neabejinga tėvų globos netekusiems vaikams ir jaučia, kad gali padėti tokiems vaikams. Nepaisant to, kad moteris turėjo asmeninių išgyvenimų, tokių kaip išsiskyrimas su vyru, ji vis vien neapleido noro ateityje priimti į savo namus tėvų globos netekusį vaiką ir ši mintis brendo, kol buvo ryžtasi priimti sprendimą. Jolita apie galimybę globoti vaiką mąstė apie dešimt metų: „Aš jau seniai mąsčiau kažkaip tai <...> ką žinau, turbūt kokia dešimt metų gal atgal ...“. /Jolita/. Ramunė atsakingai žiūri į vaiko globą, kadangi prieš priimant sprendimą ji apgalvoję, įvertinusi savo galimybes: „Čia gvildenta žinokit daug pliusų minusų kiekvieną kartą įdėta, šita idėja ilgą laiką gvildenta yra ...“. /Ramunė/. Rasa su šeima tvirtai priėmė sprendimą, ryžosi globoti tėvų globos netekusį vaiką ir kreipėsi į specialistus: „... ir va pavasarį taip vėlgi visa šeima susėdom ir sakom reikia atnaujinti tą mintį, imamės, nu ir ... ir pradėjom: nuėjau į vaiko teises, išsiaiškinau kaip tai daroma ir užsirašėm į kursas“. /Rasa/.

Iš interviu dalyvių pateiktų nuomonių matyti, kad noras globoti tėvų globos netekusį vaiką dalyvių namuose buvo gvildenamas ilgą laiką ir tai rodo, kad toks daug atsakomybės

reikalaujantis pasiryžimas nėra nusprendžiamas staiga, bet vyksta ilgą laiko tarpą, kaip tam tikras procesas.

Tyrimas atskleidė, kad realiai pamačiusios tėvų globos netekusius vaikus ar turėjusias galimybę su jais pabendrauti, moterys neatsispiria galimybei tapti globėjomis ir priimti vaiką į savo šeimą. Pateiktose subkategorijose matyti, kad praktiškas susidūrimas su tėvų globos netekusiais vaikais, priartina interviu dalyves prie apsisprendimo (žr. 3 lentelę).

3 lentelė: *Praktiškas susidūrimas su tėvų globos netekusiais vaikais*

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Praktiškas susidūrimas su tėvų globos netekusiais vaikais	Bendravimas su tėvų globos netekusiais vaikais
	Realus pamatymas tėvų globos netekusių vaikų
	Tėvų globos netekusių vaikų stebėjimas
	Lankymasis Vaikų gerovės centre „Pastogė“
	Matymas neprižiūrimus vaikus savo aplinkoje

Pasak G. Mayers, David (2000), motyvuotas žmogus pradeda veikti, kai atsiranda tinkama situacija ir objektas poreikiams patenkinti. Tinkama situacija, tinkamos sąveikos objektas yra tai, kas žmogų patraukia, kas jam tampa aktualu.

Informantė prieš apsispręsdama globoti tėvų globos netekusį vaiką, su šeima ne kartą buvo nuvažiavusi aplankyti vaikų į vaikų globos institucijas, su jais bendravo: *„Dar dukra būdama moksleivė dirbo „Pastogėj“ toj ... vaikų linijoj savanore ir ... ir labai jai buvo smagu ten su tais vaikučiais žodžiu ir kažkaip šeimos buvo tokia tradicija prieš ... nu jinai buvo moksleivė, tai prieš kiek čia, prieš kokius septynis, šešis metus, dar jaunėlis buvo mažas, mes per Kalėdas keletą kartų esam važiavę visa šeima į „Pastogę“, tiesiog su dovanėlėm vaikučiams ...ten su jais pasibendravę ...“.* /Rasa/. Tai rodo, kad moteris nori daryti gerą, padėti silpniesiems, o šv. Kalėdos yra toks metas, kai norisi skleisti tą gerį iš širdies, nelaukiant iš to atsako. Pamatymas vaikų, skatina susimąstyti apie galimybę globoti: *„... kitą kartą pamatai tuos vaikučius ir atsiranda noras irgi tą daryti ...“.* /Rasa/

Viena tyrimo dalyvė teigė žinanti ir matanti savo giminaičių aplinkoje vaikus, kuriais tėvai netinkamai rūpinasi. Šis patyrimas ir žinojimas, kaip gyvena apleisti vaikai, sužadina norą padėti vaikams: *„... mano pusseserė ir turi du vaikus ir juos stebi socialiniai darbuotojai, jinai jų nelabai prižiūri, palieka savo mamai, nu tokia ... mano tėvas turi ... sūnų ... kuris yra jaunesnis už mano sūnų, nu ... mano brolis jaunesnis už mano sūnų, ten jų irgi norėjo atimti iš jų vaiką, žodžiu ... nu ... visur toki ... pavyzdžiai, kur matai kaip ... kaip gyvena kiti vaikai ...“.* /Lina/

Dvi moterys studijų metais, lankėsi Vaikų gerovės centre „Pastogė“ ir buvimas toje aplinkoje, kurioje gyvena tėvų globos netekę vaikai, stebėjimas tokių vaikų, joms yra įstrigęs: *„... aš esu „Pastogėj“ tyrimą atlikinėjus ir kai studentė buvau ... <...> stebėdavau vaikus, su jais beveik ... mažai bendraudavau, apie svetimų vaikų auginimą rašiau, kaip ten viskas ... tą tyrimą atlikinėjau ... ta mintis kažkur ir buvo ...“.* /Lina/. *„... buvom mes per praktikos vietas kai ieškojom pirmam kurse lankėmės dar „Pastogėje“, tai tokį bendrą supratimą turėjau apie tuos vaikus“.* /Viktorija/.

Tyrimė dalyvavusios moterys teigė, kad jos nori suteikti pagalbą tėvų globos netekusiam vaikui (žr. 4 lentelę).

4 lentelė: Pagalba vaikui

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Pagalba tėvų globos netekusiam vaikui	Noras padėti silpnėsniam
	Noras padėti žmogui
	Noras padėti vaikui
	Noras suteikti pagalbą
Gailestingumas	Gailestis tėvų globos netekusiems vaikams

Pateiktos subkategorijos atskleidžia, kad moterys nori padėti vaikui. Pasak L. C. Johnson (2003), viltis, kad galima kažką pakeisti į gerą, sumažinti problemą ir vidinės jėgos vedančios į tikslą yra tie veiksniai, kurie yra svarbūs motyvacijai. Todėl matoma, kad moterys, besiruošiančios tapti globėjomis, turi viltį padėti ir noras yra kilnus: „... turi turėti didžiulį norą padėti silpnėsniam vargšui ...“. /Rasa/. „nu ... tiesiog ... nu norisi padėti kitam, kitam ... nu žmogui, vaikui ... <...>, nu tam vaikui kur, kad jį užkabint, kad jis augtų tvirtas dvasiškai, kad susiformuotų jo ...“. /Viktorija/. „... bus galima su juo dirbti kažkiek tai, kad ta prasme kažkiek jam padėti ...“. /Lina/. „Nežinau, tiesiog norėjosi kažkam ... kažką ... nu pasiimt vaiką, gal padėt“. /Jolita/. „... kam gali ištiest pagalbos ranką ir padėti ... padėti kažkam galbūt atsistot gyvenime ant kojų arba suteikti tai, apie ką svajoja“. /Ramunė/

Viena moteris akcentavo tai, kad tėvų globos netekusių vaikų prašymas paimti juos į šeimą, ją sujaudina iki širdies gelmių ir tai rodo, kad moteris yra neabejinga tokiems vaikams bei jaučia jiems gailestį: „... tikrai yra ganėtinai opi tokia tema ir tie vaikai palikti ir kaip per tą žiniasklaidą ir televiziją rodomos tos visos programos, kaip jie ten gyvena, tos ašarytės jų braukiamos ir kaip prašo, aš ieškau mamos, aš noriu, kad mane paslaugytų, tai sujaudina iki širdies gelmių...“. /Ramunė/. Matome, kad motyvai ir emocijos tarpusavyje turi glaudų ryšį, nes motyvaciją ir emocijas veikia susijaudinimas bei suaktyvėjusi organizmo būseną. Emocijos padeda įkainoti ir įvertinti situacijas.

Anot R. Pabedinskienės (2003), istoriškai ir tradiciškai vaiko globa visada buvo jautri ir aktuali visuomenės problema, kuri neatsiejama nuo gailestingumo ir altruistinės pagalbos artimui.

Tyrimo duomenys atskleidė, kad vienas iš motyvų globai yra norėjimas duoti vaikui gėrio, kad jis turėtų geresnes gyvenimo sąlygas, kad gyventų geriau, kad užaugtų geru žmogumi (žr. 5 lentelę).

5 lentelė: Vaikams suteikti gerą gyvenimą

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Noras vaikams suteikti gerą gyvenimą	Norėjimas vaikui duoti kažką gero
	Noras, kad vaikai gyventų geriau
	Noras suteikti tėvų globos netekusiam vaikui geresnes gyvenimo sąlygas
	Noras užauginti gerą žmogų

„... mes tikrai norim vaikui kažką gero duoti...“. /Rasa/, „ir ... galvoju aš gyvenu geriau ir aš galiu jiems gyventi geriau ...“. /Lina/. „... ir paimti ... kažkam tai suteikti geresnes gyvenimo sąlygas negu gali tarkim valdiški namai ...“. /Ramunė/. „Tai norisi užauginti normalų žmogų, kad jis išsimokslinęs būtų, nu ... normalus pilietis. Pagrindė turbūt mes visi auginam vaikus ir norim, kad jie užaugtų gerais žmonėmis. Nebūtina ten užauginti prezidentą, svarbu gerą žmogų“. /Jolita/.

Iš gautų duomenų matome, kad tyrimas iš dalies patvirtina J. Triseliotis, M. Borland, M. Hill (2000) įvardintą motyvą – globoti ryžtamasi kai turima kažką gero pasiūlyti. Pasak V. Staskevičienės, N. Bankauskienės (2003), globėjai globojamam vaikui suteikia „pirminę kultūrą“, įskiepija moralines taisykles ir nuostatas, suformuoja pirmąją gėrio supratimą, skatina globojamo vaiko individualybės susiformavimą ir autonomijos plėtrą.

Žinodamos, kad tėvų globos netekusių vaikų poreikiai jiems gyvenant institucijoje nėra patenkinti visapusiškai, informantės pasiryžusios juos patenkinti (žr. 6 lentelę).

6 lentelė: Poreikių užtikrinimas

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Tėvų globos netekusio vaiko poreikiai	Noras apsaugoti vaiką nuo neigiamos aplinkos įtakos
	Noras užtikrinti vaikui saugumą
	Noras tenkinti tėvų globos netekusio vaiko poreikius
	Poreikių tenkinimas
	Bendravimas su vaiku

Subkategorijose atskleidžiama, kad moterys nori užtikrinti vaikų fiziologinius, saugumo, ugdymo, sveikatos, bendravimo poreikius.

„... yra daug žmonių, kurie nelabai teigiamai į tai žiūri ir ... galų gale ir tą vaiką apginti nuo kitų, apsaugoti ir padėti ...“. /Lina/. Toks informantės požiūris rodo jos norą rūpintis vaiku, apsaugoti jį nuo neigiamos aplinkos įtakos, svarbiausia – suteikti jam saugumo jausmą. Kitas pasisakymas atskleidžia jau minėtą požiūrį ir Ramunė tikisi suteikti vaikui saugumo: „Na visų pirma aš manau, kad ... tie vaikai yra be galo nesaugūs, jiems reikia to saugumo ... tai būtų mano investicija tokia į vaiką...“. /Ramunė/.

Jolita pasiryžusi tenkinti visus vaiko poreikius: „Tenkinti jo poreikius visus“. /Jolita/. Tuo tarpu Viktorija akcentuoja bendravimą su vaiku: „Kartu ir bendravimas su vaiku <...> tuo pačiu daugiau bendrauti“. /Viktorija/.

Viena moteris vardindama minėtus vaiko poreikius, kartu išsakė poreikį vaikui bendrauti su savo tėvais, kas rodo, kad interviu dalyvė pripažįsta biologinių vaiko šaknų svarbumą ir reikšmingumą ir nesiruošia užkirsti kelio vaikui matytis su savo tėvais: „Užtikrinti vaiko fizines .. nu kaip sakyti ... sveikatą ..., finansinę gerovę, tai yra maistas ..., kaip pamaitintas, pavalgydintas, apmokytas, nuvestas pas daktarus ... lanko ... ten mokyklą ar darželį, nežinau, jeigu yra poreikis, kažkoks papildomas ugdymas ... <...> mes turim požiūrį, kad ir mokslai yra svarbu ir papildoma veikla yra labai svarbu, nes tai yra saviraiška, o tai žmogui yra labai daug <...> pas tėvus nuvežti, aišku, jeigu vaikas nori ...“. /Lina/

Vaikui, kuris neturi galimybės augti su savo tėvais, geriausia išeitis – augti globėjų šeimoje, o ne vaikų globos institucijoje. Dalyvės mano, kad jos nori tokiam vaikui suteikti galimybę augti šeimoje (žr. 7 lentelę).

7 lentelė: Suteikti šeimą

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Šeimos suteikimas	Norėjimas suteikti vaikui šeimą
	Noras suteikti vaikui galimybę augti šeimoje
	Noras apsaugoti tėvų globos netekusį vaiką nuo globos namų

Iš pateiktų subkategorijų matyti, kad tyrimo dalyvės neabejingos tėvų globos netekusiems vaikams, kadangi nori suteikti vaikui augančiam institucijoje – šeimą: „Galėčiau aš jam kažką suteikt. Ir šeimą, ir galbūt galimybes, ir finansiškai ir ... padėt ...“. /Lina/. „... tai būtų mano investicija tokia į vaiką būtų: suteiktos sąlygos galbūt geresnės augti šeimoje, nu galbūt jinai nepilna ta šeima ar ne, mano atžvilgiu, bet ... mano manymu, kur kas yra geriau, negu, kad ... gyventi ... aš neturiu nieko prieš globos namus, bet manau ten jiems yra sunku ...“. /Ramunė/. Tai rodo, kad tyrimo dalyvės nori suteikti vaikui ne tik šeimą, bet geresnes gyvenimo sąlygas. Lina galvoja apie galimybę pasirūpinti tėvų globos netekusiu vaiku tol, kol jam susidarys galimybė grįžti pas tikruosius savo tėvus: „... yra tokia galimybė laikinai pavyzdžiui globoti vaikus, kad jie nebūtų tuose globos namuose, būtų šeimoj, po to vėl grįžtu pas savo tėvus“. /Lina/. Toks požiūris rodo informantės supratimą, apie institucijų žalą vaikui ir galima išvelgti jos norą vaiką apsaugoti nuo to, priimant jį į savo šeimą.

Šeima yra patikimiausias paramos šaltinis, geriausia priedanga, kur galima „pasislėpti“ nuo išorinio pasaulio pavojų, pailsėti, atgauti fizinės ir dvasinės jėgas (M. Markovienė – Pileckaitė, T. Lazdauskas). I. Leliūgienės teigimu, kiekvienam vaikui sėkmingai augti ir tobulėti reikia šeimos, kuria jis galėtų džiaugtis ir jaustųsi saugus. Šeima sudaro geriausias sąlygas vaikui visapusiškai vystytis. Susidarę šeimos ir vaiko santykiai yra pagrindas toliau plėtoti savo santykius su aplinka, pasirengti visuomeniniam gyvenimui. Todėl natūraliausia vaikui yra šeimos globa.

Meilė vaikams – tai yra tas motyvas, kuris paskatina tyrimo dalyves globoti vaikus (žr. 8 lentelę).

8 lentelė: Meilė vaikui

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Meilė	Meilė vaikams
	Noras mylėti vaiką
	Noras suteikti vaikui meilę

Užsienio autoriai apžvelgdami žmonių motyvus globai, taip pat išskiria vieną iš motyvų - meilę vaikams (B. Costin, J. Cynthia, S. Downs, 1991; J. Triseliotis, M. Borland, M. Hill, 2000).

Iš tyrimo duomenų matyti, kad moterys supranta, jog vaikams reikia meilės ir nori savo meilę suteikti vaikui: „... turi mylėti vaikus...“. „...meilė vaikams, vyro didžiulė meilė vaikams, jis iš tikrųjų labai moka su mažyiais susibendrauti su visais labai greitai, visi pirmiausiai pas jį ant kelių ...“. /Rasa/. Tai rodo, kad Rasa žinodama, jog jos vyras myli vaikus, jaučiasi saugi, kad ne ji viena ryžtasi šiam žingsniui, o abu su vyru galės suteikti tėvų globos netekusiam vaikui meilės. Viktorija mano, kad vaikui svarbu parodyti savo meilę, išreikšti ją veiksmais, žodžiais, kad vaikas tą jaustų: „... bet tuo pačiu ir meilės parodymas, vat vaikui labai svarbu apkabinti jį, kalbėtis su juo, sakyti, kad myliu, kad jisai saugus būtų ...“. /Viktorija/. „Ko gero didesnė dalis tokių vaikų yra nemylimi ... reikia ir tos meilės ... tai būtų mano investicija tokia į vaiką ...“. /Ramunė/. Meilės poreikis aprėpia poreikį mylėti ir būti mylimam. Todėl galima daryti prielaidą, kad moterys nori ne tik suteikti vaikui meilę, bet ir pačios šio jausmo gauti iš vaiko.

Analizuojant tyrimo duomenis paaiškėjo, kad tyrimo dalyvių požiūris į vaiko biologinius tėvus yra teigiamas ir jos pasiruošusios užtikrinti šių vaikui svarbių ryšių tęstinumą (žr. 9 lentelę).

9 lentelė: Teigiamas požiūris į vaiko tėvus

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Teigiamas požiūris į vaiko tėvus	Vaiką priimti su jo praeitimi bei užtikrinti ryšius su vaiko artimaisiais
	Betarpiškas vaiko aplinkos priėmimas

Rasa teigia, kad „... mes jau esam apsisprendę, kad tikrai labai bendrausim su tos mergaitės mama ... tai taip jau mes ir dabar, kada ją lankome, tai visą laiką paklausime ar buvo mamytė, ką veikėte ...“. Akivaizdu, jog ši šeima yra tvirtai apsisprendusi ir jiems šis sprendimas nekelia abejonių. Svarbu tai, kad šeimos požiūris į biologinius tėvus yra teigiamas, kas padės palaikyti vaiko ir jo tėvų tarpusavio ryšius.

Ypatingai gražiai apie biologinius vaiko tėvus kalbėjo moteris, sakydama, kad „... jeigu vaikui yra poreikis kalbėti apie mamą, tai yra gražu, tai yra gera, jisai turi tą daryti ir bet kokių atveju, ar yra galimybė, ar nėra galbūt visą gyvenimą jos nebus, tarkim, bet jeigu mamą jis prisimintų kaip kažkokį tai šviesos spindulėlį ir padėčiau jam tą daryti, nes ji juk suteikė gyvybę ir kaip bebuvus vien už tai turi atiduoti pagarbą mamai <...> aš būsiu tas, kuris sėdės šalia, klausys ir kalbės apie tai, kokia yra jo mama ar ta šeima, kurioje gyveno: sesė, brolis, ir šunys, katės, kas ten kartu su juo buvo“. /Ramunė/. Informantė suvokia, kad tėvų globos netekę vaikai jaučia poreikį kalbėti apie savo tėvus ir tai rodo vaikui svarbių ryšių užtikrinimo svarbumą.

Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse (2008), yra apibrėžtos svarbiausios globėjo pareigos ir viena iš pareigų yra ta, kad globėjas turi netrukdyti vaikui bendrauti su tėvais, jei tai nekenkia vaiko interesams, nes nesvarbu dėl kokių priežasčių vaikas neteko tėvų globos, daugeliu atvejų išlieka vaiko ryšiai su tėvais, artimaisiais giminaičiais, noras matytis su jais ir bendrauti.

Tyrimo rezultatai rodo, kad moterys pasirengusios šią pareigą vykdyti, nes supranta, kad vaikui tai yra labai svarbu. Viena dalyvė teigė, kad tokiam teigiamam vaiko tėvų priėmimui įtakos turėjo mokymai, kuriuose buvo kalbama apie vaiko biologinius tėvus, jų tarpusavio ryšių svarbumą: „Teigiamas požiūris į vaiko tėvus ir iš tikrųjų tam teigiamam apsisprendimui, tai kursai padėjo, nes iki kursų tai biskį galvojome kitaip ...“./Rasa/. Tai rodo, kad mokymai yra naudingi asmenims (šeimoms) besiruošiantiems tapti vaiko globėjais ir padeda suformuoti teigiamą nuomonę.

Tyrimo gauti duomenys parodo, kad žmonių motyvas globai gali būti ir kaip noras įprasminti savo gyvenimą (žr. 10 lentelę).

10 lentelė: Savęs įprasminimas

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Noras įprasminti savo gyvenimą	Savęs įprasminimas
	Noras globoti vaiką – savo poreikio tenkinimas
	Savo gyvenimo įprasminimas
	Poreikis būti reikalingu gyvenime
	Dvasinės paskatos
	Nesusiklostęs asmeninis gyvenimas
Noras globoti kartojasi per kartas	Tęsimas savo mamos neįgyvendintų lūkesčių

G. Felser (2006) teigimu, motyvacija yra procesas, neatsiejamas nuo asmeninės dispozicijos, motyvų, tikslų, taip pat vertės indentiteto. Tyrimo dalyvių teigimu, globos pagalba norisi įprasminti save bei savo gyvenimą: „... ir tuo pačiu ir savo gyvenimą įprasminti ir ... įprasmini save ir vaikui padedi ...“./Viktorija/. „... jei taip klausti savęs giliai iš vidaus, tai kaip įprasminimas gyvenimo didesnis... <...> visai kitoks įprasminimas ir savęs pačios“./Ramunė/. Galima daryti prielaidą, kad moterys prisiimdamos atsakomybę už vaiką, tuo pačiu tikisi patenkinti ir savo poreikius.

Viena tyrimo dalyvė nustebino atvirumu teigdama, kad noras imtis globos jai yra kaip savo poreikio patenkinimas, taip pat kaip noras būti kažkam reikalinga: „Galbūt poreikį sau patenkini, taip galbūt, nors visi labai geri ir visa kita, bet vis tiek pirmiausiai savo poreikį tenkini kažkuom tai, ateidamas čia“./Jolita/. „Vis tiek, žmogus kažkam nori būt reikalingas“./Jolita/. Pasakymas byloja, kad moteris jaučiasi nereikalinga ir globos pagalba nori užpildyti šį gyvenime patiriamą trūkumą.

Viena dalyvė matydama, kad asmeninio gyvenimo lūkesčiai neišsipildo, ryžtasi priimti tėvų globos netekusį vaiką į savo namus: „... aišku visą laiką galvojau dar gal kažkaip asmeninis gyvenimas dar gal susidėlios, bet tiesiog taip jau kažkaip neišeina, nepavyksta ar kaip čia pasakyt ...“./Viktorija/. Tai rodo, kad moteris nesijausdama pilnaverte asmenybe, jausdama neišsipildžiusius gyvenimo lūkesčius, tikisi, kad vaiko globa padės užpildyti minėtas gyvenimo iliuzijas.

Kita moteris savo norą globoti vaiką įvardino kaip iš dvasinių paskatų: „... aš viduj taip pat jaučiu, kad ir man to reikia <...> iš tokių dvasiškesnių paskatų“./Ramunė/

Viena moteris teigė, kad jos mama kažkada turėjo planų globoti vaiką ir tai žinanti, ji jaučiasi tvirtesnė, galėdama įtvirtinti šeimos vertybes: „Tiesą pasakius, mama ir pati kažkada tai planavo

ir galvojo kai mes visi apleidom namus, ji liko viena ir taip pat galvojo, kad gali suteikti sąlygas, gali suteikti galimybę, kažką tai, kas būtų šalia ir tuo padėtų jam, tas vaikas padėtų jai, ta vienatvė, vat taip va ir užtai ji ir sako, tu tęsi mano idėją, yra stiprus palaikymas, iš tiesų tai taip, tikrai smagu“. /Ramunė/. Tyrimo dalyvė džiaugiasi, kad ryžosi šiam žingsniui, kadangi turės galimybę įgyvendinti savo mamos idėją.

Tyrimo rezultatai patvirtina T. Tybjee (2003) nuomone, kad vienas iš asmenų motyvų, norinčių globoti vaikus yra noras įprasminti savo gyvenimą.

11 lentelėje matyti, kad laisvo laiko ir sąlygų turėjimas paskatina kai kurias moteris imtis globos.

11 lentelė: Turėjimas sąlygų ir laiko vaikų globai

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Laisvo laiko ir sąlygų turėjimas	Turėjimas sąlygų
	Laiko atsiradimas
	Turėjimas laiko
	Noras pradėti kažką naujo gyvenime
	Noras skirti tėvų globos netekusiam vaikui laiko

Pateiktos subkategorijos atskleidžia, kad moterys turėdamos laisvo laiko, mano, kad jo galėtų skirti tėvų globos netekusiam vaikui: „... sėdžiu namie ir dar metus sėdėsiu ... ir galvoju būtų tinkamas metas pasiimti vaiką dabar, nes galėčiau daugiau laiko skirti jam, nes būčiau namie ...“. /Lina/. Sekantis pasisakymas išryškino tai, kad moteris dar augindama savo vaikus svarstydavo apie galimybę globoti vaikus, tačiau pačios vaikų auginimas, neturėjimas finansinių galimybių tuomet neleido įgyvendinti noro: „... sakau, nebuvo galimybės <...> kai viena auginau vaikus, tai man buvo problema, jau pasiimt trečią vaiką pavyzdžiui į savo šeimą, tai žiūri, kad savo ten užtektų visko, o jau apie ... <...> galbūt dėl finansinių galimybių tuo laiku negalėjau ... pati mokiausi universitete ..., nu ir gavosi tas laikas, kai ... ir dviejuose darbuose dirbau, ir mokytis, tai buvo sunku ... atsirado laikas dabar ...“. /Jolita/.

Linos pasisakyme jaučiamas gyvenimo monotoniškumas ir noras patirti naujus išgyvenimus: „Aš taip pagalvojau dėl to, kad aš esu namie ... dabar, nes paprasčiausiai mes .. vat kurį laiką, kai ... dar ... prieš gimstant dukrai, mes visi susitikdavome vėlai vakare, tai aš galvoju dar kažkam skirti laiko ... nu aš neįsivaizduoju, tiktai labas, labas, pavalgom, pamokos, miegot - viskas“. „... dabar galbūt būtų proga kažką pradėt naujo“. /Lina/

Viena tyrimo dalyvė mano, kad turi tinkamas gyvenimo sąlygas, jog galėtų globoti vaiką: „... yra darbas, šiuo metu jisai gal šiek tiek toks truputį kaip ir visiem dabar krizės atveju ... toks nestabilumo kažkiek tai yra, yra gyvenamas plotas, tiesiog ... sąlygas turiu lyg ir ...“. /Viktorija/

Gauti duomenys parodo, kad turėjimas laisvo laiko yra svarbus motyvas globai. Mažai tikėtina, kad labai užimtos moterys, atsidavusios darbui, mokslams ir pan., ryžtųsi tokiam didelės atsakomybės, laiko ir pastangų reikalaujančiam žingsniui. Pasak T. Tybjee (2003), vienas iš kriterijų kodėl žmonės nesiryžta tapti vaiko globėjais, yra tas, kad žmonės yra per daug užimti darbu, siekiantys karjeros.

Vienatvė, netektis, vaikystės išgyvenimai yra giluminiai dalykai, kurių vedami, kaip rodo tyrimo rezultatai, asmenys ryžtasi tapti globėjais (žr. 12 lentelę).

12 lentelė: Vienatvė, netektis, vaikystės išgyvenimai

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Vienatvė	Vienatvės jausmas
	Liūdesys
Netektis	Išsiskyrimas
Vaikystės išgyvenimai	Neigiama vaikystės patirtis įgalina padėti vaikui

Tyrimas atskleidė, kad viena moteris jaučiasi vieniša, dažnai ją apima liūdesys: „*tai būtent tas toksai, kad ... kartais per didelis pasidavimas liūdesiui ...*“./Viktorija/. Turėdama namuose vaiką, moteris galėtų tą liūdesį prasklaidyti ir vienatvės klausimas taip pat išsispręstų. Tačiau vaikas, netekęs tėvų globos, taip pat gali būti vienišas, bet kokių atveju patyręs netektį ir gyvenimas pas globėją, turintį giluminių išgyvenimų, gali neužtikrinti visapusiškų vaiko poreikių. A. H. Maslow (2006) poreikių hierarchijoje, kur išskiriami meilės ir priklausomybės poreikiai teigiama, kad kai pas asmenį šis poreikis nėra patenkintas, jis labiau nei bet kada jausis neturįs mylimųjų, smarkiai pajaus, kaip gelia vienatvė: „... nu būtent tas toksai ir ... ir kartu ir ... čia neslėpsiu ir nu ... vienatvės va tas klausimas“. /Viktorija/. „... ir galvoju, kad tuo pačiu ... mano tie ... nu vis vien yra truputį pergyvenimų ... dėl išsiskyrimo ir galvoju tuo pačiu ...“. /Viktorija/

Analizuojant tyrimo duomenis, paaiškėjo, kad tyrimo dalyvė turėjo neigiamų vaikystės išgyvenimų, kas įgalina ją tapti globėja ir pasirūpinti panašaus likimo vaikais: „... nes pavyzdžiui ir mes nelabai ... šiaip kai su mama gyvenom, mano tėvai išsiskyrė, kai man buvo trylika metų, mes irgi ten jau nelabai gerai gyvenom, galvoju ... ir mano tėvas alkoholikas ... tai paprasčiausiai šiek tiek įsivaizduoju kaip yra gyvenama, pavyzdžiui mano tėvas smurtaudavo prieš mamą, tai aš ... nu kažkaip vis pagalvoju apie tai, kaip tie vaikai gyvena ir ... ir kažkaip galvoju būtų gerai kažką tokio padaryt ...“. /Lina/. Tai byloja, kad vaikystėje išgyvendama skaudžią patirtį, ją prisimindama, Lina supranta tėvų globos netekusių vaikų gyvenimo vingius, užjaučia juos ir nori jiems padėti. B. Costin, J. Cynthia, S. Downs (1991) taip pat išskiria vieną iš motyvų globai tokį, kad tėvai patys patyrę nelaimingą vaikystę, nori suteikti gerą gyvenimą savo namuose vaikui, kuris dabar patiria tą patį. Tai yra stiprus vidinis motyvacijos veiksnys, kadangi žmogus pats išgyvenęs ir patyręs, ką reiškia turėti vaikystėje skaudžių išgyvenimų, gali suprasti tėvų globos netekusį vaiką ir jam padėti.

Rūpintis globojamu vaiku taip, kaip savu – vienas iš vidinių motyvacijos veiksnių (žr. 13 lentelę).

13 lentelė: Rūpintis tėvų globos netekusius vaiku kaip savu

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Rūpintis globojamu vaiku, kaip savo vaiku	Užauginti vaiką tokį kaip savą
	Rūpintis tėvų globos netekusiu vaiku taip kaip savu
	Noras rūpintis vaiku

Iš pateiktų subkategorijų matyti, kad interviu dalyvės turi norą užauginti tėvų globos netekusius vaikus tokius, kaip savus vaikus ir tai liudija, kad jų vienas iš motyvų globai yra auginti dar vieną vaiką savo namuose ir jam įdiegti tokias vertybes, kokios buvo ar yra puoselėjamos jų pačių vaikams: „... kaip auginom savus vaikus ir tikrai atrodo gerus išauginom, tai norisi, kad ir tas vaikas būtų toks, bet be abejo, žinom, kad ... nu galbūt ne viskas nuo mūsų priklauso, galbūt genai, gal kažkas ...“./Rasa/. Akivaizdu, jog Rasa remdamasi savo gera patirtimi auginant vaikus, tikisi šią patirtį dar kartą panaudoti auginama tėvų globos netekusį vaiką ir jį išauginti geru žmogumi.

Ramunės pasisakyme jaučiamas poreikis turėti dar vaikų: „... priimti vaiką į savo namus ir juo rūpintis taip kaip savu ...“./Ramunė/.

Viena moteris teigė norinti rūpintis ne tik, kad savimi bei savo sūnumi, tačiau dar kažkuo: „Dabar žodžiu kažkodėl nusprendžiau, kad gyvenu taip, jog galėčiau pasirūpinti dar kažkuo. Ne tik, kad tik savo sūnumi, bet ... galiu daugiau“./Lina/. Esant materialinėms sąlygoms, turėdama galimybes, Lina jaučia, kad gali padaryti gerą darbą ir pasirūpinti tėvų globos netekusiu vaiku.

Saviems vaikams užaugus ir išvykus iš namų, kyla noras turėti dar vaikų savo namuose (žr. 14 lentelę).

14 lentelė: Savi vaikai užauga

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Savi vaikai išvyksta iš namų	Lieka vieni vaikams pradėjus studijuoti
	Vaikai užauga

„... tiesiog šiomet apsisprendėm galutinai todėl, kad sūnus įstojo, studijuoti į Rygą išvažiavo ir mes jau likome vieni“./Rasa/. Tai atskleidžia motyvą, kad vaikams palikus „tėvų lizdą“, tėvai jaučia vienatvę, nes prieš tai turėjo kuo rūpintis, vaikus augino, auklėjo, o jiems palikus namus, tėvai ieško išeičių, nes nori vėl jaustis pilnaverčiais asmenimis, todėl vaiko globa yra kaip alternatyva. Sekanti situacija atskleidžia jau minėtą požiūrį: „... auginau ir aš net nepasiėmiau vaiko iš globos namų, todėl, kad savo auginau <...> o dabar iš tikrųjų taip, nes mano dukros suaugę, atskirai gyvena, tai ... pirmiausiai ...“./Jolita/. Iš gautų duomenų matome, kad tyrimo dalyvės, saviems vaikams palikus jų namus, apsisprendžia tapti globėjomis. B. Costin, J. Cynthia, S. Downs (1991) patvirtina tyrimo rezultatus teigdamas, kad vienas iš globos motyvų yra kaip tik tai, kai savi vaikai užauga ir yra nepriklausomi. Šeimoje lieka emocinis trūkumas, o dar vienas vaikas namuose gali patenkinti jų emocinius poreikius. T. Teybjee (2003) teigimu, žmonės užauginę savus vaikus, nori turėti šeimoje dar vaikų ir juos auklėti.

Viena tyrimo dalyvė neturi savo vaikų ir globa jai yra kaip galimybė jų turėti (žr. 15 lentelę).

15 lentelė: Bevaikystė

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Bevaikystė	Šeima neįsivaizduojama be vaikų
	Neturėjimas savų vaikų

Iš gautų tyrimo rezultatų matyti, kad moteris neįsivaizduoja šeimos be vaikų, jaučiamas dėl to beviltiškumas: „... vis vien bet koku atveju, ar šeima, tai vis vien šeimoje turi būti vaikų ...“./Viktorija/. Taip pat žlunga moters viltys dar kažkada susilaukti savų vaikų: „... o mano dabar ir metai tie, kad jau nėra jauni, kad galbūt ... galiu ir neturėti savų vaikų, tai <...>, nes aš pati nesu ... kaip tai ... auginusi nei savo vaikų ...“./Viktorija/

Tuo tarpu kitos tyrimo dalyvės mano, kad turėdamos savo vaikų ir gyvenimišką patirtį su jais, jaučiasi tvirtesnės besiruošdamos globoti vaiką, nes įgytą patirtį galės pritaikyti vaikui, kuris atkeliaus į jų namus (žr. 16 lentelę).

16 lentelė: Turėjimas savų vaikų, poreikis saviems vaikams

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Savų vaikų turėjimas įgalina globoti	Patirtis užauginus savo vaikus
	Vaikų auginimo patirties turėjimas
Poreikis saviems vaikams	Noras surasti dukrai seserį

„... nu iš tikrųjų manau patirtis užauginus savo vaikus ...“./Rasa/. „Manau, kad vienai auginant dukras, tai iš tikrųjų teko visko patirti, visko buvo ... ir mažiau, kad tai mane užgrūdino ir aš tikrai ... turiu tos patirties“./Jolita/

D. Snieškienė (2001) lygindama giminaičių globėjų ir ne giminaičių globėjų motyvus, išskyrė tai, kad pas ne giminaičius vaikų globėjus būna vienas iš motyvų globai – tėvų globos netekusį vaiką priimti į savo šeimą, kad jis būtų savo vienišo vaiko draugas. B. Costin, J. Cynthia, S. Downs (1999) taip pat mano, kad ryžtamasi globoti tikint, kad globotinis pagerins nuosavo vaiko gyvenimą. Šio tyrimo rezultatuose taip pat atsiskleidė vienas iš motyvų globai – noras surasti dukrai seserį: „... tai jau čia jau jai labai reikia ... sesės <...> ... kai vyko ištuoka mūsų prieš ... sakau tuos beveik septynis metus ir kaip ji suprato tarkim, kad nu ... jau šeimos nėra, brolio, sesers nebus ir prasidėjo vat tokie vat ...<...> aš pati dirbu su vaikais, jie ateina pas mane ir aš matau kaip jinai į juos reaguoja ir kaip jai reikia to ...“./Ramunė/. Akivaizdu, kad be to, jog Ramunė nori padėti vaikui, nori jį priimti į savo namus ir dėl to, kad vaikas būtų jos pačios dukrai, kaip brolis, ar sesė, nes vaikui šeimoje augti vienam yra liūdna.

Vaiko globos organizavimo nuostatuose (2002) nurodoma, kad pageidaujantys asmenys tapti vaiko globėju, Vaiko teisių apsaugos skyriui arba jų socialiniam partneriui, su visais reikiama dokumentais taip pat turi pateikti prašymą, kuriame turi būti nurodoma pageidaujama globoti ir auklėti vaikų skaičius, jų amžius, globos rūšis. Tyrimo duomenys atskleidė, kad moterys linkusios prie to, jog norėtų globoti iki mokyklinio amžiaus mergaites, nuolatinėje globoje (žr. 17 lentelę).

17 lentelė: Lytis, amžius, globos forma

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Norimo globoti vaiko lytis	Noras auginti mergaitę
	Noras globoti mergaitę
Norimo globoti vaiko	Noras globoti ne moksleiviško amžiaus vaiką

amžius	Noras globoti ikimokyklinio amžiaus vaiką
Globos rūšis	Noras globoti vaiką nuolatinėje ir laikinojoje globoje

Viena moterys teigia norinti globoti mergaitę, dėl tokios gana nemotyvuotos priežasties: „Nu aišku norisi išauginti mergaitę gerą, gražią, kad viskas būtų gerai ...“. „... mūsų noras auginti penkių metų mergaitę, o dėl ko mergaitę, vėl gi šeimoj diskutavom ilgai reiškia ką ... ką būtų geriau ... tai vyrams mūsų šeimos labai norėjosi mergaitės, kad būtų galima puošti, kaspinus rišti ir taip dėl tokios vat atrodo smulkmenėlės, bet ... ir už tai prašyme rašėme, kad penkių šešių metų mergytę norime“./Rasa/

Kitos tyrimo dalyvės taip pat norėtų globoti mergaites, kadangi pačios augino mergaites: „Kai mergaites auginau, tai geriau mergaitę“./Jolita/. „... nu visa tokia esybe, vidus – mergaitės, ir taip aš nežinau kodėl, gal negalima skirstyt ko gero, be abejo ... turi lygias teises ... darbe vat man mergaitės, nu aš moku su jom, aš suprantu jas puikiai, gerai, aš galiu padėt <...> nu tai turbūt natūralu, nes pati turiu dukrą <...> kadangi aš moku geriausiai, jas gerai suprantu, užtat galvoju apie mergaitę“./Ramunė/. Tai rodo, kad įgyta patirtis auginant mergaites ir galint pasirinkti globoti mergaitę, suteikia Ramunei tvirtumo ir saugumo.

Noras globoti ikimokyklinio amžiaus vaiką rodo, kad moterys intuityviai galvoja, kad toks vaikas lengviau pritapt prie jų šeimos: „... tai dėl amžiaus norėjome, kad dar nebūtų moksleiviško amžiaus, dėl to, kad, nu vis tiek, kad išleist į mokyklą vaiką, tai norisi, kad jis jau prie mūsų šeimos apsiprastų ir nenorėjome mažo, dėl savo amžiaus galbūt nu leliuko jau nelabai lengva būtų ...“./Rasa/. „Aš tai pirmiausiai norėčiau paimti ikimokyklinio amžiaus vaiką, nuo trijų maždaug metų, kad aš ... dar tas sąlygas, kad nenutraukti darbo ir ... ir tuo pačiu dar tam amžiuį lengviau su juo rasti ryšį“./Viktorija/. Tyrimas atskleidė, kad noras globoti ikimokyklinio amžiaus vaiką moterims yra išvelgiamas ir kaip joms pačioms geresnis variantas, ir vaikui lengviau priprasti prie jų šeimos.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad moterys vis tik nori vaiką globoti nuolatinėje globoje galbūt daugiau galvodamos apie save, o ne apie tėvų globos netekusį vaiką: „Nuolatinėj globoj <...> ... galbūt dėl to prisirišimo, tai juk vis tiek ir vaikas prisiriša ir mes prisirišam .. ir mūsų vizija buvo tokia – paimt penkių metų mergytę ir ją išauginti ...“./Rasa/. „Aš ... labai iš tų tokių žmonių, kad prisirišu ir man tai svarbu <...>, tai man būtent ta nuolatinė globa būtų tikrai aktualiau, nei laikinoji“./Ramunė/. Viena moteris svarstė galimybę globoti vaiką laikinojoje globoje, kad jam suteikti šeimą tuo metu, kol bus dirbamas socialinis darbas su jo šeima: „... yra tokia galimybė laikinai pavyzdžiui globoti vaikus, kad jie nebūtų tuose globos namuose, būtų šeimoj, po to vėl grįžtų pas savo tėvus“./Lina/. Laikinoji globa yra laikina vaiko priežiūra tais atvejais, kai vaikas tik laikinai netekęs tėvų globos ir specialistai mano, kad jog teikiant vaiko šeimai socialinę pagalbą, vaikas po kurio laiko galės grįžti gyventi į savo šeimą ir ateityje tėvai sugebės pasirūpinti vaiku patys.

Tyrimo metu atsiskleidė, kad moterų noras globoti tėvų globos netekusį vaiką yra tvirtai apgalvotas, o prieš apsisprendžiant, domėtasi įvairiomis galimybėmis, ilgai svarstyta. Praktiškas susitikimas su tėvų globos netekusiais vaikais, informantes paskatina ryžtis priiimti atsakomybę už tėvų globos netekusį vaiką. Todėl tyrimo dalyvės nori padėti vaikams, suteikti meilės, patenkinti jų poreikius, suteikti galimybę gyventi šeimoje, suteikti jiems geresnį gyvenimą, negu

gali suteikti institucija. Nustebino tai, kad požiūris į biologinius vaiko tėvus yra teigiamas. Informantės vaikų globai ryžtasi ir vedamos asmeninių psichologinių išgyvenimų, gyvenimo patirčių, taip pat norėdamos įprasminti savo gyvenimą.

Išoriniai motyvacijos veiksniai

Išorinės motyvacijos pagrindas yra dalykai, veikiami aplinkos (G. Felser, 2006). Išorinė motyvacija, tai yra veikla atliekama siekiant išvengti nemalonių padarinių ar gauti materialinę naudą (V. Legkauskas, 2001). Veiklai atlikti reikalingi išoriniai impulsai, kai stengiamasi įtikti kitam asmeniui, aplinkai, imponuoti žmogui, gauti dovaną, pagerinti savo įvaizdį arba išvengti nemalonumų (I. Lehman, 2009). Išorinei motyvacijai atsirasti pagrindą gali suteikti ir aplinkos įtaka, žiniasklaidos informavimo priemonės, kurios po to gali pereiti ir į vidinius motyvacijos veiksnius.

Tyrimo duomenys atskleidė, kad moteris vaikų globai paskatino kitų globėjų pavyzdys, jų teigiama patirtis globojant vaikus (žr. 18 lentelę).

18 lentelė: Aplinkos įtaka

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Aplinkos įtaka	Pavyzdys kitų globėjų
	Turėjimas savo aplinkoje žmonių, kurie įvaikinę tėvų globos netekusius vaikus
	Giminių globėjų teigiama patirtis

Tyrimo dalyvė teigia, kad pasidžiaugusi žmonėmis, kurie globoja vaikus ir pas ją pačią kyla noras imtis globos: „Žinokit vieną kartą pasidžiaugi kaip žmonės tą daro ... ir atsiranda noras irgi tą daryti ...“. /Rasa/. „O tiesa dar vieną šeimą turim giminių, kuri įvaikinusi dvi mergaites jau prieš šešis metus, vieną prieš šešis metus, kitą prieš penkis. Iki šiol labai džiaugiamės ta šeima ... nu, kad viskas susideda ... tas aišku, kažkiek irgi pajutakoj“. /Rasa/. Tai rodo, kad pavyzdys kitų globėjų teigiamai nuteikia Rasą ir ją paskatina ryžtis vaiko globai. Savo aplinkoje turėjimas žmonių, kurie augina tėvų globos netekusį vaiką, kitai moteriai taip pat yra kaip paskatinimas globai: „... o paskui dar turiu vieną šeimą, kuri irgi yra įvaikinusi du vaikus, bet tai ... pas juos kaip dar ten galima ... slaptas įvaikinimas“. /Viktorija/

Žiniasklaidos informavimo priemonės, reklama skatinanti žmones imtis vaikų globos, skatina moteris vaikų globai (žr. 19 lentelę).

19 lentelė: Žiniasklaida, specialistai

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Žiniasklaida	Rengiamos akcijos
	Skelbimai laikraštyje
	Reklamos įtaka
	Plakatai mieste apie globą
	Televizijos laidos
	Specialistų skatinimas

Specialistų įtaka	Pokalbis su socialine darbuotoja
	Konferencija apie globą

Galima pastebėti, kad informantėms svarbią įtaką padarė žiniasklaida. Rengiamos akcijos, skelbimai laikraščyje kviečiantys asmenis tapti globėjais, reklaminiai stendai, plakatai miestuose, paskatina jas tapti globėjomis: „... galų gale čia tos masinės akcijos galbūt labai paskatino irgi ... ir ...“. /Rasa/. „ir ir paskui pastebėjau skelbimus laikraštyje Kauno dienoj ir ...“. /Viktorija/. „... vis dar tie užrašai kur lauke kabo vis pakirbina“. /Lina/. „... važiuojant skelbimų yra, kad va globokite, tai gi čia labai senai tie skelbimai, ta informacija... jie gal primindavo, kad laikas jau važiuoti“. /Jolita/.

Per televizijos programas rodomos laidos apie tėvų globos netekusius vaikus taip pat paskatino tyrimo dalyvę ryžtis globai: „... tie vaikai palikti ir kaip per tą žiniasklaidą ir televiziją rodomos tos visos programos <...> jauti, kad tu gali tą duoti ... <...> apie globą, nu tai va pastoviai televizorius ir šitos ... programos tokios kaip parama ten yra pinigine tuo tokiu siuntimu žinutėm ...“. /Ramunė/. Matymas tėvų globos netekusių vaikų per televiziją, Ramunę priverčia susimąstyti, kad ji gali padėti tokiam vaikui, suteikti džiaugsmo.

Interviu davėjos susitikimas su specialistais, pokalbiai su socialiniais darbuotojais apie vaikų globą, padeda priimti sprendimą: „... kadangi aš buvau užsiregistravusi, man vis paskambindavo kas pusmetį ten prieš tuos organizuojamus, tai aš paskui ...“. /Viktorija/. „Buvau nu ... atvažiavusi net ir pokalbiui vienam ir ... tokiam jau ne pirminiam tam susitikimui, bet pokalbiui jau asmeniniam su socialine darbuotoja ... <...>, bet tada kalbėjom, sąlygų gal daugiau vat tokių nebuvo ir nusprendžiau dar toliau atidėti“. /Viktorija/. Susitikimai su specialistais, skatina galvoti apie tėvų globos netekusius vaikus ir vis didina norą globoti vaiką.

Dalyvavimas konferencijoje apie vaikų globą ir įvaikinimą, taip pat naudinga asmeniui, galvojančiam apie tapimą vaiko globėju: „nu ... atsitiktinai ar neatsitiktinai kaip čia išeina, pakliuvau į konferenciją, kuri buvo ten tema apie įvaikinimą ir globojamus vaikus“. /Viktorija/.

Pritarimas iš aplinkos, savų vaikų pritarimas, kartu gyvenančių asmenų pritarimas vaikų globai, moterims norinčioms tapti globėjomis yra labai svarbūs faktoriai (žr. 20 lentelę).

20 lentelė: Artimųjų nuomonė dėl globos

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Artimų žmonių nuomonė dėl globos	Pritarimas iš aplinkos
	Savų vaikų pritarimas
	Dukterų pritarimas
	Kartu gyvenančio artimojo žmogaus nepritarimas globai
Savo vaiko skatinimas dėl globos	Skatina dukra

Artimųjų žmonių nuomonė, kaip parodė tyrimo rezultatai, yra labai svarbi asmenims, norintiems tapti vaiko globėjais: „Iš tikrųjų iš nieko nesusilaukėm neigiamos reakcijos kai jau pasakėm, nes tikrai ir visiem draugams, aš vat ir kolegoms ... džiaugiamės labai tuo ir visiem giriamės <...> ... visi taip ir žentas labai ir dar vat žento reiškia tėtis yra išaugęs, jam jau daug metų, 80, bet jis turi sesę – įsėsere. Irgi jo tėvai reiškia

augino kaimė tuo metu ten po karo paėmė irgi mergaitę, taip pat labai džiaugiasi, kad va, ir mūsų šeimoje taip buvo ir jūs dabar taip“. /Rasa/

Tyrimas atskleidė, kad moterys prieš priimančios sprendimą tapti globėjomis arba dar galvojančios apie vaikų globą, tariasi su savo vaikais, nesvarbu ar jie suaugę, ar dar yra nepilnamečiai: „... pirmiausiai tarėmės su vaikais <...> o vaikų tai labai buvo svarbi, nes dar buvo mąstoma, kaip čia vaikams pasakysime ir įdomu kaip čia jie sureaguos, kad jau galutinai apsisprendžiam, bet jie labai pritarė, visi taip ir žentas labai ...“. /Rasa/. „Dukros mano, tai tikrai ne prieš, bet jos jau nu ... gyvena atskirai, bet jos ne prieš <...> gerai, mamyt, jeigu tik nori, tai ir imk <...> nuomonė dukterų, žinoma svarbi“. /Jolita/. Tai byloja, kad joms vaikų nuomonė ir jų pritarimas yra labai svarbus prieš naujas patirtis.

Vienos tyrimo dalyvės mama gyvenanti kartu su ja, nepritaria jos apsisprendimui tapti vaikų globėja: „Mama nepritaria, jinai kartu gyvena ir nepritaria. Manau, kad ji galbūt yra per daug didelė egoistė ..., kad jinai skaito, kad ir aš dar jos vaikas, nors tiek metų, kaip ir jos nuosavybė. Nu mes buvom gal tris metus atskirai, tai jinai labai įpratusi ir ... ir kaip pasakyt, jinai nemėgsta svetimų žmonių, galėčiau pasakyt dar. Tai va, kad kažkas jai čia vaikščios nu ... žodžiu“. /Jolita/. Vaiko globos organizavimo nuostatuose (2002) išskiriama, kad asmuo norintis tapti globėju, turi pateikti kartu gyvenančių vyresnių kaip 16 metų asmenų rašytinį sutikimą dėl globos. Tai reiškia, kad negavus kartu gyvenančio asmens sutikimo vaikų globai, asmuo negali būti skiriamas globėju. Todėl Jolita jaučiasi sugniuždyta, neturėdama savo kartu gyvenančios mamos pritarimo vaikų globai.

Viena dalyvė akcentavo tai, kad ją tapti vaiko globėja skatina dukra: „... pagrindinis iniciatorius mano dukra žinokit ... čia jau jinai iniciatorė kaip turi būti, nes pastoviai laikas nuo laiko vis pabaksnoja ... <...> tu tik tai skambink ir tvarkyk šitą reikalą ...“. /Ramunė/.

Tyrimo duomenys atskleidė teikiamos išmokos globojamam vaikui reikšmingumą moterims, kurios rengiasi tapti globėjomis (žr. 21 lentelę).

21 lentelė: Globos išmoka

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Išmoka globojamam vaikui šeimoje	Pašalpa už globojamą vaiką
	Valstybės lėšos
	Globos pašalpa

Tyrimo dalyvėms išmoka globojamam vaikui nėra svarbus veiksnys: „Iš tiesų ji mums nieko nereiškia nieko, nes mes jau esam tvirtai nutarę, atidaryti mergaitės vardu sąskaitą ir tuos pinigėlius kaupti jai ... iki tol, kol jinai bus pas mus ..., kad turėtų pagrindą išeidama <...> ... bet šiaip galvoju, jeigu tie pinigai būtų didesni, tai norinčių globoti būtų daugiau ir ... ir šeimos globotų, ta prasme galėdamos nedirbti ir pragyventi iš tos pašalpos, tikrai daugiau galėtų savęs skirti globojamam vaikui. /Rasa/. Pasakymas byloja, kad Rasai pašalpa už globojamą vaiką nėra svarbiausias faktorius, nes ji yra materialiai apsirūpinusi, kadangi turės galimybę globos pašalpą taupyti vaiko ateičiai. Šis požiūris rodo tai, kad informantė galvoja apie vaiko ateitį, kad jis turėtų pagrindą savo savarankiško gyvenimo pradžiai: „kad turėtų pagrindą išeidama“. /Rasa/. Tuo tarpu Ramunės pasakymas liudija, kad vaiko globos pašalpa bus naudojama:

„Tiesą pasakius, aš net nežinau koks tai dydis tos pašalpos, bet man teko girdėt, kad ... tai yra nu ... ta prasme kaip vaiko išlaikymui skirtos lėšos. Tiesą pasakius, tai turėtų užtekti vaikui mano akim žiūrint ...“. /Ramunė/. Viktorija pasiryžusi skirti ir savo asmeninių lėšų vaiko išlaikymui: „... šiaip tai galvoju tokiem vat būtent minimaliems dalykams, nu ten jos ir užtenka, bet jeigu norėsi vaikutį daugiau kažkur lavinti, kažkur jam skirti daugiau papildomų užsiėmimų tai ... tokiu atveju reikės jau savo lėšų pridėti. Tai kažkaip labai ... nei sureikšminu, nei nesureikšminu, kokia yra, tokia yra“. /Viktorija/

Viena moteris mano, kad jeigu nebūtų mokama išmoka globojamam vaikui, tai asmenys nesiryžtų tapti globėjais: „Manau, kad reikalinga, jeigu turbūt negautų pinigų globėjai, tai ... iš vis nieko neimtu, nes ... nebent tas, kuris tikrai neturi vaiko ir kuris, nu ... vaikui nori tenai ... daleiskim, o tas kuris nori padaryti gerą, tai jisai galbūt ... nu norisi kažkiek apsaugot savo šeimą nuo ... nepritekliaus finansinio ...“. /Jolita/. Šiuo pasisakymu galima išvelgti piniginės motyvacijos aspektą, kadangi moteris teigia, kad nemokant tokių pinigų, asmenys neglobotų vaikų, o gaudama tokias lėšas norėtų apsaugoti savo šeimą nuo finansinio nepritekliaus.

Lietuvoje vaikui, globojamam šeimoje, jo globos laikotarpiu skiriama 4 MGL dydžio išmoka per mėnesį – 520 lt. Iš tyrimo rezultatų matyti, kad moterys nesureikšmina išmokos globojamam vaikui. Darbo autorės iškeltas tyrimo klausimas ar finansinė parama yra pagrindinė priežastis, dėl kurios asmenys nori tapti globėjais? Tyrimo duomenys atskleidė, kad išmoka globojamam vaikui, nėra pagrindinė priežastis asmenims, norintiems tapti globėjais. Tyrimo dalyvėms ši išmoka reiškia, kad pinigai yra skirti vaiko poreikiams tenkinti.

Tyrimo metu paaiškėjo, kad moterys, norinčios tapti globėjomis, globodamos vaikus nori išbandyti save (žr. 22 lentelę).

22 lentelė: Noras išbandyti save

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA
Noras išbandyti save	Noras pabandyti globoti, kad įvertinti save
	Noras patikrinti save
	Noras pabandyti

Noras pabandyti globoti, kad įvertinti save, savo galimybes, auginti daugiau vaikų savo šeimoje vienai tyrimo dalyvei yra svarbus veiksnys: „Iš kitos pusės tarkim, mums tai būtų pasižiūrėjimas kaip mes susitvarkom su trim vaikais, nes ateity planuojam turėti dar vieną vaiką, tai žodžiu ... ir sau naudos ir jiem gerai <...> labiausiai norėtume pradėt nuo laikinos ir tada kaip sakyt, išbandytume ir save ...“. /Lina/. Tyrimo dalyvė svarsto galimybę globoti vaiką laikinai, kad išbandytų savo galimybes: „... o paskui tiesiog galbūt ... sakau laikinai, pradėt galbūt nuo laikinosios, nes tiesiog gal save žmogus patikrini nu ... tai iš tiesų“. /Jolita/

Viena moteris teigė, kad galvojanti ir apie įvaikinimo galimybę, tačiau mano, kad visų pirma pabandydama globoti, pasitikrintų savo galimybes: „... aš pirma pabandyčiau globą tarkim ir pažiūrėsiu aš ... kaip sakyt, tu negali už save garantuot šimtą procentų ar ne, nu aš negaliu garantuot, kad viskas tvarkoj, galbūt kažkas vat ...“. /Ramunė/.

Iš tyrimo duomenų matyti, kad interviu dalyvės prieš tapdamos globėjomis, jaučia nerimą ir baimę, nes nori iš pradžių priglausti savo šeimoje laikinai tėvų globos netekusį vaiką, tiesiog pasižiūrėti į save, kaip jausis, kaip seksis. Taip pat tyrimo duomenys nustebino, dalyvių požiūriu į įvaikinimą bei globą, kadangi vaiko globa suprantama kaip variantas „pabandyti“, o įvaikinimas yra tvirtas apsisprendimas, po kurio kelio grįžti atgal nėra.

Tyrimas atskleidė, kad asmenys tapti globėjais ryžtasi daugiau vedini vidinių motyvacijos veiksnių ir motyvai vaikų globai yra tarpusavyje persipynę. Moterys jaučia gailestį tėvų globos netekusiems vaikams, nori jiems padėti, suteikti geresnes gyvenimo sąlygas, tenkinti jų poreikius (tame tarpe ir požiūris į biologinius vaiko tėvus), suteikti šeimą, meilę bei rūpintis globojamu vaiku taip, kaip savu. Tai rodo, kad noras globoti vaiką kyla iš kilnių jausmų, altruistinės pagalbos silpnesniam. Tačiau tyrimo duomenys parodė, kad ne vien tik minėti motyvai skatina interviu dalyves ryžtis vaikų globai. Moterys pačios savyje jaučiančios vienatvę, išgyvenusios netektį, prisimindamos vaikystės skaudžius išgyvenimus, norėdamos įprasminti savo gyvenimą ar pratęsti savo artimųjų neįgyvendintus lūkesčius, taip pat ryžtasi vaikų globai. Įdomu tai, kad vaikų globa yra alternatyva savų vaikų neturinčioms dalyvėms, o jų turinčioms – kaip paskatinimas auginti dar vieną vaiką savo namuose, nes arba pačių vaikai skatina, arba vaikams užaugus, trūksta vaikų namuose. Tyrimo dalyvėms, prieš priimant sprendimą dėl vaiko globos, įtaką padarė praktiškas susidūrimas su tėvų globos netekusiais vaikais, jos vaikais domėjosi ir šis sprendimas buvo ilgai svarstomas, todėl yra gerai apgalvotas. Tyrimo duomenys atskleidė, kad dažniausiai norima globoti mergaites, ikimokyklinio amžiaus bei nuolatinėje globoje.

Apibendrinant tyrimo duomenis paaiškėjo, kad vienas iš išorinių motyvacijos veiksnių vaikų globai dalyvėms yra kaip noras išbandyti save. Aplinkos, žiniasklaidos, specialistų, artimųjų įtaka, labai paskatina asmenis vaikų globai. Tyrimo duomenys atskleidė, kad moterys norinčios tapti globėjomis, ryžtasi vaikų globai, neturėdamos išorinio motyvo, nenorėdamos pasipelninti finansine parama skirta globojamam vaikui.

4.2.3. Tyrėjos refleksija apie tyrimo duomenis

Kokybinio tyrimo interviu metu, tyrėja turėjo galimybę giliau pažvelgti į moterų, norinčių tapti vaiko globėjomis motyvus bei suprasti, kas skatina informantes ryžtis vaikų globai. Tyrėja nepažinojo informančių prieš atliekant tyrimą, todėl tai leido tyrimo dalyvėms jaustis laisvai ir nevaržomai. Tyrimas atskleidė, kas dažniausiai moterys savo noro globoti vaikus priežastis nurodydavo, kaip meilę vaikams, norą padėti tėvų globos netekusiems vaikams, jais rūpintis, užtikrinti jų poreikių tenkinimą, suteikti jiems galimybę augti šeimoje, pilnavertį gyvenimą.

Tyrimo metu paaiškėjo, kad viena moteris su sutuoktiniu jau pažinojo norimą globoti vaiką. Šio fakto tyrėja prieš atliekant tyrimą nežinojo. Kitos informantės turėjo lūkesčių norimo

globoti vaiko atžvilgiu (lytis – mergaitė, amžius -- ikimokyklinis), tačiau dar buvo globėjų vertinimo procese ir apskritai nežinojo ar atitiks visus gebėjimus, būtinus norint tapti globėju. Galima pastebėti, kad moterys yra ganėtinai seniai (keletą metų) galvojusios apie galimybę globoti tėvų globos netekusį vaiką, todėl jų sprendimas yra gerai apgalvotas.

Svarbu tai, kad prie altruistinių motyvų, atsiskleidė ir tai, jog informantės ryžtasi vaikų globai vedamos asmeninių psichologinių žmogiškumo gelmių. Įžvalgos atskleidė, kad moterys nori įprasminginti savo gyvenimą tapdamos globėjomis. Tokie išoriniai motyvai, kaip vienatvė, netektis, vaikystės išgyvenimai, bevaikystė ar savų vaikų išėjimas iš namų jiems užaugus liudija, kad moterys tai išgyvendamos, turėdamos skausmingas patirtis yra neabejingos ir tėvų globos netekusiems vaikams, nori ne tik jiems padėti, bet ir savo gyvenime suteikti prasmę. Todėl galima teigti, kad motyvai vaikų globai yra tarpusavyje persipynę.

Atliekant tyrimą, buvo galima pastebėti ir išorinių motyvacijos veiksnių, kai moterys vaikų globai yra motyvuojamos aplinkos, žiniasklaidos, specialistų, artimųjų, taip pat siekiant sau naudos, tai yra norint išbandyti save, įvertinti savo galimybes.

Išanalizavus visus tyrimo duomenis paaiškėjo, kad vidiniai motyvacijos veiksniai yra dominuojantys labiau nei išoriniai motyvacijos veiksniai, kadangi moterys tyrimo metu akcentavo jausmus, emocijas, giluminius dalykus, poreikius, vertybes.

Pastebėtina tai, kad vidinius motyvacijos veiksnius vaikų globai sužadina išoriniai motyvacijos veiksniai, kai žiniasklaidos informavimo priemonės, aplinkos įtaka, informacija apie tėvų globos netekusius vaikus paskatina asmenis (šeimas) susimąstyti apie vaikų globą.

Nagrinęjant bylas ir jose ieškant įrašų apie vaikų globėjų motyvaciją bei jų demografines charakteristikas paaiškėjo, kad motyvai vaikų globai yra panašūs kaip ir besiruošiančių moterų tapti globėjomis motyvai. Galima pastebėti, kad prie altruistinių motyvų vaikų globai ir žiniasklaidos bei kitų asmenų globojančių vaikus įtakos, asmenims (šeimoms) įspūdį paliko ir skatino juos vaikų globai bendravimas su tėvų globos netekusiais vaikais. Socialinių darbuotojų įrašai apie vaikų globėjų motyvaciją byloja, kad asmenims (šeimoms) norintiems globoti vaikus, ne mažą reikšmę apsisprendimui suteikia reklama apie vaikų globą. Demografinės charakteristikos atskleidė, kad dažniausiai vaikų globai ryžtasi moterys, kurių amžiaus vidurkis yra 40 metų.

4.2.3.1. Tyrėjos refleksija apie tyrimo procesą

Tyrėja norėjo, kad magistro darbo tema nebūtų svetima. Dirbdama Vaikų gerovės centre „Pastogė“ socialine darbuotoja, tyrėja praktiškai matydavo, kokia padėtis yra su globėjais, kaip jų trūksta, nes tėvų globos netekusių vaikų skaičius vis didėja. Visų pirma turėtų būti stiprinamos

ir remiamos šeimos, auginančios vaikus, tačiau kol tas Lietuvoje, tyrėjos nuomone, nevykdoma, „išgelbėti“ tėvų globos netekusius vaikus gali asmenys (šeimos), juos priimdamos į savo namus. Statistika rodo, kad globėjų yra paruošiama nepakankamai ir tūkstančiai vaikų auga vaikų globos namuose, turėdami viltį, kad kažkada atsiras žmogus, kuris jį pasiims į savo namus.

Matydama šią opią problemą, tyrėja sugalvojo atlikti tyrimą, kad išanalizuotų, kas asmenis (šeimas) besiruošiančius tapti vaiko globėjais, skatina ryžtis šiam kilniam tikslui. Kad įgyvendinti šią idėją, tyrėja pasitarusi su magistro darbo vadove, nusprendė atlikti tyrimą, naudodama interviu metodą. Norint atskleisti išsamesnę informaciją apie motyvus vaikų globai, buvo pasitelktos vaikų gerovės centro „Pastogė“ globėjų bylos, kurias nagrinėjant buvo ieškoma išrašų, atspindinčių vaiko globėjo (-os) motyvaciją.

Sudėtingiausias tyrimo etapas tyrėjai buvo gautų duomenų apdorojimas, kai gautą informaciją reikėjo transkribuoti, suskirstyti į subkategorijas bei kategorijas.

Atliktas tyrimas tyrėjai davė naujo patirties, kadangi buvo galimybė išgirsti informančių motyvus vaikų globai iš jų pačių lūpų, juos apibendrinti ir pateikti išvadas. Tyrėja mano, kad tai ko išmoko rašydama šį magistro darbą, galės pritaikyti savo tolimesnėje socialinio darbo veikloje.

IŠVADOS

1. Vaiko globa teisiniu aspektu yra civilinės teisės objektas, apibrėžiantis vaiko globą, jos tikslus ir uždavinius, rūšis ir formas, vaiko globos nustatymo ir pasibaigimo pagrindus, globėjo skyrimo tvarką bei globos organizavimo mechanizmą. Lietuvos Respublikoje, vaiko globa apibrėžiama kaip likusio be tėvų globos vaiko priežiūra, auklėjimas ir ugdymas, kitų jam tinkamų dvasiškai ir fiziškai augti sąlygų sudarymas ir palaikymas, jo asmeninių, turtinių teisių bei teisėtų interesų gynimas ir atstovavimas jiems. Vaikas gali būti globojamas šeimoje, šeimynoje bei vaikų globos institucijoje. Vaiko globa šeimoje, geriausia išeitis vaikui, netekusiam tėvų globos, nes globėjas gali padėti vaikui visapusiškai augti, vystytis, tobulėti, tapti pilnaverte asmenybe visuomenėje. Vaiko globėjas yra teisėtas globojamo vaiko atstovas, ginantis vaiko teises ir interesus. Lietuvoje globėjai veikia pavieniui, o Vakarų šalyse jie traktuojami kaip komandos, dirbančios vaiko labui.
2. Kauno mieste asmenis norinčius tapti globėjais ruošia Vaikų gerovės centras „Pastogė“ ir VŠĮ „Šeimos santykių institutas“. Nuo 2007 m. Lietuvoje globėjai yra rengiami pagal tėvių ir globėjų rengimo programą PRIDE. Asmenys norintys tapti globėjais, privalo dalyvauti minėtoje programoje, kurią sudaro individualūs pokalbiai bei mokymai grupėje. Taip pat asmenys turi pristatyti reikiamus dokumentus dėl globos. Įstaiga, ruošianti globėjus, atsižvelgdama į pareiškėjų pristatytus dokumentus, į jų gebėjimus reikalingus tapti globėju, kurie paaiškėja individualių pokalbių metu bei dalyvavime mokymų grupėje, parašo išvadas, kuriose pateikiamas faktas, ar asmuo tinkamas būti globėju, ar ne.
3. Įvairūs autoriai apibūdinantys motyvaciją, išskiria jos veiksnius: vidinius bei išorinius. Vidinę motyvaciją ekspertai laiko stipriausiu ir vertingiausiu motyvacijos veiksnium, nes ji kyla vedama jausmų, emocijų, giluminių dalykų, malonumo, susidomėjimo. Tuo tarpu išorinės motyvacijos veiksniai yra veikiami aplinkos faktorių, siekiant gauti naudos, išvengti nuostolių ar nemalonumų, įtikti kitiems asmenims. Globėjų motyvai gali būti įvairūs: vieni asmenys (šeimos) ryžtasi globoti vaikus todėl, kad negali susilaukti savų vaikų, myli vaikus, nori jiems padėti, kiti nori globoti siekdami iš to naudos sau ar norėdami įtikti kitiems žmonėms. Globėjų motyvai literatūros šaltiniuose nėra skirstomi į išorinius ir vidinius motyvacijos veiksnius.
4. Demografiniai duomenys atskleidė, kad vaikų globėjomis dažniausiai tampa išsilavinusios moterys, kurių amžiaus vidurkis yra apie 40 metų. Ne mažą dalį moterų sudaro ištekėjusios. Vienos globėjos turi savų vaikų, kitos neturi. Įrašai bylose atskleidė,

5. Interviu tyrimo duomenys atskleidė, kad asmenys tapti globėjais dažniausiai ryžtasi skatinami vidinių motyvacijos veiksnių, nes akcentuoja jausmus, emocijas, giluminius dalykus, poreikius, vertybes. Besiruošiančių tapti vaiko globėju (-a) vidiniai motyvai yra altruistiniai bei kylantys iš asmeninių psichologinių žmogiškumo gelmių. Taip pat asmenis (šeimas) vaikų globai įtakoja galimybė pabendrauti su tėvų globos netekusiais vaikais. Galima daryti prielaidą, kad vidinius motyvacijos veiksnius vaikų globai sužadina išoriniai motyvacijos veiksniai, kai aplinkos, žiniasklaidos, artimųjų įtaka paskatina asmenis (šeimas) susimąstyti apie vaikų globos galimybę, suteikti vaikui šeimą, meilę, rūpestį ir pan. Todėl galima teigti, kad motyvai vaikų globai yra tarpusavyje persipynę. Tyrimo duomenys atskleidė, kad moterims, norinčioms tapti vaiko globėjomis, išmoka vaikui neturi didelės reikšmės ir piniginė motyvacija vaikų globai nepastebėta.

REKOMENDACIJOS SPECIALISTAMS, RUOŠIANTIEMS VAIKO GLOBĖJUS

Informuoti visuomenę apie tapimo vaiko globėju procesą per įvairias žiniasklaidos priemones.

Sudaryti sąlygas globėjams, globoje užaugusiems vaikams atsiskleisti savo patirtį bei skatinti juos pasidalinti ta gerąja globos patirtimi visuomenėje, kad globėjas turėtų galimybę parodyti save, visuomenė suprastų šio kilnaus darbo prasmingumą. Tokiu būdu, tikėtina, kad atsirastų asmenų (šeimų) norinčių ir galinčių priimti į savo namus tėvų globos netekusį vaiką.

Informuoti visuomenę apie tėvų globos netekusius vaikus, pasitelkiant įvairias žiniasklaidos priemones – miesto spaudą, valstybės televizijas, reklaminius plakatus bei stendus, viešose vietose - skatinti asmenis (šeimas) tapti globėjais. Specialiai sukurti ir periodiškai leisti leidinį, kuriame būtų talpinami tėvų globos netekusių vaikų istorijų aprašymai bei jų foto nuotraukos.

Socialinėse įstaigose, kuriose gyvena tėvų globos netekę vaikai, organizuoti atvirų durų dienas, kurių metu asmenys (šeimos) galėtų susitikti su tėvų globos netekusiais vaikais.

LITERATŪRA

1. Andrašiūnienė M. Socialinio darbo terminų žodynėlis: metodinė priemonė. – Vilnius: Vilniaus kolegija, 2007.
2. Bajoriūnas Z. Šeimos edukologija: vadovėlis. – Vilnius: Jošara, 1997.
3. Barkauskienė M., Griepėdienė V. Vaikų globos ir rūpybos Lietuvoje istorinės pedagoginės raidos apžvalga. - Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 1998.
4. Bikulčius J. Šeimyninio gyvenimo darna, jos išsaugojimo paslaptys. – Kaunas, 1996.
5. Blebienė A. Lietuvos gyventojai ir šeima: per 15 atkurtos Nepriklausomybės metų. – Kaunas: UAB „Smaltijos“ leidykla, 2006.
6. Braslauskienė I. Bešeimių vaikų ugdymo ypatumai globos institucijoje: daktaro disertacija, Klaipėdos universitetas, 2000.
7. Bubelienė I. Paslaugų vaikui ir šeimai plėtra Alytaus rajono savivaldybėje. Magistro tezės. Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: 2007.
8. Colton M. and Willimas M. The Nature of Foster Care. International Trends. Adaption and Fostering, 1997.
9. Costin B. Cynthia J. Downs S. Child Welfare: Politics and Praktice. – New York, 1991.
10. Čepukienė V. Vaikų globos namuose gyvenančių paauglių psichologinio – socialinio funkcionavimo pokyčiai, taikant į sprendimus sutelktą trumpalaikį konsultavimą: daktaro disertacija: Vytauto Didžiojo universitetas, 2008.
11. Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas, Lietuvių kalbos institutas, IV leidimas. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2000.
12. Felser G. Motyvacijos būdai: asmens sėkmę lemiantys faktoriai, praktinis psichologijos panaudojimas. – Vilnius: Alma littera, 2006.
13. Hathawy S. R. Mc Kynley Y. S. Minnesota Multiphasic Personality Inventory Minneapolis: We univers of Minnesota Press, 1943.
14. Genevičius B., Korsakienė R., Stankevičienė A., Akademinio jaunimo motyvacija studijuoti: teoriniai ir praktiniai aspektai. – Tiltai, Nr. 2, 2004.
15. Gražulis V. Motyvacijos pasaulis – jo supratimo keliai ir klystkeliai. – Vilnius: Virtuali leidykla-knygynas, 2005.
16. Grigonytė L. Neformalūs globėjai Kauno mieste: problemos ir ateities planai. Magistro tezės. Vytauto Didžiojo universitetas, 1999.
17. Jasikevičius A. Žmonių grupių (socialinė) psichologija. – Vilnius, žodynas, 1995.
18. Johnson L. C. Socialinio darbo praktika Bendrasis požiūris. – Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija, 2003.

19. Jovaiša L. Pedagoginių terminų žodynas. – Kaunas: Šviesa, 1993.
20. Kabašinskaitė D. Vaikų globos reforma: vietinė plėtra Alytaus rajono savivaldybėje 2005-2006 m. – Vilnius: Socialinis darbas Nr. 6(2), 2007.
21. Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. – Kaunas: Judex, 2002.
22. Kviesskienė G. Socializacija ir vaiko gerovė. – Vilniaus pedagoginis universitetas, Vilnius, 2003.
23. Lehmann I. Motyvacija: Kaip tėvai galėtų padėti savo vaikams. – Vilnius: Gimtasis žodis, 2009.
24. Legkauskas V. Psichologijos įvadas: paskaitų medžiaga. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2001.
25. Legkauskas V. Socialinės motyvacijos veiksniai formuojantis tikslo siekimo grupės nario savimonei: Daktaro disertacijos santrauka: Vytauto Didžiojo universitetas, 2002.
26. Lekavičienė R. Bendravimo psichologija. – Kaunas, 2001.
27. Leliūgienė I. Socialinė pedagogika: vadovėlis. – Kaunas: Kauno Technologijos Universitetas, 2003.
28. Leliūgienė I. Socialinio pedagogo (darbuotojo) žinynas. – Kaunas: Kauno Technologijos Universitetas, 2002.
29. Lietuviškoji tarybinė enciklopedija. Vilnius: Mokslas, 1978.
30. Luobikienė J. Sociologija: bendrieji pagrindai ir tyrimų metodika. – Kaunas: Technologija, 2000.
31. Maciulevičiūtė K. Kauno mieste vaikus globojančių šeimų patirtis. Magistro tezė. Vytauto Didžiojo universitetas, 2001.
32. Mayers G., David Psichologija. – Kaunas, 2000.
33. Maslow A. H. Motyvacija ir asmenybė. – Vilnius, 2006.
34. Matulevičiūtė D., Kukauskas R., Montrimienė V. Atmintinė vaikų globėjams. – Vilnius: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2005.
35. Miškinis K. Šeima žmogaus gyvenime. – Kaunas: AB „Aušra“, 2003.
36. Pabedinskienė R. Vaiko globos teoriniai metmenys. – Vilniaus pedagoginis universitetas, 2003.
37. Pasztor E. M., Evans R. Evaluation of foster parents training: Literature review (Report to Evaluation Work Group, Illinois Department of Child and Family Services Comprehensive Competency). Based Foster Parents Training Project. – Washington DC: Child Welfare League of America, 1999.
38. Pileckaitė – Markovienė M., Lazdauskas T. Šeima ir tėvų globos netekusio vaiko raida. – Vilnius: Vaga, 2007.

39. Psichologijos žodynas. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993.
40. Rupšienė L. Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija: Metodinė knyga. – Klaipėda, 2007.
41. Rupšienė L. Nenoras mokytis – socialinis pedagoginis reiškinys. Monografija. – Klaipėda, 2000.
42. Sakalauskas G. Vaiko teisių apsauga Lietuvoje. – Vilnius, 2000.
43. Snieškienė D. Vaikus globojančios šeimos samprata. Vytauto Didžiojo universitetas. Filosofija, sociologija, 2001 Nr. 3.
44. Snieškienė D. Vaikų globa šeimose kaip socialinis veiksmas: daktaro disertacijos santrauka: Vytauto Didžiojo universitetas, 2001.
45. Socialinės apsaugos terminų žodynas. – Vilnius, 1999.
46. Sragauskas T. Sėkmingos darbuotojų motyvacijos charakteristikų ir veiksnių nustatymas – Vilnius: 10 - oji Lietuvos jaunųjų mokslininkų konferencija “Verslas XXI amžiuje” VGTU, Vilnius, 2007.
47. Staskevičienė V., Bankauskienė N. Education Rights and Obligations of Foster Parents in Relation to a Foster Child. Kauno technologijos universitetas, Socialiniai mokslai, 2003 Nr. 1 (38).
48. Staskevičienė V., Bankauskienė N. Specific Features of a Foster Family as an Educational Institution: The Case of EU New-Comer Country. Kauno technologijos universitetas, Socialiniai mokslai, 2006 Nr. 1 (51).
49. Sutton C. Socialinis darbas, bendruomenės veikla ir psichologija. – Vilnius, 1999.
50. Šalaševičiūtė R., Žemaitytė E. Vaiko teisių apsaugos sistema Lietuvoje. – Kaunas: V3 Studija, 2008.
51. Šivickytė A. Laikinių globėjų patirtys bendraujant su globojamo vaiko tėvais. Magistro tezės. Vytauto Didžiojo universitetas, 2006.
52. Tarptautinių žodžių žodynas. – Vilnius: Alma littera, 2008.
53. Tidikis R. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. – Vilnius: LTU, 2003.
54. Tyzoon T. Attitude, interest and motivation for adoption and foster care, Child Welfare League of America, 2003.
55. Triseliotis J., Borland M., Hill M. Pelivering Foster Care. – London, 2000.
56. Triseliotis J., Sellic C., Short R. Foster Care. Theory and Practice. – London: B. T. Basrford, 1995.
57. Ūsaitė G. Vaiko globėjų šeimos rengimo (si) ir palaikymo organizavimas nuolatinio mokymosi kontekste. Magistro tezės. Vytauto Didžiojo universitetas, 2005.

58. Vaikų globos tendencijos, Socialinis pranešimas 2006 – 2007. – Vilnius: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2007.
59. Valickas G. Psichologinės asocialaus elgesio ištakos. – Vilnius, 1997.
60. Viliūnas V. K. Psichologiniai žmogaus motyvacijos mechanizmai. - Maskva: Maskvos Universiteto leidykla, 1991.
61. Žalimienė L. Vaikų socialinės globos kokybė ir jos vertinimas. – Vilnius: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2007.

Dokumentiniai šaltiniai:

1. Globėjų ir įtėvių rengimo programos medžiaga PRIDE: mokytojo knyga. – Vilnius: Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, 2008.
2. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija. // Valstybės žinios, 1995, Nr. 60 – 1501.
3. Kauno miesto savivaldybės socialinių paslaugų skyriaus Vaikų gerovės centro „Pastogė“ statistika, 2009.
4. Kauno miesto savivaldybės socialinių paslaugų skyriaus Vaikų gerovės centro „Pastogė“ medžiaga, 2009.
5. Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas. Trečioji knyga. Šeimos teisė. – Vilnius, 2008.
6. Lietuvos Respublikos Darbo kodeksas. – Vilnius, 2009.
7. Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas. // Valstybės žinios, 2008, Nr. 88-3208.
8. Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas. Valstybės žinios, 2006 sausio 19 d. Nr. X-493.
9. Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministro įsakymas Dėl ligų, kuriomis sergantis asmuo negali būti skiriamas vaiko globėju (rūpintoju), sąrašo patvirtinimo. – Vilnius: 2001 07 17, Nr. 386.
10. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenys, Statistikos departamentas. Prieiga per internetą: http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/3_Vaikai_Soc_aps_09.doc, [žiūrėta 2009 08 31].
11. VŠĮ „Šeimos santykių instituto“ statistika, 2009.
12. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatai. Patvirtinta LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. 56, 2007.
13. Vaiko globos organizavimo nuostatai. Patvirtinta LR Vyriausybės nutarimu Nr. 405, 2002.

Internetiniai šaltiniai:

1. Dėl vaikų, likusių be tėvų globos, apsaugos. Rekomendacijos. Parengta pagal Jungtinių Tautų gairių projektą ir Tarptautinės Socialinės tarnybos informacinius biuletenius. Prieiga per internetą: http://209.85.129.132/search?q=cache:5tZ32rSbD3kJ:www.ivaikinimas.lt/document_db/tfile/s/361.doc+vaiko+globa+%C5%A1eimoje&cd=4&hl=lt&ct=clnk&gl=lt, [žiūrėta 2009 04 24].
2. Dzidolikiene Z. Globėjai siekia pralobti. Prieiga per internetą: <http://www.suduvosgidas.lt/index.php?cid=369&newid=53311>, [žiūrėta 2009 04 24].
3. Į vaiko globą šeimoje turi būti žiūrima kaip į socialinę paslaugą, teigia specialistai. Prieiga per internetą: <http://www.sekunde.lt/content.php?p=read@tid=11367>, [žiūrėta 2009 02 09].
4. Įtėvių ir globėjų rengimo programa PRIDE jau Lietuvoje. Prieiga per internetą: <http://www.vilnius.lt/newvilniusweb/index.php/101/?itemID=87572>, [žiūrėta 2009 04 24].
5. Foster Care Report. Human Resources and Social Development Department of Canada. Prieiga per internetą: <http://www.hrsdc.gc.ca>, [žiūrėta 2008 11 15].
6. Foster Family. Latvijos Respublika Bernu un gimesnes lietas ministrijas. Prieiga per internetą: <http://www.bm.gov.lv>, [žiūrėta 2008 11 15].
7. Prieiga per internetą: <http://www.adoption.org/adoptions/becoming-a-foster-parents-2.html>, [žiūrėta 2009 06 27].
8. Rengiantis tapti gerais įtėviais ar globėjais verta pasimokyti. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/74395>, [žiūrėta 2009 04 24].
9. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Globa (rūpyba). Prieiga per internetą: <http://ivaikinimas.is.lt/index.php?p=LT@n=86>, [žiūrėta 2009 02 09].
10. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Socialinė parama šeimoms ir vaikams. Globėjų (rūpintojų) socialinės garantijos. Prieiga per internetą: <http://ivaikinimas.is.lt/index.php?p=LT@n=86>, [žiūrėta 2009 02 09].

SANTRAUKA

Magistro darbo tema: Tapsmo vaiko globėju (-a) motyvacija.

Temos aktualumas: Kasmet Lietuvoje beveik 3000 vaikų netenka tėvų globos. Šiuo metu valstybė yra prisiėmusi atsakomybę už 13000 vaikų. Kai vaikas negali augti savo šeimoje, geriausia išeitis jam – augti globėjų šeimoje. Asmenų (šeimų) norinčių tapti vaiko globėjais nėra pakankamai. Svarbu išsiaiškinti asmenų (šeimų), norinčių globoti tėvų globos netekusius vaikus, motyvacijos veiksnius, kuriais remiantis, galima numatyti būdus ar priemones, naujų globėjų pritraukimui. Todėl šio **darbo tikslas** – išanalizuoti tapimo vaiko globėju (-a) motyvacijos vidinius ir išorinius veiksnius.

Tyrimo objektas: Tapsmo vaiko globėju (-a) motyvacijos vidiniai ir išoriniai veiksniai.

Tyrimo metodai: Tyrimo tipas – kokybinis. Naudojami du duomenų rinkimo metodai: dokumentų (bylų) analizė ir interviu su asmenimis, besiruošiančiais tapti vaiko globėjais.

Darbo struktūra: Teorine analize magistro darbe išryškunami vaiko globos ir vaiko globėjo (-os) teisiniai, moksliniai, psichologiniai, socialiniai aspektai, atskleidžiama tapimo vaiko globėju (-a) proceso eiga, išskiriami vaiko globėjo (-os) motyvacijos veiksniai. Empiriniu tyrimu magistro darbe nustatytos vaiko globėjų demografinės charakteristikos bei motyvacijos veiksniai, taip pat ištirti besiruošiančių tapti vaiko globėju (-a) motyvacijos išoriniai ir vidiniai veiksniai.

Tyrimo įžvalgos: Tyrimas atskleidė, kad vidiniai globėjų motyvacijos veiksniai yra labiau dominuojantys nei išoriniai veiksniai. Besiruošiančių tapti vaiko globėju (-a) vidiniai motyvai yra altruistiniai bei kylantys iš asmeninių psichologinių faktorių. Taip pat asmenis (šeimas) vaikų globai įtakoja bendravimo patirtis su tėvų globos netekusiais vaikais. Aplinkos, žiniasklaidos, specialistų, artimųjų įtaka – tai pagrindiniai išoriniai motyvacijos veiksniai, kurie paskatina asmenis (šeimas) vaikų globai.

SUMMARY

Theme of master thesis: Motyvation of becoming child's foster parent.

Relevancy of the theme: Every year in Lithuania almost 3000 children lose guardianship of their parent. Currently government has taken responsibility for 1300 children. When a child isn't able to grow in his own family, the best solution for him is to grow in foster family. There are not enough people (families) wanting to become children's foster parents. It's important to ascertain factors of motyvation of people (families) wanting to be foster parents for children, who lost guardianship of their parents. Basing on those factors it would be possible to calculate means or patterns of indraft of new foster parents. This **thesis' aim** – to analyze internal and external factors of motyvation of becoming child's foster parent.

Research object: Internal and external factors of motyvation of becoming child's foster parent.

Research methods: Research type – qualitative. Two methods of data gathering were used – document (records) analysis and interview with persons preparing to be foster parents.

Structure of thesis: Theoretic analysis highlights juridical, sciential, psychological, social aspects of child's guardianship and foster parenting, shows proceeding of becoming foster parent process, differentiates factors of child's guardianship motyvation. Empirical research indentified demographic characteristics and motyvation factors of foster parents, it also defined internal and external motyvation factors of individuals preparing to became foster parents.

Research insights: Research revealed that internal motyvation factors of foster parents are dominating then external. Individuals preparing for becoming foster parent internal motives are altruistic and originating from personal and psychological factors. Interaction with children, who lost guardianship of their parents, also has influence for a wish to become a foster parent. Enviroment, media, specialists, next of kin are key factors of external motyvation, motivating people (families) to be foster parents.

PRIEDAI